

euro w
POLSCE

BIURO PEŁNOMOCNIKA RZĄDU
DS. WPROWADZENIA EURO
PRZEZ RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ

Nr 10/2011
sierpień 2011

€UROOPRACOWANIA

Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych

**Doświadczenia państw członkowskich
Unii Europejskiej w wybranych obszarach
dostosowań prawnych związanych
z wprowadzeniem euro**

PEŁNOMOCNIK RZĄDU
DS. WPROWADZENIA
EURO PRZEZ
RZECZPOSPOLITĄ
POLSKĄ

MINISTERSTWO FINANSÓW
RZECZPOSPOLITA POLSKA

BIURO.EURO@MOFNET.GOV.PL

Materiał Zespołu Roboczego do spraw Dostosowań Prawnych

Materiał opracowany został przez uczestniczących w pracach Zespołu ds. Dostosowań Prawnych przedstawicieli:

- Rządowego Centrum Legislacji, Katarzynę Glabisz – głównego legislatora w Departamencie Prawa Gospodarczego*
- Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Piotra Kucharskiego – głównego specjalistę w Departamencie Prawa UE*

W opracowaniu wykorzystano materiały udostępnione przez Ministerstwo Finansów (załącznik 1).

Niniejszy materiał ma charakter roboczy. Opisane propozycje rozwiązań w procesie wprowadzenia euro odzwierciedlają stanowisko Zespołu Roboczego ds. Dostosowań Prawnych i nie są wiążące. Szczegółowy opis działań, które zostaną zastosowane w Polsce zostanie zawarty w *Narodowym Planie Wprowadzenia Euro*.

Warszawa, listopad 2010

GLÓWNE TEZY:

- **Konwergencja prawna** oznacza zgodność ustawodawstwa krajowego każdego państwa członkowskiego objętego derogacją (w tym statutów krajowych banków centralnych) z art. 130 i 131 TFUE i Statutem ESBC i EBC. Podczas **analiz dokonywanych przez EBC oraz Komisję Europejską**, w celu identyfikacji obszarów, w których występuje potrzeba dostosowania ustawodawstwa krajowego, poddawane są w szczególności przepisy dotyczące: niezależności krajowych banków centralnych, zakazu finansowania ze środków krajowych banków centralnych oraz uprzywilejowanego dostępu, pisowni euro oraz integracji prawnej krajowych banków centralnych z Eurosystemem.
- Konwergencja prawna może wymagać **zmian w konstytucji**. Z przeprowadzonej analizy wynika, że zmiany w konstytucjach zostały dokonane we Francji i w Niemczech, natomiast spośród nowych członków na Cyprze. Również w przypadku Polski **konieczne będzie dostosowanie Konstytucji RP** do wymogów traktatowych.
- Statuty krajowych banków centralnych muszą gwarantować **niemożność usunięcia prezesa** z przyczyn innych niż wymienione w Statucie ESBC i EBC (tzn. niespełnianie już warunków koniecznych do wykonywania danej funkcji lub dopuszczenie się poważnego uchybienia). Dodatkowo, poddanie krajowego banku centralnego kontroli przez państwową instytucję **nie może naruszać jego niezależności**, w szczególności w zakresie wykonywania funkcji związanych z uczestnictwem w ESBC.
- Zgodnie z art. 123 TFUE i art. 21 Statutu ESBC i EBC **zakazane jest udzielanie przez EBC lub krajowe banki centralne pożyczek na pokrycie deficytu** lub jakichkolwiek innych kredytów instytucjom, organom lub jednostkom organizacyjnym Unii, rządowi centralnemu, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym, innym instytucjom lub przedsiębiorstwom publicznym państw członkowskich, jak również **nabywanie bezpośrednio** od nich przez EBC lub krajowe banki centralne **ich papierów dłużnych**. Zgodność prawa krajowego w tym zakresie może zostać zapewniona, w zależności od przyjętej koncepcji: albo przez wierne powtórzenie – z zawężeniem zakresu lub bez - przepisów prawa UE (por. Malta, Finlandia, Cypr, Słowenia) albo przez wyraźne odesłanie do tych przepisów bez ich powtarzania (Słowacja) bądź przez bezpośrednie stosowanie prawa UE.
- Dostosowanie krajowych przepisów do wprowadzenia euro odbywa się z reguły poprzez przyjęcie tzw. **ustawy horyzontalnej** (ang. umbrella law) regulującej podstawowe zagadnienia związane z wprowadzeniem euro co zapewnia przejrzystość i kompleksowość, albo poprzez dokonywanie **szeregu zmian w obowiązujących przepisach poprzez przyjmowanie odrębnych szczegółowych ustaw**.
- W **polskich warunkach godne rozważenia jest zastosowanie metody mieszanej** zasadniczo opartej na przyjęciu obszernej ustawy horyzontalnej (regulującej podstawowe kwestie związane z wprowadzeniem euro i uwzględniającej pakiet zmian w ustawach szczególnych) uzupełnionej odrębną ustawą odnoszącą się do Narodowego Banku Polskiego, nie wykluczając przy tym możliwości opracowania nowej ustawy z uwagą na potencjalny zakres koniecznych zmian.
- Rozgraniczenie pomiędzy kwestiami uregulowanymi w ustawie horyzontalnej a ustawami szczególnymi znacznie różni się w zależności od państwa członkowskiego, od **ustaw o bardzo szerokim zakresie** (np. ustawa słowacka), **do zakresu węższego**, pozostawiającego osobnej regulacji chociażby kwestię podwójnego podawania cen (np. ustawa słoweńska).
- Powszechną praktyką było dążenie do wprowadzenia zmian z **odpowiednim okresem przejściowym w celu umożliwienia wszystkim podmiotom publicznym i prywatnym przygotowanie się na wprowadzenie nowej waluty**, w tym przede wszystkim w aspekcie praktycznym (np. dystrybucja monet i banknotów do bankomatów i instytucji kredytowych, przygotowanie oznakowania w zakresie cen itp.).

Spis treści

Wprowadzenie	5
1. Ogólne uwarunkowania prawne uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Gospodarczej i Walutowej.....	6
2. Kierunki zmian przepisów prawa związanych z wprowadzeniem euro w państwach członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji konstytucyjnych.....	8
3. Szczególne aspekty dostosowań prawnych w kontekście polskich regulacji konstytucyjnych	10
3.1. Niezależność personalna prezesa KBC a odpowiedzialność konstytucyjna Prezesa NBP	10
3.2. Kontrola działalności KBC a zakres kontroli NBP przez NIK	19
3.3. Zakaz finansowania deficytu budżetowego ze środków KBC.....	24
4. Sposoby i harmonogramy dokonywania zmian w systemach prawnych wybranych państw członkowskich UE w związku z wprowadzaniem euro	28
Wnioski.....	35
Bibliografia.....	37

WPROWADZENIE

Międzyinstytucjonalny Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych, zwany dalej „Zespołem”, utworzony został rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 listopada 2009 r. w sprawie powołania Narodowego Komitetu Koordynacyjnego do spraw Euro, Rady Koordynacyjnej oraz Międzyinstytucjonalnych Zespołów Roboczych do spraw Przygotowań do Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską (Dz.U. Nr 195, poz. 1505). Do głównych zadań Zespołu należy analizowanie obowiązujących przepisów pod względem wprowadzenia zmian niezbędnych do wprowadzenia euro przez Rzeczpospolitą Polską, przygotowanie harmonogramu wprowadzenia takich zmian oraz przedstawianie propozycji zmian w obowiązujących przepisach w zakresie związanym z wprowadzeniem euro. Istotnym elementem służącym realizacji zadań Zespołu, zgodnie ze Szczegółowym harmonogramem prac Zespołu ustalonym przez Radę Koordynacyjną, jest analiza doświadczeń państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie dostosowań prawnych związanych z wprowadzeniem euro. Doświadczenia innych państw na drodze dostosowywania własnego ustawodawstwa do przyjęcia wspólnej waluty stanowią cenne źródło informacji i tło porównawcze pozwalające ocenić zarówno zakres koniecznych zmian prawodawczych jak i zasadnicze kierunki rozwiązań legislacyjnych, nie mniej z uwagi na odrębności systemów prawa poszczególnych krajów pełnią one rolę pomocniczą w wypracowaniu polskich rozwiązań prawnych oraz organizacji działań przygotowawczych do sprawnego wprowadzenia euro. Analiza doświadczeń innych państw jest dokonywana w ramach prac Zespołu na bieżąco w zakresie w jakim odnosi się do aktualnie rozpatrywanej problematyki. Przedmiotem niniejszego opracowania jest przedstawienie omawianych doświadczeń, ze szczególnym uwzględnieniem zakresu spraw uregulowanych w polskim systemie prawa na poziomie przepisów konstytucyjnych – bowiem ten zakres regulacji był głównym przedmiotem prac Zespołu w okresie do dnia 30 września 2010 r. Podkreślić należy, iż dokonanie oceny stopnia niezbędności i zakresu ewentualnych zmian w ustawie zasadniczej determinuje właściwe przygotowanie i wdrożenie propozycji rozwiązań prawnych na poziomie ustawodawstwa zwykłego, gwarantując tym samym pożądaną spójność systemu prawa.

1. OGÓLNE UWARUNKOWANIA PRAWNE UCZESTNICTWA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W UNII GOSPODARCZEJ I WALUTOWEJ

Wprowadzenie euro na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, będące konsekwencją pełnego uczestnictwa naszego kraju w Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW) w tym Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC), wymaga uprzedniego podjęcia szerokiego zakresu działań prawno-organizacyjnych i technicznych w celu spełnienia warunków określonych obecnie w art. 140 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE¹) - wcześniej w art. 121 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE) - określanych mianem kryteriów konwergencji (kryteria te doprecyzowuje Protokół załączony do TFUE). Dokonywana przez Komisję Europejską i Europejski Bank Centralny (EBC) ocena osiągnięcia przez kraj członkowski wysokiego stopnia nominalnej konwergencji następuje na podstawie wypełnienia kryteriów dotyczących: stabilności poziomu cen, stabilności kursu walutowego, poziomu długoterminowej stopy procentowej, dyscypliny budżetowej. Art. 140 ust. 1 TFUE zobowiązuje EBC oraz Komisję Europejską do składania Radzie, co najmniej raz na dwa lata lub na wniosek państwa członkowskiego objętego derogacją, sprawozdań dotyczących postępów państw członkowskich objętych derogacją w wypełnianiu zobowiązań ciążących na nich w zakresie urzeczywistniania UGW. Sprawozdania te zawierają analizę zgodności ustawodawstwa krajowego każdego państwa członkowskiego objętego derogacją (w tym statutów krajowych banków centralnych) z art. 130 i 131 TFUE i Statutem ESBC i EBC. Ten traktatowy obowiązek ciążący na państwach członkowskich objętych derogacją jest również nazywany „konwergencją prawną”. Przy ocenie konwergencji prawnej EBC nie musi ograniczać się do dokonania formalnej oceny litery prawa krajowego, ale może również rozważyć, czy stosowanie odpowiednich przepisów jest zgodne z duchem Traktatów i Statutu. Szczególne zaniepokojenie EBC budzą wszelkie oznaki wywierania nacisku na organy decyzyjne banków centralnych państw członkowskich, niezgodne z postanowieniami TFUE dotyczącymi niezależności banków centralnych². Należy przy tym podkreślić, że ocena wypełniania przez kraj członkowski kryteriów konwergencji powinna odbywać się z uwzględnieniem oceny trwałości osiągniętego poziomu konwergencji oraz że kryteria te stanowią spójną całość i wszystkie muszą być wypełnione, a żadne z nich nie jest traktowane jako nadrzędne³.

W piśmiennictwie podkreśla się, że konwergencja prawna w ścisłym tego słowa znaczeniu obejmuje dostosowanie ustawodawstwa krajowego do wymagań niezależności narodowych banków centralnych krajów UE określonych w przepisach traktatowych. W szerszym, bardziej prawidłowym ujęciu dotyczy ona następujących kwestii:

- po pierwsze, wspomnianego już dostosowania do wymagań traktatowych,
- po drugie, dokonania takich zmian w krajowym systemie prawnym, które umożliwiają efektywną realizację wymaganego poziomu integracji narodowych banków centralnych w ramach Europejskiego Systemu Banków Centralnych – także, jeżeli to konieczne, w zakresie wykraczającym poza same zmiany statutów tych banków (w praktyce oznacza to obowiązek dokonania takich zmian, by narodowe banki centralne mogły być sprawnym elementem wykonywania jednolitej polityki pieniężnej kształtowanej w obrębie ESBC⁴).

Ocena prawna dokonywana w kolejnych raportach EBC (a wcześniej Europejskiego Instytutu Walutowego EIW) ma podobną strukturę. W ostatnim raporcie EBC o konwergencji z maja 2010 r. analizie poddano, w celu identyfikacji obszarów, w których występuje potrzeba dostosowania ustawodawstwa krajowego, następujące zagadnienia:

- zgodność z postanowieniami TFUE (art. 130) i Statutu ESBC i EBC (art. 7 i art. 14 ust. 2) dotyczącymi niezależności krajowych banków centralnych (KBC), a także z postanowieniami dotyczącymi poufności (art. 37 Statutu),
- przestrzeganie zakazu finansowania ze środków KBC (art. 123 TFUE) oraz uprzywilejowanego dostępu (art. 124 TFUE), a także przestrzegania jednolitej pisowni euro wymaganej prawem unijnym,
- integrację prawną krajowych banków centralnych z Eurosystemem (w szczególności w świetle art. 12 ust. 1 i art. 14 ust. 3 Statutu).

¹ Wersję ujednoliconą Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej opublikowano w Dzienniku Urzędowym UE C 115 z 9.05.2008 r., s. 47.

² Raport EBC o konwergencji z 2010 r., s. 18

³ Integracja Polski ze strefą euro: uwarunkowania członkostwa i strategia zarządzania procesem Ministerstwo Finansów, Warszawa, sierpień 2005, s. 9

⁴ A. Nowak-Far Unia Gospodarcza i Walutowa w Europie, Warszawa 2001 r., s. 353.

Jeśli chodzi o niezależność banku centralnego listę cech charakteryzujących to pojęcie określił w listopadzie 1995 r. EIW (później szczegółowo przedstawione zostały w raporcie o konwergencji z 1998 r.). Pojęcie to obejmuje różne rodzaje niezależności, które należy oceniać osobno: funkcjonalną, instytucjonalną, personalną i finansową. W opiniach wydanych przez EBC na przestrzeni ostatnich kilku lat dokonano dalszego doprecyzowania wymienionych powyżej aspektów niezależności banku centralnego⁵.

Osiągnięciu i utrzymaniu zgodności ustawodawstwa krajowego z TFUE i Statutem ESBC i EBC służy także wymóg konsultowania z EBC projektów przepisów w dziedzinach podlegających jego kompetencji, zgodnie z art. 127 ust. 4 i art. 282 ust. 5 TFUE oraz art. 4 Statutu.

Dotychczasowy przebieg tworzenia strefy euro był taki, iż w początkowej sekwencji Rada, na podstawie oceny wypełniania kryteriów konwergencji prawnej i ekonomicznej, zakwalifikowała do III etapu 11 spośród 15 ówczesnych państw członkowskich. Dwa państwa (Dania i Zjednoczone Królestwo) nie podlegały kwalifikacji, ponieważ nie wyraziły woli wejścia do UGW i ich status został uregulowany w Protokołach nr 25 i 26 z 1992 r. do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE). Z punktu widzenia prawa wspólnotowego, status prawny Szwecji jako państwa członkowskiego z derogacją nie odbiega od statusu pozostałych państw członkowskich, które nie przyjęły euro (z wyjątkiem Danii i Zjednoczonego Królestwa)⁶.

Od 2001 r. w strefie euro znajduje się Grecja, od 1.01.2007 r. – Słowenia, od 1.01.2008 r. – Cypr i Malta, a od 1.01.2009 r. – Słowacja. Z początkiem 2011 r. do strefy euro ma wstąpić Estonia.

Państwa członkowskie nadal objęte derogacją (Bulgaria, Czechy, Estonia, Łotwa, Litwa, Polska, Rumunia i Szwecja) obowiązane są do podejmowania działań prowadzących do wprowadzenia euro, zaś ich uprawnieniem jest podjęcie decyzji co do terminu rozpoczęcia tych działań.

⁵ Raport EBC o konwergencji z 2010 r., s. 22

⁶ C. Kosikowski Prawne aspekty wejścia Polski do strefy euro, Państwo i Prawo 12/2008, s. 21

2. KIERUNKI ZMIAN PRZEPISÓW PRAWA ZWIĄZANYCH Z WPROWADZENIEM EURO W PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM REGULACJI KONSTITUCYJNYCH

Z punktu widzenia przygotowań prawnych Polski do uczestnictwa w Eurosystemie źródłem odniesienia w procesie kształtowania koniecznych zmian przepisów prawa są przede wszystkim wskazane powyżej raporty o konwergencji w zakresie dotyczącym polskiego ustawodawstwa. Niezwykle cenne i użyteczne dla tychże prac są również oceny dokonywane przez EBC i Komisję Europejską w odniesieniu do regulacji prawnych innych państw członkowskich oraz działania podejmowane w tych państwach w celu usunięcia stwierdzonych niezgodności. Interesujące z polskiego punktu widzenia są zarówno doświadczenia państw – członków założycieli Unii, jak również nowych członków (tych uczestniczących już w strefie euro jak i nadal objętych derogacją) na drodze dochodzenia do stanu zgodności ustawodawstwa krajowego z prawem unijnym. Z uwagi na hierarchię źródeł prawa pierwszoplanowym elementem analiz prawnych w ramach prac Zespołu uczyniono ustawodawstwo konstytucyjne. Mając natomiast na względzie, iż w świetle raportów EBC przedmiotem negatywnej oceny jest niespełnianie przez polskie ustawodawstwo wymagań dotyczących niezależności banku centralnego, zakazu finansowania ze środków banku centralnego oraz integracji prawnej z Eurosystemem – te obszary niezgodności, tak na poziomie konstytucji jak i ustawodawstwa zwykłego, stanowią główny element ocen i porównań.

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż zmiany w konstytucjach zostały dokonane we Francji i w Niemczech (w szczególności w odniesieniu do aspektów integracji banku centralnego z ESBC), natomiast spośród nowych członków zmiany w ustawie zasadniczej wprowadzono na Cyprze. Przepisy konstytucji Cypru dotyczące banku centralnego zostały zmienione w 2002 r., a zatem jeszcze przed akcesją do Unii Europejskiej. Nowelizacja zmieniła treść art. 47, 118 i 119 konstytucji wprowadzając zasadę niezależności banku centralnego⁷.

Kwestia przepisów konstytucyjnych dotyczących banku centralnego stała się przedmiotem opinii EBC na tle prawa łotewskiego. W 2006 r. planowano nowelizację konstytucji Łotwy, która miała potwierdzić ukształtowaną wcześniej praktykę istnienia instytucji niezależnych od rządu, obejmujących Latvijas Banka oraz Państwowy Urząd Kontroli. Nowelizacja ta miała potwierdzić, że instytucje te nie podlegają przepisowi art. 58 konstytucji, stanowiącemu, iż instytucje administracyjne państwa podlegają rządowi. Planowany w niej przepis miał stanowić jedynie, że Latvijas Banka jest bankiem centralnym Łotwy, jego pozycję ustrojową i sposób działania reguluje ustawa i podlega on nadzorowi parlamentu. W opinii dotyczącej projektu nowelizacji EBC podkreślił, że nowelizacja nie powinna wprowadzać żadnych zmian dotyczących statusu banku oprócz potwierdzenia jego dotychczasowej pozycji ustrojowej. W szczególności wyrażono zastrzeżenia do planowanego przepisu przewidującego nadzór parlamentu na Latvijas Banka, jak również do braku wyraźnego potwierdzenia w projektowanym przepisie niezależności Banku. Nowelizacja łotewskiej konstytucji w części dotyczącej Latvijas Banka ostatecznie nie weszła w życie, wskutek czego w obecnie obowiązującym brzmieniu konstytucji brak jest przepisów dotyczących Banku. W raporcie o konwergencji z 2008 r. EBC nie wyraził zastrzeżeń do takiego stanu prawnego ograniczając się do uwag dotyczących ustawy o Latvijas Banka⁸.

Nowelizacji w związku z przystąpieniem do strefy euro wymaga art. 32D ust. 1 konstytucji Węgier przewidujący, że Magyar Nemzeti Bank określa politykę pieniężną kraju zgodnie z przepisami szczególnymi. Planowana jest zmiana tego przepisu w celu uwzględnienia kompetencji ESBC w zakresie polityki pieniężnej. W razie przystąpienia do strefy euro nowelizacji wymagałby także szereg przepisów jednej z czterech ustaw zasadniczych stanowiących łącznie konstytucję Szwecji – Aktu o formie rządów z 1974 r., m.in. art. 13 rozdziału 9 przewidujący prowadzenie przez Sveriges Riksbank polityki pieniężnej, art. 14 przyznający Sveriges Riksbank wyłączne prawo emisji banknotów oraz art. 12 przewidujący ogólną odpowiedzialność rządu Szwecji za politykę walutową. Na tle tych przepisów EBC zauważył, że pomimo obowiązku spełnienia wymogów art. 109 Traktatu ciążącego na Szwecji od dnia 1 czerwca 1998 r. władze szwedzkie nie podjęły jak dotąd żadnej inicjatywy legislacyjnej mającej na celu zmianę powyższych

⁷ Raport na temat pełnego uczestnictwa RP w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej, opracowanie Narodowego Banku Polskiego, Projekty badawcze cz. IV M. Olszak M. Porzycki Prawne przygotowania do wejścia Polski do strefy euro na tle rozwiązań przyjętych bądź planowanych w innych państwach członkowskich z derogacją przewidzianą w art. 122 Traktatu, str. 178. (Zob. także informacje na stronie <http://www.parliament.cy/parliamenteng/002.04.HTM>).

⁸ Tamże, s. 179-180

przepisów konstytucji oraz innych przepisów prawa szwedzkiego niezgodnych z Traktatem i Statutem ESBC⁹.

Z punktu widzenia Polski, ze względu na uregulowania art. 227 Konstytucji ustanawiającego w strukturze NBP Radę Polityki Pieniężnej jako organ ustalający corocznie założenia polityki pieniężnej, szczególnie interesujące jest dostosowanie do zasad obowiązujących w Eurosystemie instytucji odpowiadających temu organowi. Instytucja taka, pod dokładnie taką samą nazwą (Conseil de la politique monétaire) istniała we Francji i składała się z prezesa i dwóch wiceprezesów Banku Francji oraz sześciu członków, powoływanych na dziewięcioletnią kadencję przez Radę Ministrów, spośród kandydatów przedstawianych przez przewodniczącego Senatu, przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego oraz przewodniczącego Rady Ekonomicznej i Społecznej. Wraz z wejściem Banku Francji do Eurosystemu najważniejsze kompetencje Rady Polityki Pieniężnej zostały przejęte przez EBC, a zadaniem Rady pozostało badanie rozwoju sytuacji na rynku pieniężnym i analiza implikacji polityki pieniężnej opracowanej w ramach ESBC. Wobec utraty przez Radę najważniejszych kompetencji za wskazane uznano uproszczenie struktury organów Banku Francji i rozwiązanie Rady, co nastąpiło w 2007 r. Rada została zastąpiona przez Komitet Pieniężny Rady Ogólnej Banku Francji (Committee monétaire du conseil general), uregulowany w art. L 142-4 – L 142-7 Kodeksu pieniężnego i finansowego (Code monétaire et financier). Komitet przejął zadania Rady (badanie rozwoju sytuacji na rynku pieniężnym i analiza implikacji polityki pieniężnej opracowanej w ramach ESBC), do których dodano przyjmowanie środków implementujących wytyczne EBC. Rozwiązanie Rady Polityki Pieniężnej i zastąpienie jej przez Komitet Pieniężny należy jednak ocenić jako obniżenie rangi tego organu, co wyraża się m.in. w rezygnacji z zakazu prowadzenia przez członków Komitetu (oprócz prezesa i wiceprezesów Banku Francji) innej działalności, która zgodnie z art. L 142-7 ust. 4 C.m.f. jest dopuszczalna za zgodą Komitetu, o ile nie prowadzi do konfliktu interesów. Oceniając powyższą zmianę z punktu widzenia personalnej niezależności banku centralnego EBC odniósł się do niej z ostrożnością, sugerując w szczególności wykluczenie wprost możliwości sprawowania przez członków Komitetu funkcji w administracji państwowej, regionalnej oraz lokalnej. Ta uwaga EBC nie została jednak uwzględniona przez francuskiego ustawodawcę¹⁰.

Podobna zmiana struktury banku centralnego w związku z zaprzestaniem ustalania przez niego polityki pieniężnej nastąpiła z momentem przyjęcia euro na Cyprze. Z dniem 1 stycznia 2008 r. rozwiązany został cypryjski Komitet Polityki Pieniężnej (Monetary Policy Committee), Central Bank of Cyprus zaprzestął też publikacji regularnego raportu o polityce pieniężnej (Monetary Policy Report)¹¹.

W załączniku nr 1 do opracowania przedstawiono zestawienie ilustrujące szczegółowo zakres działań podjętych przez państwa członkowskie w celu wyeliminowania niekompatybilności przepisów krajowych z przepisami w zakresie polityki pieniężnej i walutowej oraz zasad funkcjonowania banku centralnego. W zestawieniu zawartym w załączniku uwzględniono również ocenę konieczności nowelizacji konstytucji w poszczególnych państwach.

⁹ Tamże, s. 179

¹⁰ Tamże, s. 195-197

¹¹ Tamże, s. 197

3. SZCZEGÓLNE ASPEKTY DOSTOSOWAŃ PRAWNYCH W KONTEKŚCIE POLSKICH REGULACJI KONSTITUCYJNYCH

W ramach oceny zgodności ustawodawstwa krajowego z przepisami TFUE oraz ze Statutem ESBC i EBC (Statut) istotną rolę odgrywa zasada niezależności banku centralnego, ustanowiona w art. 130 TFUE i art. 7 Statutu. Niezależność ta ma być gwarantowana m.in. poprzez niezależność personalną członków organów decyzyjnych krajowych banków centralnych państw członkowskich (KBC) oraz zapewnienie, że kontrola sprawowana nad KBC przez państwowe organy kontroli spełnia określone warunki.

Ważną rolę w procesie integracji z ESBC odgrywa również przestrzeganie tzw. zakazu finansowania ze środków KBC (tzw. zakazu monetyzacji) ustanowionego w art. 123 TFUE i art. 21 Statutu ESBC¹². W świetle uwag poczynionych przez EBC w Raporcie o konwergencji z 2010 r. punktem wyjścia do dalszej analizy powinno być również określenie celu i zakresu zastosowania zarówno art. 123 TFUE, jak i art. 220 ust. 2 Konstytucji RP. Jednocześnie mając na względzie dopuszczenie przez EBC w Raporcie możliwości utrzymania normy zawartej w art. 220 ust. 2 Konstytucji RP, przy założeniu EBC, że cel tej regulacji oparty jest na pełnej spójności z art. 123 TFUE, wskazane jest szczegółowe przeanalizowanie istoty wzajemnych relacji między przepisami unijnymi a zakazem wyrażonym w polskim przepisie konstytucyjnym i zasugerowanie możliwych do przyjęcia rozwiązań legislacyjnych.

W tej części materiału przedstawiono analizy dotyczące wskazanych powyżej aspektów ze szczególnym uwzględnieniem regulacji innych państw członkowskich oraz ich oceny przez EBC i Komisję Europejską. W związku z negatywną oceną dokonaną przez EBC i Komisję Europejską w odniesieniu do art. 198 ust. 1 (odpowiedzialność konstytucyjna Prezesa NBP przed Trybunałem Stanu) i art. 203 ust. 1 Konstytucji RP (kontrola NBP przez Najwyższą Izbę Kontroli /NIK/), w zakresie, w jakim mają one zastosowanie odpowiednio do Prezesa NBP i NBP, konieczne stało się dokonanie analizy czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu przepisy te wymagają ewentualnych zmian w celu dostosowania ich do wymogów prawa UE.

3.1. NIEZALEŻNOŚĆ PERSONALNA PREZESA KBC A ODPOWIEDZIALNOŚĆ KONSTITUCYJNA PREZESA NBP

Na mocy art. 14 ust. 2 zd. 2 i 3 Statutu ESBC „[p]rezes [KBC – przyp. Zespołu] może zostać zwolniony z urzędu wyłącznie wówczas, gdy nie spełnia już warunków koniecznych do wykonywania swych funkcji lub dopuścił się poważnego uchybienia. Decyzja w tej sprawie może być zaskarżona do Trybunału Sprawiedliwości przez prezesa, którego dotyczy, lub Radę Prezesów z powodu naruszenia niniejszego Traktatu lub jakiegokolwiek reguły prawnej dotyczącej jego stosowania”¹³. Identycznie sformułowane zostały w art. 11 ust. 4 Statutu przesłanki odwołania członków Zarządu EBC, przy czym skutek odwołania tych osób ze stanowiska ma dopiero wyrok TS UE¹⁴.

EBC wielokrotnie wskazywał, że statuty KBC muszą gwarantować niemożność usunięcia prezesa z innych przyczyn niż wymienione w art. 14 ust. 2 Statutu ESBC¹⁵. Ma to zapobiec uznaniowemu odwoływaniu prezesa przez organy państwowe zaangażowane w jego powoływanie, w szczególności rząd lub parlament. Z tych też powodów EBC krytycznie odniósł się do projektowanego przepisu ustawy o Banku Centralnym Malty przewidującego nieco szersze przesłanki odwołania członków zarządu tego banku (w tym prezesa) niż określone w art. 14 ust. 2 Statutu ESBC¹⁶. Podobnie na tle projektu nowej ustawy o Czeskim Banku Narodowym EBC zakwestionował wprowadzenie w § 16 ust. 1 tego projektu katalogu przyczyn wygaśnięcia kadencji członka Rady Banku, zawierającego następujące przypadki: (i) upływ

¹² Przepis art. 21 Statutu ESBC w zasadzie powtarza dyspozycję art. 123 TFUE, zakazującą finansowania tych podmiotów ze źródeł znajdujących się w dyspozycji EBC i KBC.

¹³ W angielskiej wersji językowej przepis ten brzmi następująco:

“[...] A Governor may be relieved from office only if he no longer fulfils the conditions required for the performance of his duties or if he has been guilty of serious misconduct. A decision to this effect may be referred to the Court of Justice by the Governor concerned or the Governing Council on grounds of infringement of these Treaties or of any rule of law relating to their application.[...]”

¹⁴ Przepis ten stanowi, że:

„4. Jeśli członek Zarządu nie spełnia już warunków koniecznych do wykonywania swych funkcji lub dopuścił się poważnego uchybienia, Trybunał Sprawiedliwości może go zdymisjonować na wniosek Rady Prezesów lub Zarządu.”

¹⁵ Zob. np. Raport EBC o konwergencji z 2008 r. (str. 19-20) oraz opinia CON/2009/13 (pkt 3.2). Raporty EBC o konwergencji dostępne są na stronie internetowej: <http://www.ecb.int/pub/convergence/html/index.en.html>, natomiast opinie EBC – na stronie internetowej: <http://www.ecb.int/ecb/legal/opinions/html/index.en.html>.

¹⁶ Zob. opinia CON/2006/58 (pkt 3.3).

kadencji, (ii) pisemna rezygnacja, (iii) powołanie na stanowisko, którego nie można łączyć z funkcją członka Rady Banku, (iv) upływanie dwóch miesięcy od odwołania z funkcji członka Rady Banku w razie niezaskarżenia odwołania, (v) prawomocne orzeczenie o pozbawieniu lub ograniczeniu zdolności do czynności prawnych, (vi) prawomocne skazanie za przestępstwo umyślne. Katalog ten został uznany za wychodzący poza zakres art. 14 ust. 2 Statutu i zalecono jego dostosowanie do tego przepisu¹⁷. Natomiast w Raporcie o konwergencji z 2004 r. EBC wykluczył możliwość wprowadzenia wobec prezesa Narodowego Banku Słowenii sankcji odwołania ze stanowiska w przypadku braku złożenia lub uaktualnienia oświadczenia majątkowego. Z tych samych względów w Raporcie o konwergencji z 2004 r. jako niezgodne z art. 14 ust. 2 Statutu EBC uznał art. 75 i 84(13) Konstytucji Republiki Litwy, które pozwalały odwołać prezesa Banku Litwy w przypadku przyjęcia przez litewski sejm wotum nieufności wobec niego.

Dokonując wykładni art. 14 ust. 2 Statutu, EBC wskazał, że w ramach przesłanki nie spełniania „warunków koniecznych do wykonywania swych funkcji” państwa członkowskie mają pewną swobodę co do określenia tych warunków¹⁸. Według EBC swoboda ta nie jest jednak nieograniczona, chociaż nie określił on wyraźnie jej granic. Brak jest również orzecznictwa TS UE w tym zakresie. Przy interpretowaniu tej przesłanki pomocne mogą być jednak zalecenia w sprawie niezależności personalnej prezesów banków centralnych sformułowane przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW)¹⁹, do których odwołuje się EBC²⁰. Zgodnie z tymi standardami na warunki konieczne do wykonywania funkcji prezesa banku centralnego składają się wymogi w zakresie odpowiednich kwalifikacji i doświadczenia zawodowego oraz odpowiedniej reputacji (autorytetu) danej osoby²¹.

Tak rozumiane warunki konieczne do wykonywania funkcji prezesa banku centralnego znalazły swoje odzwierciedlenie w odniesieniu do Prezesa, wiceprezesa i innych członków Zarządu EBC w art. 283 ust. 2 TFUE i art. 11 ust. 2 Statutu, które ograniczyły wybór na te stanowiska jedynie „[...]spośród osób o uznanym autorytecie i doświadczeniu zawodowym w dziedzinie pieniądza i bankowości”. Przepisy te EBC wskazuje jako wzór do określania wymogów wobec osób powołanych do organów KBC²². Jednocześnie EBC dopuszcza wprowadzanie, jako warunków wykonywania funkcji prezesa KBC, wymogów w zakresie unikania konfliktu interesów²³, posiadania pełnej zdolności do czynności prawnych lub czynnych i biernych praw wyborczych, niekaralności, które to wymogi muszą zostać spełnione w momencie mianowania określonej osoby na funkcję prezesa banku centralnego i przez okres trwania jego kadencji²⁴.

Natomiast jeżeli chodzi o przesłankę „dopuszczenia się poważnego uchybienia” to również w tym zakresie EBC nie sformułował jednoznacznej wykładni tej przesłanki, odnosząc się raczej ad casu do opiniowanych regulacji krajowych. Przykładowo w Raporcie o konwergencji z 2004 r. EBC odniósł się do art. 39 ust. 1 ustawy o Narodowym Banku Słowenii, który przewidywał możliwość odwołania prezesa tego banku m.in. w przypadku wydania prawomocnego wyroku skazującego go w sprawie karnej na karę pozbawienia wolności²⁵. Chociaż EBC przyznał, że tak sformułowana przesłanka odwołania prezesa KBC mieści się co do zasady w zakresie pojęcia „poważne uchybienie”, użytego w art. 14 ust. 2 Statutu, to jednak dla uniknięcia potencjalnych różnic w wykładni przepis krajowy powinien zostać dostosowany do brzmienia ww. przepisu Statutu. Podobną uwagę poczynił EBC w Raporcie o konwergencji z 2006 r.

¹⁷ Zob. opinia CON/2008/21 (pkt 3.2.1).

¹⁸ Zob. opinia CON/2009/13 (pkt 3.4).

¹⁹ Zob. Operational Paper MAE OP/98/1 “Elements of Central Bank Autonomy and Accountability”, MFW 1998.

²⁰ Zob. opracowanie EBC: Legal aspects of the European System of Central Banks, Frankfurt 2005, str. 278.

²¹ Zob. T. Lybek, J. Morris, Central Bank Governance: A Survey of Boards and Management, IMF Working Paper WP/04/226.

²² Zob. np. opinia CON/2004/35 (pkt 10) oraz CON/2007/14 (pkt 3.4).

²³ Taki wymóg dotyczy również członków Zarządu EBC – zob. art. 11 ust. 1 zda. 2 Statutu.

²⁴ Zob. przemówienie członka Zarządu EBC, Pana Lorenzo Bini Smaghi, na konferencji “Good Governance and Effective Partnership” w Budapeszcie w dniu 19 kwietnia 2007 r.; dostępne na stronie internetowej EBC: <http://www.ecb.int/press/key/date/2007/html/sp070419.en.html>.

²⁵ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2004 r., s. 233

w stosunku do ustawy o Banku Estonii, która przewidywał możliwość odwołania jego prezesa w przypadku skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwo²⁶.

Brzmienie tej przesłanki wskazuje, iż przede wszystkim musi wystąpić uchybienie dokonane przez prezesa KBC, przy czym - zdaniem EBC – zakres rodzajowy tych uchybień nie jest ograniczony tylko do naruszeń prawa i jest ujmowany stosunkowo szeroko²⁷. Może ono polegać zatem nie tylko na naruszeniu prawa, ale również na innym niewłaściwym postępowaniu lub nagannym zachowaniu²⁸. Dodatkowo uchybienie to musi mieć jednak charakter kwalifikowany, tj. musi ono być poważne (istotne). Nie każde zatem uchybienie będzie mogło stanowić podstawę do odwołania prezesa KBC. Ponadto uchybienie to nie musi mieć koniecznie związku z wykonywaną funkcją prezesa KBC lub być popełnione w zakresie sprawowanego urzędu²⁹. W Raporcie o konwergencji z 2008 r. EBC uznał, w odniesieniu do postanowień bułgarskiej ustawy o Narodowym Banku Bułgarii, za niezgodne z art. 14 ust. 2 Statutu zawężenie przesłanki dopuszczenia się poważnego uchybienia jedynie do uchybień związanych ze sprawowaną funkcją (ang. „serious professional misconduct”)³⁰. Podobnie, jako nieodpowiadające brzmieniu art. 14 ust. 2 Statutu, EBC uznał w Raporcie o konwergencji z 1998 r. postanowienia ustawy o Banku Finlandii, które dopuszczały możliwość odwołania prezesa w przypadku uznania go winnym uchybienia popełnionego w związku ze sprawowanym urzędem (ang. „guilty of misconduct in office”)³¹. W obu przypadkach EBC stwierdził, iż przepisy zawężyły podstawy odwołania prezesa KBC w porównaniu z przesłankami wskazanymi w Statucie.

Z treści opinii oraz raportów o konwergencji wynika, że EBC wyraźnie preferuje ściśle odzwierciedlenie postanowień art. 14 ust. 2 Statutu w zakresie przesłanek odwołania prezesa KBC w prawie krajowym, traktując wszelkie odstępstwa w tym zakresie za zagrożenie powstania odmiennej wykładni tych przesłanek. Stąd też EBC zaleca, aby przepisy krajowe albo stanowiły wierne odzwierciedlenie brzmienia art. 14 ust. 2 Statutu³², albo nie regulowały tych kwestii explicite, pozostawiając tę kwestię bezpośredniemu zastosowaniu ww. przepisu Statutu³³. Ewentualnie EBC dopuszcza również odesłanie w przepisach krajowych do art. 14 ust. 2 Statutu³⁴. Należy tu podkreślić, że EBC nalega na dokładne powtórzenie przesłanek przewidzianych w ww. przepisie nawet w sytuacji, gdy kwestionowany przepis prawa krajowego jest bardziej precyzyjny i przewiduje przesłankę węższą od określonej w art. 14 ust. 2 Statutu³⁵. Nie oznacza to jednak, że we wszystkich systemach prawnych państw Eurosystemu przesłanki odwołania prezesa KBC rzeczywiście są identycznie sformułowane, co obrazują Tabele nr 1 i 2 zamieszczone

²⁶ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2006 r. s. 213

²⁷ Zob. Legal aspects of the European System of Central Banks, Frankfurt 2005, str. 291.

²⁸ Tak też Artur Nowak-Far, Komentarz do art. 112, [w:] A. Wróbel (red.), Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską. Komentarz, Warszawa 2009, tom. II, s. 861.

²⁹ Tamże.

³⁰ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2008 r. , s. 229.

³¹ Zob. Raport EBC o konwergencji z 1998 r., s. 344.

³² Zob. przypis 6 w pkt 3.2 opinii CON/2008/73. Na powtórzenie przesłanek odwołania prezesa banku centralnego określonych w art. 14 ust. 2 Statutu ESBC zdecydował się też ustawodawca litewski w art. 12 ust. 1 ustawy o Banku Litwy. W przypadku prezesa przepis o ich odwołaniu (art. 8 ust. 5 ustawy o Centralnym Banku Malty) dokładnie powtarza przesłanki art. 14 ust. 2 Statutu, nie odsyłając jednak *expressis verbis* do przepisu Statutu.

³³ Zob. Raport o konwergencji z 2008 r. (str. 19) oraz opinia CON/2008/73 (pkt 3.2).

³⁴ Zob. pkt 3.2.1 opinii CON/2008/21, w którym w odniesieniu do ustawy o Czeskim Banku Narodowym EBC zasugerował, aby przepis ‘if the Governor no longer fulfils the conditions required for the performance of his office stipulated by law’ powinien zostać zastąpiony przepisem ‘if the Governor no longer fulfils the conditions required for the performance of his duties as foreseen in Article 14.2 of the Statute’.

³⁵ Taką uwagę EBC wyraził na tle ustawy o Banku Łotwy, która jako przesłanką odwołania jego prezesa przewidywała skazanie prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne (zob. art. 22 ust. 4 pkt 2 ustawy o Banku Łotwy, krytycznie oceniony w pkt 6 opinii CON/2005/20, a następnie, z sugestią jak najszybszej zmiany, w pkt 3.3 opinii CON/2006/19). Ustawodawca łotewski nie zmienił jak dotąd tego przepisu, co zostało podniesione w Raporcie EBC o konwergencji z maja 2008 r. (str. 236). Sugerowaną przez EBC zmianę wprowadził natomiast ustawodawca estoński, zastępując w art. 12 ust. 2 ustawy o Banku Estonii przesłankę skazania prezesa tego banku prawomocnym wyrokiem sądu odesłaniem do art. 14 ust. 2 Statutu (zob. Raport EBC o konwergencji z 2006 r., s. 213).

w Załączniku. Cześć państw członkowskich strefy euro zastosowało technikę legislacyjną zalecaną przez EBC, tj. skopiowały do przepisów krajowych brzmienie art. 14 ust. 2 Statutu (np. Belgia, Finlandia, Francja, Holandia, Luksemburg, Malta, Cypr), zastosowały odesłanie w prawie krajowym do tego przepisu (Włochy, Portugalia) lub opierają się na bezpośrednim stosowaniu tego przepisu Statutu (Niemcy, Słowacja). W niektórych jurysdykcjach przepisy krajowe przejmują dosłownie przesłanki z art. 14 ust. 2 Statutu, ale w ich ramach wyszczególniają przykładowo pewne określone okoliczności, np. niemożność sprawowania urzędu przez pewien okres czasu (Austria) lub naruszenie statutu KBC, ujawnienie informacji poufnych oraz nadużycie stanowiska (Grecja).

Istnieją jednak państwa Eurosystemu (tj. Hiszpania i Irlandia), które utrzymują w prawie krajowym przesłanki w brzmieniu odmiennym od art. 14 ust. 2 Statutu, co do zgodności których z tym przepisem istnieją poważne wątpliwości. Nie są przy tym znane oficjalne przyczyny, dla których mimo tej niezgodności EBC nie zakwestionował tych przepisów. Z kontaktów roboczych ze służbami prawnymi EBC wynika, że przyczyną takiego stanu rzeczy było bardziej liberalne podejście EBC do kwestii formułowania przepisów ustanawiających przesłanki odwołania prezesa KBC na etapie ustanawiania strefy euro i przystępowania do niej pierwszych członków. W ostatnich latach jednak (tj. 2004-2010) EBC wyraźnie preferuje dokładne odwzorowywanie treści art. 14 ust. 2 Statutu w prawie krajowym i dąży do ich faktycznej harmonizacji³⁶.

Oprócz ujednolicenia przesłanek odwołania prezesa KBC istotnym mechanizmem gwarantującym zachowanie niezależności personalnej członków organów KBC ma być również możliwość zaskarżenia decyzji o ich odwołaniu do niezależnego sądu. W odniesieniu do prezesa KBC art. 14 ust. 2 Statutu przyznaje mu prawo do wniesienia skargi na taką decyzję bezpośrednio do TS UE. EBC wskazał, że przepisy krajowe powinny w tym zakresie odsyłać do Statutu albo kwestia ta powinna zostać w nich pominięta z uwagi na bezpośrednie stosowanie art. 14 ust. 2 Statutu. W praktyce stosowane jest również powtórzenie brzmienia ww. przepisu Statutu w prawie krajowym bez odsyłania do niego³⁷.

Przepisy krajowe powinny przewidywać prawo do zaskarżenia do sądu krajowego decyzji o odwołaniu również innego niż prezes członka organów decyzyjnych KBC biorącego udział w wykonywaniu zadań związanych z ESBC. EBC wskazuje, że takie prawo może wynikać z ogólnych zasad prawa państwa członkowskiego albo może zostać wprowadzone przepisem szczególnym. Za bardziej pożądane, z uwagi na zasadę pewności prawnej, EBC uznał to drugie rozwiązanie, nawet gdyby uprawnienie takie wynikało już wcześniej z ogólnych zasad prawa. Ponadto w pkt 3.2 opinii CON/2008/73 EBC wskazał, że o ile uzasadnione jest przyznanie członkom organu zarządzającego bankiem centralnym prawa do odwołania się od decyzji o odwołaniu do sądu krajowego, to jednak w przypadku prezesa nie może to naruszać jurysdykcji TS UE³⁸. Oznacza to, że przepisy krajowe nie mogą pozbawiać efektywności uprawnienia prezesa krajowego banku centralnego do wniesienia skargi do TS UE np. poprzez uzależnienie możliwości skorzystania z tego środka ochrony prawnej od uprzedniego wniesienia skargi do wyznaczonego sądu krajowego.

Na marginesie należy zaznaczyć, iż prawo prezesa KBC do wniesienia bezpośredniej skargi do TS UE dotyczy jedynie naruszenia przez decyzję o odwołaniu postanowień TFUE lub jakiegokolwiek reguły prawnej dotyczącej jego stosowania. W zakresie, w jakim decyzja ta narusza przepisy prawa krajowego,

³⁶ Zob. P. Kucharski, Odpowiedzialności konstytucyjna Prezesa NBP w świetle prawa UE, „Europejski Przegląd Sądowy” 2010/8, s. 22.

³⁷ Zob. art. 12 ust. 4 ustawy o Banku Litwy, który potwierdza prawo Prezesa Banku Litwy przysługujące mu na podstawie art. 14 ust. 2 Statutu, ale do którego przepis ten nie odsyła *expressis verbis*. Natomiast zastępcem prezesa i członkom zarządu Banku Litwy przyznane zostało prawo zaskarżenia decyzji o odwołaniu do Sądu Rejonowego w Wilnie. Podobnie na Słowacji w art. 7 ust. 10 ustawy o Narodowym Banku Słowacji powtórzono postanowienie art. 14 ust. 2 Statutu przewidując możliwość zaskarżenia przez odwołanego Prezesa NBS postanowienia Prezydenta Republiki Słowacji o swoim odwołaniu do TS UE.

³⁸ W Raporcie o konwergencji z 2008 r. (str. 123) Komisja Europejska uznała za niezgodne z art. 14 ust. 2 Statutu przepisy węgierskie (art. 50(5)-(6) ustawy o Narodowym Banku Węgier) przyznające prezesowi banku centralnemu prawo jedynie do wniesienia odwołania do sądu pracy od propozycji decyzji prezydenta o jego odwołaniu. Taką samą uwagę poczyniła Komisja w stosunku do art. 33(9) ustawy o Banku Rumunii, który przyznawał odwołanemu prezesowi prawo do odwołania się jedynie do rumuńskiego Sądu Najwyższego (s. 155).

które nie stanowią odzwierciedlenia postanowień TFUE/Statutu (w tym przede wszystkim zasady niezależności) lub ww. reguł prawnych, to wydaje się, że wówczas powinno przysługiwać mu prawo do złożenia odwołania do sądu krajowego³⁹.

W odniesieniu do polskich przepisów regulujących kwestie odwołania Prezesa NBP w Raporcie o konwergencji z 2008 r. EBC wyraził zastrzeżenia co do treści art. 9 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polski⁴⁰ w zakresie określonych w nim przesłanek odwołania Prezesa NBP⁴¹. Wśród przesłanek wymienionych przez EBC znajduje się orzeczenie wobec Prezesa NBP przez Trybunał Stanu zakazu zajmowania kierowniczych stanowisk lub pełnienia funkcji związanych ze szczególną odpowiedzialnością w organach państwowych (art. 9 ust. 5 pkt 3 ustawy o NBP), w związku z orzeczeniem którego następuje stwierdzenie przez Trybunał Stanu utraty zajmowanego przez niego stanowiska (art. 25 ust. 1 pkt 2 w zw. z ust. 3 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu⁴²). W opinii EBC przesłanka ta wykracza poza katalog dopuszczalnych przesłanek odwołania prezesa KBC zawarty w art. 14 ust. 2 Statutu.

Na brak zapewnienia całkowitego przestrzegania zasady niezależności personalnej w zakresie przesłanek odwołania Prezesa NBP wskazała również Komisja Europejska w Raporcie o konwergencji z 2008 r. Zarzuciła ona, że przesłanki odwołania Prezesa NBP przewidziane w art. 9 ust. 5 ustawy o NBP nie odzwierciedlają dokładnie przesłanek z art. 14 ust. 2 Statutu, przy czym jedną z kwestionowanych przez Komisję Europejską przesłanek odwołania Prezesa NBP była jego odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu przewidzianą w art. 198 ust. 1 Konstytucji RP. Za dodatkowe uchybienia polskiego ustawodawstwa uznano brak przepisów regulujących explicite możliwość odwołania się do sądu w razie odwołania Prezesa NBP⁴³.

W poszczególnych państwach członkowskich UE należących do Eurosystemu przyjęte zostały różne rozwiązania w zakresie odpowiedzialności konstytucyjnej osób sprawujących najwyższe urzędy państwowe. Rozwiązania te są najczęściej wynikiem uwarunkowań polityczno-ustrojowych, odbiciem myśli i idei prawnych oraz stanu świadomości kultury polityczno-prawnej danego państwa. Z przeprowadzonej analizy systemów prawnych ww. państw oraz z roboczych zapytań służb EBC wynika, że w żadnym z nich prezes KBC nie jest objęty zakresem odpowiedzialności za popełnienie deliktu konstytucyjnego, którą można by przyrównać do odpowiedzialności konstytucyjnej Prezesa NBP przed Trybunałem Stanu na podstawie art. 198 ust. 1 Konstytucji i ustawy o TS. W państwach tych odpowiedzialnością za naruszenie konstytucji lub innych aktów prawa krajowego objęty jest prezydent (np. Austria⁴⁴, Cypr⁴⁵, Grecja⁴⁶, Irlandia⁴⁷, Niemcy⁴⁸, Francja⁴⁹, Słowacja⁵⁰, Słowenia⁵¹, Włochy⁵²), premier

³⁹ Zob. P. Kucharski, Odpowiedzialności konstytucyjna Prezesa NBP w świetle prawa UE, „Europejski Przegląd Sądowy” 2010/8, s. 23.

⁴⁰ Tekst jednolity: Dz. U. z 2005 r. Nr 1, poz. 2, z późn. zm. (ustawa o NBP).

⁴¹ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2008 r., s. 243.

⁴² Tekst jednolity: Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 925, późn. zm. (ustawa o TS).

⁴³ Zob. Raport Komisji Europejskiej o konwergencji z 2008 r., str. 137

⁴⁴ Zob. art. 142 Konstytucji Republiki Austrii; dostępna na stronie internetowej: http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1930_1/ERV_1930_1.pdf.

⁴⁵ Zob. art. 156 Konstytucji republiki Cypru; dostępna na stronie internetowej: http://www.kypros.org/Constitution/English/appendix_d_part_x.html.

⁴⁶ Zob. art. 49 Konstytucji Republiki Grecji; dostępna na stronie internetowej: <http://www.cecl.gr/rigasnetwork/databank/Constitutions/Greece.html>.

⁴⁷ Zob. art. 12 Konstytucji Republiki Irlandii; dostępna na stronie internetowej: http://www.taoiseach.gov.ie/attached_files/Pdf%20files/Constitution%20of%20Ireland.pdf.

⁴⁸ Zob. art. 61 ust. 1 Konstytucji Republiki Federalnej Niemiec; dostępna na stronie internetowej: <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/GG.htm#61>.

⁴⁹ Zob. art. 68 Konstytucji Republiki Francji; dostępna na stronie internetowej: <http://www.assemblee-nationale.fr/english/8ab.asp#VII>.

⁵⁰ Zob. art. 107 i 129 ust. 5 Konstytucji Republiki Słowacji; dostępna na stronie internetowej: http://www.vop.gov.sk/en/legal_basis/constitution.html.

⁵¹ Zob. art. 109 Konstytucji Republiki Słowenii; dostępna na stronie internetowej: <http://www.us-rs.si/media/full.text.of.the.constitution.pdf>.

oraz inni członkowie rządu (Austria⁵³, Grecja⁵⁴, Słowenia⁵⁵). Jedynie sporadycznie odpowiedzialność taką ponoszą inne osoby sprawujące najwyższe funkcje państwowe (np. Austria⁵⁶, Finlandia⁵⁷) oraz sędziowie (np. Finlandia⁵⁸, Niemcy⁵⁹), ale poza zakresem tych podmiotów pozostaje prezes KBC. Stąd też problematyka odpowiedzialności konstytucyjnej prezesa KBC nie była nigdy – z wyjątkiem przypadku Prezesa NBP – przedmiotem analizy i komentarzy ze strony EBC lub Komisji Europejskiej, czy też przedmiotem orzecznictwa TS UE. Analiza tego zagadnienia może być zatem poczyniona jedynie w świetle ogólnych uwag EBC i Komisji Europejskich co do wykładni art. 14 ust. 2 Statutu przedstawionych powyżej.

Na podstawie zakwestionowanego przez EBC i Komisję Europejską art. 198 ust. 1 Konstytucji RP osoby sprawujące najwyższe funkcje państwowe, w tym Prezes NBP, ponoszą tzw. odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu. Przesłanką tej odpowiedzialności jest naruszenie przez określone osoby, w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania, Konstytucji lub ustawy, czyli popełnienie tzw. deliktu konstytucyjnego. Innym rodzajem odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu (TS) jest odpowiedzialność karna za popełnienie przestępstwa, ale dotyczy ona jedynie Prezydenta Rzeczypospolitej (art. 145 Konstytucji) oraz Prezesa Rady Ministrów i jej członków (art. 156 ust. 1 Konstytucji).

Podstawą odpowiedzialności konstytucyjnej Prezesa NBP na podstawie art. 198 ust. 1 Konstytucji RP stanowią zatem czyny wykazujące następujące znamiona:

- 1) naruszają Konstytucję lub ustawy⁶⁰,
- 2) popełnione zostały przez Prezesa NBP w zakresie jego urzędowania albo w związku z piastowanym stanowiskiem, czyli wskutek wykonywanej funkcji państwowej,
- 3) nie stanowią przestępstwa⁶¹.

Rodzaje kar orzekanych przez Trybunał Stanu określa art. 25 ust. 1 ustawy o TS, a są nimi:

- 1) utrata czynnego i biernego prawa wyborczego w wyborach do Sejmu, Senatu, na urząd Prezydenta i w wyborach samorządowych,
- 2) zakaz zajmowania stanowisk kierowniczych w organach państwowych i organizacjach społecznych,
- 3) utrata orderów i odznaczeń oraz zdolności do ich uzyskiwania.

Z uwagi na znikomy stopień społecznej szkodliwości czynu lub szczególne okoliczności sprawy Trybunał Stanu może poprzestać na uznaniu winy oskarżonego (art. 25 ust. 4 ustawy o TS). Natomiast w razie uznania przez Trybunał Stanu chociażby nieumyślnego popełnienia przez Prezesa NBP deliktu konstytucyjnego Trybunał orzeka utratę zajmowanego stanowiska, z którego pełnieniem związana jest odpowiedzialność konstytucyjna (art. 25 ust. 3 ustawy o TS). Ustawa o TS nie pozostawia zatem swobody w tym zakresie, ale nakazuje Trybunałowi Stanu orzeczenie takiej utraty niezależnie od rodzaju orzeczonej kary na podstawie art. 25 ust. 1 ustawy o TS⁶².

⁵² Zob. art. 90 Konstytucji Republiki Włoch; dostępna na stronie internetowej:

http://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf.

⁵³ Zob. art. 142 Konstytucji Republiki Austrii.

⁵⁴ Zob. art. 86 Konstytucji Republiki Grecji.

⁵⁵ Zob. art. 119 Konstytucji Republiki Słowenii.

⁵⁶ Zob. art. 142 Konstytucji Republiki Austrii.

⁵⁷ Zob. Art. 101 Konstytucji Republiki Finlandii; dostępna na stronie internetowej:

<http://www.finlex.fi/pdf/saadkaan/E9990731.PDF>.

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ Zob. art. 98 ust. 2 Konstytucji Republiki Federalnej Niemiec.

⁶⁰ Ustawa akcentuje zawiniony charakter czynu, a więc musi on być popełniony z winy umyślnej lub nieumyślnej.

⁶¹ Odpowiedzialność konstytucyjna i odpowiedzialność karna za przestępstwo to dwa różne reżimy odpowiedzialności, które mogą być w pewnych, określonych konstytucją sytuacjach (tj. art. 145 i art. 156 ust. 1 Konstytucji). W odniesieniu jednak do Prezesa NBP za delikt konstytucyjny stanowiący jednocześnie przestępstwo będzie on ponosił odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu i karną przed sądem powszechnym.

⁶² Zob. J. Zaleśny, Odpowiedzialność konstytucyjna. Praktyka III RP, Warszawa 2004, s. 32.

Od wyroku Trybunału Stanu wydanego w pierwszej instancji służy apelacja, ale rozpoznaje ją Trybunał w innym poszerzonym składzie (art. 19 ust. 2 ustawy o TS). Nie jest to więc kontrola skazania przeprowadzana przez sąd wyższej instancji⁶³. Natomiast od wyroku Trybunału Stanu wydanego w drugiej instancji kasacja nie przysługuje (art. 20c ust. 3 ustawy o TS). Prawomocny wyrok wydany przez Trybunał Stanu orzekający w drugiej instancji albo wyrok Trybunału Stanu orzekający w pierwszej instancji w sytuacji, gdy nie złożono środka odwoławczego, albo złożony środek odwoławczy został wycofany lub oddalony, nie podlega zaskarżeniu za pomocą żadnego zwyczajnego lub nadzwyczajnego środka odwoławczego i jest ostateczny⁶⁴.

Można się zgodzić z EBC i Komisją Europejską, iż z racji skutku w postaci utraty przez Prezesa NBP stanowiska wskutek przypadku stwierdzenia popełnienia przez niego deliktu konstytucyjnego, przepisy art. 25 ust. 1 pkt 2 i ust. 3 ustawy o TS w zw. z art. 9 ust. 5 pkt 3 ustawy o NBP powinny być rozpatrywane w świetle art. 14 ust. 2 Statutu. Pytanie, które należy jednak postawić, jest czy odpowiedzialność konstytucyjna Prezesa NBP na podstawie art. 198 ust. 1 Konstytucji mogłaby mieścić się w zakresie przesłanek odwołania Prezesa NBP na podstawie Statutu.

Jeżeli chodzi o pierwszą z przesłanek wskazanych w art. 14 ust. 2 Statutu, to wydaje się, że naruszenie Konstytucji lub ustawy nie stanowi okoliczności wskazującej na niespełnienie warunków koniecznych do wykonywania funkcji Prezesa NBP. Ani postanowienia ustawy o NBP, ani inne akty prawne nie określają wymogów, które musi spełniać kandydat na stanowisko Prezesa NBP, wśród których znalazłby się wymóg braku orzeczenia wobec danej osoby przez Trybunał Stanu zakazu zajmowania stanowisk kierowniczych w organach państwowych i organizacjach społecznych. Popełnienie deliktu konstytucyjnego nie wpływa również na ocenę doświadczenia i autorytetu zawodowego osoby sprawującej urząd prezesa KBC lub istnienia konfliktu interesów, a tak należy – zgodnie z uwagami poczynionymi w pkt II - przede wszystkim interpretować art. 14 ust. 2 Statutu w zakresie warunków koniecznych do wykonywania funkcji prezesa KBC.

Z drugiej jednak strony brak orzeczenia takiego zakazu przez Trybunał Stanu można uznać za inherentny, oczywisty i dorozumiany wymóg sprawowania jakichkolwiek stanowisk kierowniczych w organach państwowych bez konieczności jego każdorazowego powtarzania w przepisach prawa⁶⁵. Fakt popełnienia deliktu konstytucyjnego może być również uznany jako istotnie wpływający na ocenę ogólnej reputacji osoby pełniącej funkcję Prezesa NBP, chociaż nie jest związana z jej doświadczeniem i autorytetem zawodowym⁶⁶. Brak jest jednak wskazania tych wymogów explicite w przepisach prawa polskiego, w tym przede wszystkim w ustawie o NBP, co nie służy spełnianiu przez prawo polskie wielokrotnie formułowanego przez EBC w odniesieniu do podstaw i procedur odwoływania prezesów KBC postulatu pewności prawnej⁶⁷. Stąd też bardziej uzasadniony wydaje się wniosek, iż kwestia zaistnienia ewentualnej odpowiedzialności konstytucyjnej Prezesa NBP powinna być rozpatrywana raczej w świetle drugiej przesłanki z art. 14 ust. 2 Statutu. W tym zakresie wydaje się, że odpowiedzialność taka mogłaby stanowić podstawę do odwołania Prezesa NBP jako wystąpienie „poważnego uchybienia”⁶⁸.

⁶³ Zob. S. Steinborn, Ograniczenie zaskarżalności wyroku wydanego w I instancji jako środek uproszczenia procesu karnego w świetle prawa do dwuinstancyjnego postępowania (uwagi de lege lata i de lege ferenda), GSP 2005/1/365.

⁶⁴ Tak J. Zalesny, Odpowiedzialność konstytucyjna. Praktyka III RP, Warszawa 2004, s. 33.

⁶⁵ Przykładowo teoria oczywistych i dorozumianych warunków koniecznych do sprawowania funkcji komisarza jest stosowana na gruncie art. 247 TFUE (zob. K. Witkowska-Chrzczonek, Komentarz do art. 216, [w:] A. Wróbel (red.), Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską. Komentarz, Warszawa 2009, tom. III, s. 244).

⁶⁶ Wskazać należy jednak, że do odmiennego wniosku doszedł Sąd w sprawie T-333/99 X przeciwko Europejskiemu Bankowi Centralnemu (Zb. Orz. 2001, str. II-3021, pkt. 215), w której stwierdził on, że działania pracownika, mogące mieć wpływ na wiarygodność i reputację instytucji jako całości, powinny być oceniane w kategoriach „poważnego uchybienia”. Sprawa ta dotyczyła jednak specyficznych okoliczności sporu pracowniczego i nie ma pewności, czy stwierdzenia zawarte w tym orzeczeniu mogą być bezpośrednio przełożone na kwestie interpretacyjne Statutu.

⁶⁷ Zob. opinia CON/2006/55 (pkt 2.3).

⁶⁸ Zob. P. Kucharski w: Odpowiedzialności konstytucyjna Prezesa NBP w świetle prawa UE, „Europejski Przegląd Sądowy” 2010/8, s. 25.

Pojawiają się jednakże wątpliwości, czy odpowiedzialność ta nie wykracza w niektórych przypadkach poza zakres sytuacji mogących stanowić podstawę odwołania prezesa KBC na gruncie art. 14 ust. 2 Statutu. Wydaje się, że nie zawsze objęte tą odpowiedzialnością czyny będą stanowiły podstawę do odwołania Prezesa NBP jako „poważne uchybienie” w rozumieniu art. 14 ust. 2 Statutu. Ani art. 198 ust. 1 Konstytucji, ani art. 1 ust. 1 ustawy o TS nie wymagają bowiem, aby naruszenie to było kwalifikowane czy to poprzez rodzaj naruszenia (poważne, istotne), czy też poprzez znamię skutku wyrządzenia znacznej szkody interesom państwa⁶⁹. Wartością chronioną jest zatem samo przestrzeganie Konstytucji i ustaw bez względu na ewentualne skutki ich naruszenia⁷⁰ i bez wnikania w specyfikę naruszenia. Oznacza to, że teoretycznie Prezes NBP może ponieść odpowiedzialność konstytucyjną również za działania, które przyniosły korzyść interesom państwa, ale przy okazji doszło do naruszenia Konstytucji lub ustawy⁷¹. Pomimo braku takiej kwalifikacji czynu wydaje się, że za „poważne uchybienie” Prezesa NBP w rozumieniu art. 14 ust. 2 Statutu można by uznać przewidziane w art. 198 ust. 1 Konstytucji i art. 1 ust. 1 ustawy o TS naruszenie normy konstytucyjnej. Natomiast naruszenie każdego innego przepisu ustawowego budzi już istotne wątpliwości co do możliwości uznania go za „poważne uchybienie”. Nie każde naruszenie ustawy, do tego nie mające charakteru przestępstwa i nie wywołujące żadnych negatywnych skutków dla interesów państwa, będzie można uznać za uchybienie o wystarczająco kwalifikowanym charakterze, żeby mogło uzasadniać odwołanie Prezesa NBP zgodnie z art. 14 ust. 2 Statutu⁷².

Z drugiej strony odpowiedzialność konstytucyjna, mogąca stanowić podstawę utraty przez Prezesa NBP jego stanowiska, została ujęta wężej w porównaniu z zakresem przesłanki „poważnego uchybienia” z art. 14 ust. 2 Statutu. Przepis art. 198 ust. 1 Konstytucji RP ogranicza bowiem tę odpowiedzialność jedynie do czynów, które zostały popełnione „w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania”. Na zakres urzędowania składają się kompetencje przypisane osobie z racji sprawowania danego urzędu (całokształt wyodrębnionych przedmiotowo spraw, w zakresie których może ona podejmować decyzje i prowadzić działania⁷³). Czyny popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem to czyny możliwe do popełnienia z powodu zajmowania danego stanowiska. Innymi słowy, gdyby nie sprawowanie określonego stanowiska, popełnienie deliktu konstytucyjnego byłoby niemożliwe⁷⁴. Natomiast przesłanka związku z zajmowanym stanowiskiem rozszerza odpowiedzialność na czyny, które niekoniecznie muszą wchodzić w zakres urzędowania⁷⁵. W dalszym ciągu jednak wymagane jest wykazanie związku między czynem, a zajmowanym stanowiskiem. Taki zakres odpowiedzialności konstytucyjnej Prezesa NBP wpisuje się w zakres wyznaczany przesłankami z art. 14 ust. 2 Statutu, ale pod warunkiem, że jej stwierdzenie stanowi jedną z wielu okoliczności faktycznych, które może będzie uznać za „poważne uchybienie” Prezesa NBP. Innymi słowy, nie może ona stanowić jedynej podstawy jego odwołania z tej przyczyny.

W konsekwencji odpowiedzialność konstytucyjna Prezesa NBP, będąca podstawą utraty przez niego stanowiska, wydaje się być zgodna z art. 14 ust. 2 Statutu jedynie w zakresie, w jakim dotyczy ona naruszenia Konstytucji i – w szczególnie uzasadnionych przypadkach – również ustaw. Natomiast nie jest

⁶⁹ Zob. J. Zaleśny, *Odpowiedzialność konstytucyjna w Europie Środkowo-Wschodniej*, [w:] T. Moldawia (red.), *Zagadnienia konstytucjonalizmu krajów Europy Środkowo-Wschodniej*, Warszawa 2003, str. 134-135 oraz M. Pietrzak, *Odpowiedzialność konstytucyjna w Polsce*, Warszawa 1992, s. 130.

⁷⁰ Zob. M. Pietrzak, *Odpowiedzialność konstytucyjna w Polsce*, Warszawa 1992, s. 128.

⁷¹ Tamże, s. 104.

⁷² Zob. P. Kucharski, *Odpowiedzialności konstytucyjna Prezesa NBP w świetle prawa UE*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2010/8, s. 25.

⁷³ Tamże, s. 105.

⁷⁴ Tak też J. Zaleśny, *Odpowiedzialność konstytucyjna. Praktyka III RP*, Warszawa 2004, s. 21.

⁷⁵ Zob. Z. Świda – Łagiewska, *Zasady odpowiedzialności konstytucyjnej i system kar*, [w:] Z. Świda – Łagiewska (red.), *Trybunał Stanu w PRL*, Warszawa 1983, s. 128 oraz M. Pietrzak, *Odpowiedzialność konstytucyjna w Polsce*, Warszawa 1992, s. 106.

ona zgodna w zakresie, w którym mogłaby ona skutkować odwołaniem Prezesa NBP w przypadku każdego, nawet nieistotnego, naruszenia ustawy⁷⁶.

Nawet jednak w zakresie, w jakim przepis art. 198 ust. 1 Konstytucji można by ocenić jako zgodny z art. 14 ust. 2 Statutu, może on budzić mimo wszystko wątpliwości EBC i Komisji Europejskiej z tych samych względów, co w przypadkach wspomnianych już powyżej przepisów krajowych przewidujących możliwość odwołania prezesa KBC w przypadku skazania go prawomocnym wyrokiem za przestępstwo⁷⁷. Chociaż taka przesłanka odwołania może mieścić się co do zasady w zakresie pojęcia „poważne uchybienie”, to jednak dla uniknięcia potencjalnych różnic w wykładni EBC zalecił dostosować przepisy krajowe do brzmienia ww. przepisu Statutu. Nie można zatem wykluczyć, że takie stanowisko zajmie EBC i Komisja Europejska również w odniesieniu do art. 198 ust. 1 Konstytucji NBP w zakresie, w jakim dotyczy on odpowiedzialności konstytucyjnej Prezesa NBP⁷⁸.

W świetle powyżej przedstawionych analiz możliwe jest rozważenie następujących kierunków rozwiązań legislacyjnych w zakresie konstytucyjnej odpowiedzialności Prezesa NBP. Można postulować wariant polegający na zmianie art. 198 ust. 1 Konstytucji RP przez ograniczenie zakresu odpowiedzialności konstytucyjnej Prezesa NBP na podstawie tego przepisu (w konsekwencji stosowna dostosowująca nowelizacja art. 25 ust. 3 ustawy o Trybunale Stanu w celu wyłączenia stosowania zawartej w nim regulacji do Prezesa NBP) jedynie do przesłanek „naruszenia Konstytucji lub poważnego naruszenia ustawy”. W takim przypadku wskazane byłoby również dokonanie nowelizacji art. 9 ustawy o Narodowym Banku Polskim w celu określenia charakteru i zakresu ww. naruszeń jako przesłanek objętych „poważnym uchybieniem”, o którym mowa w art. 14 ust. 2 Statutu ESBC i EBC. Zaletą powyższej opcji jest możliwość zapewnienia zgodności prawnej w odniesieniu do art. 14 ust. 2 Statutu ESBC i EBC przy zachowaniu zmodyfikowanej odpowiedzialności konstytucyjnej Prezesa NBP (wpisanie tej odpowiedzialności w mechanizmy przewidziane art. 14 ust. 2 Statutu). Jednakże wprowadzenie proponowanego rozwiązania skutkować będzie zróżnicowaniem podstaw odpowiedzialności konstytucyjnych organów państwowych za delikt konstytucyjny, należy jednak rozważyć zasadność takiego rozwiązania przy uwzględnieniu szczególnej roli NBP w systemie europejskich banków centralnych po przystąpieniu RP do strefy euro, co będzie związane z koniecznością nowelizacji art. 227 Konstytucji RP. Wariant taki jest rozwiązaniem kompromisowym, które zarówno bierze pod uwagę opinie organów UE jak i w możliwie najmniejszym stopniu ingeruje w materię konstytucyjną. Jednakże w przypadku negatywnej oceny powyższego rozwiązania przez EBC i KE należałoby rozważyć zmianę art. 198 ust. 1 Konstytucji RP przez całkowite wyłączenie Prezesa NBP z katalogu podmiotów ponoszących odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu (w konsekwencji stosowną dostosowującą nowelizacja ustawy o Trybunale Stanu i ustawy o Narodowym Banku). W takim przypadku naruszenie Konstytucji lub ustaw przez Prezesa NBP jako podstawy jego odwołania przez Sejm badane byłoby w ramach oceny wystąpienia przesłanki „poważnego uchybienia”, o którym mowa w art. 14 ust. 2 Statutu ESBC i EBC⁷⁹. Taki wariant legislacyjny jest prosty w realizacji w sensie technicznym, ale „trudny politycznie”. Wydaje się być najbardziej prawdopodobny do zaakceptowania przez EBC i KE, odpowiada konstytucyjnym standardom występującym w krajach członkowskich UE uczestniczących w strefie euro. Podkreślić jednak należy, że wprowadzenie proponowanego rozwiązania może rodzić wątpliwość co do zasadności całkowitego wyłączenia konstytucyjnej odpowiedzialności Prezesa NBP.

W tabelach nr 1 i 2 zawartych w załączniku nr 2 do niniejszego opracowania zamieszczono:

⁷⁶ Tak P. Kucharski w: *Odpowiedzialności konstytucyjna Prezesa NBP w świetle prawa UE*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2010/8, s. 25.

⁷⁷ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2004 r. w odniesieniu do ustawy o Narodowym Banku Słowenii (str. 233) oraz Raport EBC o konwergencji z 2006 r. w stosunku do ustawy o Banku Estonii (str. 213).

⁷⁸ Tak P. Kucharski w: *Odpowiedzialności konstytucyjna Prezesa NBP w świetle prawa UE*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2010/8, s. 25.

⁷⁹ Tak P. Kucharski w: *Odpowiedzialności konstytucyjna Prezesa NBP w świetle prawa UE*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2010/8, s. 27.

- Zestawienie podstaw prawnych odwoływania prezesów KBC w strefie euro – państwa, które w 2002 r. wprowadziły euro do obiegu gotówkowego - tabela nr 1.
- Zestawienie podstaw prawnych odwoływania prezesów KBC w strefie euro - państwa, które przystąpiły do strefy euro w latach 2007-2009- tabela nr 2.

3.2. KONTROLA DZIAŁALNOŚCI KBC A ZAKRES KONTROLI NBP PRZEZ NIK⁸⁰

W odniesieniu do polskich przepisów regulujących kwestie kontroli organów państwowych nad działalnością NBP EBC wyraził w Raporcie o konwergencji z 2010 r. zastrzeżenia co do treści art. 203 ust. 1 Konstytucji. W tym zakresie EBC wskazał, iż zakres ww. kontroli NBP przez NIK powinien być jasno określony przepisami prawa i nie powinien ograniczać działalności niezależnych zewnętrznych rewidentów wskazanych dla KBC na podstawie art. 27 ust. 1 Statutu⁸¹. Ponadto, w zakresie kontroli działalności NBP, EBC wyraził wątpliwości odnośnie treści przepisu art. 69 ust. 1 ustawy o NBP⁸² dotyczącego kontroli sprawozdania finansowego NBP, który jego zdaniem nie uwzględnia kompetencji Rady UE i EBC przewidzianych w art. 27 ust. 1 Statutu⁸³.

Te same zastrzeżenia zgłosiła KE w Raporcie o konwergencji z 2010 r.⁸⁴. Uznała ona bowiem, że art. 203 ust. 1 Konstytucji powinien zostać dostosowany do art. 130 TFUE i art. 7 Statutu ESBC poprzez zastrzeżenie, że uprawnienie kontrolne NIK w stosunku do NBP nie ograniczają działalności niezależnych zewnętrznych rewidentów wskazanych na podstawie art. 27 ust. 1 Statutu ESBC⁸⁵. Podobnie jak EBC, KE wskazała również, że przepisu art. 69 ust. 1 NBP nie uwzględnia kompetencji Rady Unii Europejskiej i Rady Prezesów EBC przewidzianych w art. 27 ust. 1 Statutu.

Jedynym przepisem w prawie UE, który wyraźnie dotyczy kontroli działalności KBC jest art. 27 ust. 1 Statutu ESBC. Na mocy tego przepisu rachunki EBC i rachunki KBC są kontrolowane przez niezależnych rewidentów z zewnątrz wyznaczonych na zalecenie Rady Prezesów EBC i zatwierdzonych przez Radę UE⁸⁶. Podkreślić należy, że rewidenci wyznaczeni na podstawie art. 27 ust. 1 Statutu ESBC kontrolują działalność KBC jedynie w zakresie zadań wynikających z uczestnictwa KBC w ESBC⁸⁷. Nie ma jednak przeszkód, aby ci sami rewidenci przygotowali jednocześnie badanie rachunków KBC w zakresie wykonywania przez niego zadań przyznanych mu na podstawie prawa krajowego⁸⁸.

Jako jedyne warunki wyznaczenia rewidenta art. 27 ust. 1 Statutu ESBC wskazuje, aby był on zewnętrzny oraz niezależny w stosunku do EBC, KBC i ewentualnych akcjonariuszy KBC⁸⁹. Jeżeli chodzi o pierwsze kryterium, to zgodnie z wytyczną nr 4 Zasady dobrej praktyki dotyczące wyboru i zakresu obowiązków biegłych rewidentów zgodnie z art. 27 ust. 1 statutu ESBC i EBC (Dobre praktyki), zatwierdzone przez

⁸⁰ Analiza zmian w zakresie 203 ust. 1 sporządzone została w oparciu o analizę przygotowaną przez przedstawiciela MSZ – głównego specjalistę w Departamencie Prawa UE, Pana Piotra Kucharskiego - przedłożoną na posiedzenie Zespołu w dn. 30.09.2010 r.

⁸¹ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2010 r., s. 253.

⁸² Na mocy tego przepisu roczne sprawozdanie finansowe NBP podlega badaniu przez biegłego rewidenta wybranego przez Radę Polityki Pieniężnej.

⁸³ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2010 r., s. 256.

⁸⁴ Zob. Raport KE o konwergencji z 2010 r., s. 157.

⁸⁵ Zob. Raport KE o konwergencji z 2008 r., s. 138.

⁸⁶ Zgodnie z art. 43 ust. 1 Statutu ESBC przepis dotyczący niezależnych zewnętrznych rewidentów odnosi się wyłącznie do KBC państw członkowskich strefy euro, a nie tzw. państw członkowskich objętych derogacją (art. 139 TFUE).

⁸⁷ Rewidenci ci mają wszelkie pełnomocnictwa do badania wszystkich ksiąg i rachunków EBC i krajowych banków centralnych oraz do otrzymywania wszystkich informacji na temat ich operacji, przy czym w tym zakresie obejmuje ich obowiązek zachowania tajemnicy służbowej wynikający z art. 37 ust. 2 Statutu ESBC.

⁸⁸ Na mocy art. 14 ust. 4 Statutu ESBC KBC mogą wykonywać inne funkcje niż określone tym statutem, chyba że Rada Prezesów EBC uzna, że są one sprzeczne z celami i zadaniami ESBC. Funkcje te KBC wykonują na własną odpowiedzialność i nie uważa się ich za część funkcji ESBC.

⁸⁹ Zob. opinia CON/2006/4, pkt 2.1. Banki centralne w niektórych państwach członkowskich funkcją jako spółki akcyjne (np. Narodowy Bank Węgier).

Radę Prezesów EBC 23 października 2008 r.⁹⁰, rewident pozostaje zewnętrzny wobec KBC i EBC jeżeli nie świadczy na rzecz banku centralnego innych usług niezwiązanych z audytem i w żaden sposób nie jest zaangażowany w zarządzanie bankiem. EBC podkreślił w swoich opiniach, że rewidentem takim nie może być państwowy organ kontrolny, nawet o zagwarantowanej konstytucyjnie niezależności, gdyż organ taki nie jest organem zewnętrznym w rozumieniu Statutu ESBC⁹¹. Ponadto nie zawsze osoby dokonujące kontroli przez organ publiczny posiadają kwalifikacje biegłych rewidentów, co jest wymogiem wskazania na podstawie art. 27 Statutu ESBC⁹². Przykładowo na tle projektu ustawy o Narodowym Banku Czech EBC podkreślił, że ustawodawcy krajowi niezależnie od odesłania do art. 27 ust. 1 Statutu ESBC powinni wiernie powtórzyć sformułowanie o kontroli przez niezależnego zewnętrznego rewidenta. Za niewystarczający uznano przy tym projektowany § 60 ust. 2 ustawy o Narodowym Banku Czech mówiący o kontroli przez niezależnego rewidenta zgodnie ze Statutem, pomijający jednak przymiotnik zewnętrzny⁹³.

Natomiast jeżeli chodzi o kryterium niezależności, to spełnienie go gwarantować ma to wybór na rewidentów prywatnych podmiotów, które spełniają kryteria określone w dyrektywie 2006/43/WE w sprawie ustawowych badań rocznych sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych⁹⁴. Ponadto muszą oni stosować standardy audytu przyjęte przez Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej (ang. International Standards on Auditing) i Kodeks Etyczny Międzynarodowego Stowarzyszenia Księgowych (ang. International Federation of Accountants).

Dużą wagę EBC i KE przywiązują do poszanowania kompetencji Rady Prezesów i Rady Unii Europejskiej w ramach procedury wyznaczania rewidentów. Rewidenci są rekomendowani przez Radę Prezesów, zatwierdzani przez Radę UE, a następnie wyznaczeni przez KBC. Za niezgodne z art. 27 ust. 1 Statutu ESBC uznane natomiast zostało wprowadzanie w ustawodawstwie krajowym dodatkowych elementów w procedurze wyznaczania niezależnych zewnętrznych rewidentów do kontroli rachunków KBC⁹⁵. Przykładowo negatywnie zaopiniowany został przez EBC projekt art. 20 ustawy o Centralnym Banku Malty (CBM) przewidujący zatwierdzanie rewidentów dla CBM przez maltańskiego ministra finansów. W przyjętym ostatecznie brzmieniu przepisu ustawodawca maltański zrezygnował z tej kompetencji ministra finansów i ograniczył się do wiernego powtórzenia normy art. 27 ust. 1 zd. 1 Statutu ESBC, przy czym zgodnie z sugestią EBC⁹⁶ wprowadził do art. 20 ustawy o CBM odesłanie do art. 27 Statutu ESBC⁹⁷. Natomiast przepis przewidujący wyznaczenie niezależnych zewnętrznych rewidentów do kontroli rachunków banku centralnego przez radę nadzorczą tego banku pozostawiono jednakże w art. 31 ust. 1 ustawy o Banku Estonii⁹⁸. W reakcji na zalecenie EBC, który wskazał na konieczność uwzględnienia uprawnień Wspólnoty i EBC przewidzianych w art. 27 ust. 1 Statutu ESBC⁹⁹, ustawodawca estoński dopisał do przepisu, że Rada Nadzorcza Banku Estonii wyznacza rewidentów wskazanych przez Radę Prezesów EBC i zatwierdzonych przez Radę UE. Przepis ten nie podlegał już dalszej konsultacji z EBC, ale EBC nie wyraził zastrzeżeń wobec przewidzianej w nim procedury wyznaczania rewidentów w późniejszych raportach o konwergencji¹⁰⁰.

⁹⁰ Dokument w angielskiej wersji językowej dostępny jest na:

http://www.ecb.int/ecb/pdf/orga/practices_selection_external_auditorsen.pdf?58b974703b4f974b330b9a460b0a6ef5.

⁹¹ Uwaga ta została podniesiona przez EBC m.in. odnośnie do cypryjskiego Audytora Generalnego (zob. pkt 2.2 opinii CON/2006/4), którego niezależność zagwarantowana była w art. 115 ust. 3 Konstytucji Republiki Cypru w stopniu odpowiadającym sędziom Sądu Najwyższego.

⁹² Zob. opinia CON/2002/22, pkt 6.

⁹³ Zob. opinia CON/2008/21, pkt 3.2.3.

⁹⁴ Zob. Dobre praktyki, str. 1.

⁹⁵ Zob. opinia CON/2006/23, pkt 3.2.

⁹⁶ Zob. opinia CON/2006/58, pkt 3.5.

⁹⁷ Angielska wersja językowa ustawy dostępna jest na:

http://docs.justice.gov.mt/lom/legislation/english/leg/vol_5/chapt204.pdf.

⁹⁸ Angielska wersja językowa ustawy dostępna jest na:

www.eestipank.info/pub/en/dokumentid/dokumentid/oigusaktid/seadused/epact_706.html.

⁹⁹ Zob. opinia CON/2005/59, pkt 15.

¹⁰⁰ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2006 r., str. 215 oraz Raport EBC o konwergencji z 2008 r., s. 235.

EBC stanął zatem na stanowisku, że statuty KBC muszą respektować uprawnienie instytucji unijnych wynikające z art. 27 ust. 1 Statutu ESBC. Stąd wszelkie przepisy krajowe, mówiące o wyznaczaniu rewidentów przez organy KBC lub inne organy państwowe, powinny ulec zmianie w celu uwzględnienia art. 27 ust. 1 Statutu ESBC. Takie uwagi zostały sformułowane przez EBC w raporcie o konwergencji z 2010 r. w stosunku do Czech¹⁰¹, Łotwy¹⁰², Rumunii¹⁰³ i Węgier¹⁰⁴.

Chociaż krajowe organy kontrolne (takie jak np. NIK) nie spełniają kryteriów wskazanych w art. 27 ust. 1 Statutu ESBC, to jednak EBC uznał za dopuszczalne dodatkowe kompetencje kontrolne krajowych organów kontrolnych w stosunku do KBC pod pewnymi jednak warunkami¹⁰⁵. W raportach o konwergencji z 2006 r. i 2010 r. EBC wskazał, że jeżeli operacje KBC podlegają kontroli państwowego organu kontroli lub innego podobnego organu odpowiedzialnego za kontrolę wykorzystania środków publicznych, zakres tej kontroli powinien być jasno określony przepisami prawa i nie powinien ograniczać działalności niezależnych zewnętrznych biegłych rewidentów KBC wskazanych na podstawie art. 27 ust. 1 Statutu ESBC w zakresie badania przez nich wykonywania zadań i finansowych związanych z zadaniami ESBC¹⁰⁶.

Ponadto kontrola państwowa powinna być przeprowadzana w sposób apolityczny, niezależny i profesjonalny¹⁰⁷. Ponieważ instytucje unijne nie precyzują przy tym, jak należy rozumieć te wymogi, zasadne wydaje się posłużenie się jako wzorcem standardami międzynarodowymi wypracowanymi przez Międzynarodową Organizację Najwyższych Instytucji Kontrolnych (INTOSAI). Zgodnie z art. 5 Deklaracji INTOSAI w sprawie zasad kontroli finansów publicznych¹⁰⁸ (Deklaracja z Limy) najwyższe instytucje kontrolne mogą wypełniać swoje zadanie jedynie wtedy, gdy są niezależne od jednostek kontrolowanych i chronione przed naciskami z zewnątrz. Chociaż instytucje państwowe nie mogą być zupełnie niezależne, albowiem stanowią „część składową” państwa jako całości, najwyższe instytucje kontrolne powinny mieć niezależność funkcjonalną i organizacyjną niezbędną do wypełniania zadań. Niezależność najwyższej instytucji kontrolnej gwarantowana być powinna przez konstytucję i ustawę, co oznacza, iż powinna ona otrzymać prawo do szerokiej inicjatywy i autonomii nawet wtedy, gdy działa jako przedstawiciel parlamentu i podejmuje kontrole w jego imieniu. Stosunki między najwyższą instytucją kontrolną a parlamentem powinny być określone w konstytucji zgodnie z warunkami i wymogami danego kraju. Ponadto niezależność najwyższych instytucji kontrolnych jest nierozdzielnie związana z niezależnością zwierzchnika tej instytucji, która musi być gwarantowana przez konstytucję (art. 6 Deklaracji z Limy). Najwyższe instytucje kontrolne powinny również otrzymywać takie środki finansowe, jakie są niezbędne do wypełniania ich zadań (niezależność finansowa)¹⁰⁹. Natomiast profesjonalizm kontroli ma zapewnić standard nakazujący, aby członkowie i kadra kontrolerska najwyższych instytucji kontrolnych posiadali wysokie kwalifikacje oraz cechować się uczciwością, a także powinno zapewnić im się możliwość doskonalenia teoretycznego i praktycznego, co łącznie ma zapewnić właściwe wykonanie powierzonych zadań¹¹⁰.

¹⁰¹ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2010 r., s. 239.

¹⁰² Zob. Raport EBC o konwergencji z 2010 r., s. 246.

¹⁰³ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2010 r., s. 260.

¹⁰⁴ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2010 r., str. 251. Art. 45 ust. 3 ustawy nr LVIII z 2001 o Narodowy Bank Węgier przewiduje, że decyzja w kwestii wyboru audytora dla MNB musi zostać skonsultowana z Prezydentem Narodowego Biura Audytu. Ponadto na mocy art. 46A(c) te same ustawy audytor mógł być wyznaczony przez akcjonariusza MNB. Angielska wersja językowa ustawy dostępna jest na:

http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/A_jegybank/kozerdeku_informaciok/tevekenysegre_mukodesre_adatok/mnbhu_szerv_alaptevekenyseg_hataskor/jegybanktorv_en.pdf.

¹⁰⁵ Tak w opinii CON/2006/4, pkt 2.2 oraz opinii CON/2002/22, pkt 7-9.

¹⁰⁶ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2010 r., s. 28 oraz opinia CON/2010/30, pkt 3.1.12.

¹⁰⁷ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2006 r., s. 66.

¹⁰⁸ Deklaracja Międzynarodowej Organizacji Najwyższych Instytucji Kontrolnych (INTOSAI) w sprawie zasad kontroli finansów publicznych przyjęta została podczas IX Kongresu INTOSAI, który odbył się w Limie w 1977 r. Dokument dostępny na: http://nik.gov.pl/docs/zagranica/INTOSAI/INTOSAI_Deklaracja_z_Limy_PL.pdf.

¹⁰⁹ Zob. art. 7 Deklaracji z Limy.

¹¹⁰ Zob. art. 14 Deklaracji z Limy.

Ogólnie mówiąc, poddanie KBC kontroli przez państwową instytucję kontroli nie może naruszać jego niezależności, w szczególności w zakresie wykonywania przez KBC funkcji związanych z uczestnictwem w ESBC¹¹¹. EBC wskazał, że uprawnienia kontroli nie mogą prowadzić do ingerencji ex ante w wydatki KBC na realizowane funkcje związane z ESBC i inne, albowiem może to prowadzić do naruszenia niezależności finansowej tego banku¹¹². Ponadto dostęp kontrolerów do informacji i dokumentów znajdujących się w posiadaniu KBC nie może również prowadzić do naruszenia obowiązku poufności z art. 37 Statutu ESBC¹¹³.

Stosując ww. warunki EBC zakwestionował m.in. planowane przez ustawodawcę cypryjskiego rozwiązanie polegające na wprowadzeniu równoległej kontroli całości działalności i rachunków Centralnego Banku Cypru przez niezależnych zewnętrznych rewidentów na podstawie art. 27 ust. 1 Statutu ESBC oraz Audytora Generalnego, czyli państwowy organ kontrolny, uznając, że brak jakichkolwiek ograniczeń zakresu kontroli przez Audytora Generalnego grozi zakłóceniem kontroli dokonywanej zgodnie z art. 27 Statutu ESBC¹¹⁴. Ostatecznie EBC z zadowoleniem przyjął przepisy cypryjskie, które ograniczały kompetencje kontrolne Audytora Generalnego nad Centralnym Bankiem Cypru do badania kwestii finansowych i zarządzania tym bankiem jedynie w zakresie wykonywanych przez ten bank zadań i kompetencji niezwiązanych z uczestnictwem w ESBC, a także wyraźne wpisanie do przepisów prawa krajowego, że sprawozdanie finansowe KBC jest badane przez rewidentów wskazanych zgodnie z art. 27 ust. 1 Statutu ESBC¹¹⁵.

Podobnie na gruncie przepisów litewskich EBC wskazał, że wykonywanie w stosunku do Banku Litwy uprawnień Państwowego Urzędu Kontroli do kontroli nad gospodarowaniem mieniem państwowym nie może prowadzić do kolizji z uprawnieniami niezależnych zewnętrznych rewidentów¹¹⁶, o których mowa w art. 27 Statutu ESBC oraz art. 50 ustawy o Banku Litwy (od dnia uchylecia derogacji). EBC wskazał, że kontrola tego urzędu jest dopuszczalna, albowiem organ ten objęty był ogólnym zakazem wydawania poleceń bankowi centralnemu, kontrola przeprowadzana przez Państwowy Urząd Kontroli ograniczała się do zarządzania, wykorzystania i dysponowania nieruchomością, wyposażeniem i kapitałem Banku Litwy, a ponadto Państwowy Urząd Kontroli nie posiadał uprawnień do ingerowania w opinie zewnętrznych rewidentów bądź w zadania związane z członkostwem Banku Litwy w ESBC¹¹⁷.

Natomiast w przypadku przepisów rumuńskich (art. 21 i 23 ustawy nr 94/1992 o organizacji i funkcjonowaniu Trybunału Audytorów) EBC zalecił, aby zawierały one jasno zdefiniowany zakres kontroli Banku Rumunii przez Trybunał Audytorów, któremu została przydzielona kompetencja do kontroli wydawania pieniędzy publicznych, w tym środków znajdujących się w posiadaniu tego banku¹¹⁸.

Podkreślić w tym miejscu należy, że konieczne jest ostrożne podejście do każdego z przypadków zastosowania przez EBC sformułowanych przez ten bank kryteriów do poszczególnych opiniowanych

¹¹¹ Zob. opinia CON/2006/44 oraz CON/2009/77, pkt 2.2. W Raporcie o konwergencji z 2010 r. (str. 239) EBC wskazał, że przepisy czeskiej ustawy Nr 166/1993 o Najwyższym Biurze Kontroli, które dają temu biuru kompetencje do kontroli zarządzania finansami ČNB w zakresie wydatków operacyjnych i gospodarki posiadanym majątkiem są zgodne z prawem UE, jeżeli nie naruszają niezależności tego banku centralnego (angielska wersja językowa ustawy dostępna jest na: <http://www.nku.cz/assets/act166-93.pdf>).

¹¹² Zob. opinie: CON/2009/77, pkt 2.3, CON/2006/4, CON/2006/33 and CON/2006/44.

¹¹³ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2008, str. 22. Przykładowo w Raporcie o konwergencji z 2010 r. (str. 239) EBC wskazał, że przepisy czeskiej ustawy Nr 166/1993 o Najwyższym Biurze Kontroli nie zapewniają zachowania tajemnicy służbowej chronionej przez art. 37 Statutu ESBC, albowiem zezwalały Prezydentowi tego biura na zwolnienie pracowników z tego obowiązku na podstawie ważnego interesu państwowego, który nie został zdefiniowany.

¹¹⁴ Zob. opinia CON/2006/33, pkt 2.2; por. też uwagi odnoszące się do kompetencji litewskiego Państwowego Urzędu Kontroli w stosunku do Lietuvos bankas w Raporcie EBC o konwergencji z maja 2006 r., s. 74

¹¹⁵ Zob. opinię CON/2006/50, pkt 2.1-2.2. Ostatecznie przyjęta wersja art. 60 ust. 1 lit. b ustawy o CBC wyraźnie zastrzega, że kontrola CBC przez Audytora Generalnego dotyczy działalności i zadań nie związanych z ESBC, przy czym nie może uchylać niezależności CBC, jak również przepisowi art. 37 Statutu ESBC dotyczącego tajemnicy służbowej.

¹¹⁶ Zob. opinia CON/2005/60, pkt 23.

¹¹⁷ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2006, s. 74 oraz opinia CON/2009/77, pkt 2.4

¹¹⁸ Zob. Raport EBC o konwergencji z 2010 r., s. 257 i 258.

rozwiązań krajowych. W zależności bowiem od przyjętego przez ustawodawców krajowych rozwiązania państwowe organy kontrolne w różnym stopniu były uprawnione do kontroli KBC. Niemniej możliwe jest wyszczególnienie następującego katalogu warunków, których spełnienie warunkuje dopuszczalność kontroli KBC przez państwowy organ kontroli:

- zakres kontroli powinien być jasno określony przepisami prawa;
- kontrola nie powinna ograniczać ani dublować kontroli wykonywanej przez niezależnych - zewnętrznych biegłych rewidentów wskazanych na podstawie art. 27 ust. 1 Statutu ESBC;
- kontrola powinna być apolityczna, niezależna i profesjonalna;
- poddanie KBC kontroli nie może naruszać jego niezależności;
- kontrola musi być wykonywana z poszanowaniem obowiązku poufności z art. 37 Statutu ESBC.

Zastosowanie ww. wymogów w konkretnym przypadku może jednak budzić pewne wątpliwości interpretacyjne, np. czy kontrola może obejmować swym zakresem wykonywanie funkcji związanych z uczestnictwem w ESBC. W przytoczonych powyżej opiniach EBC wskazał, że kontrola KBC przez państwowy organ kontroli nie powinna obejmować swym zakresem tych zadań¹¹⁹. Dotyczyło to jednak aspektów gospodarki finansowo-majątkowej (a nie np. badania celowości działań podejmowanych KBC jako władzy monetarnej), co właśnie podyktowane było dążeniem do uniknięcia dublowania kontroli tych samych rachunków zarówno przez biegłych rewidentów wyznaczonych na podstawie art. 27 ust. 1 Statutu ESBC, jak i kontrolerów państwowych. Natomiast nie do końca został określony zakres, w jakim państwowe organy kontroli mogą badać działalność KBC w zakresie wykonywania powierzonych im na mocy TFUE i Statutu ESBC funkcji.

Pomocny w wyjaśnianiu ww. wątpliwości może być model kontroli sprawowany nad EBC przez biegłych rewidentów wskazanych zgodnie z art. 27 ust. 1 Statutu ESBC oraz przez Europejski Trybunał Obrachunkowy (ETO) na mocy art. 27 ust. 2 Statutu ESBC¹²⁰. Zakres i charakter kontroli przez biegłych rewidentów został już wyjaśniony w niniejszej analizie, albowiem jest on tożsamy z zakresem i charakterem kontroli niezależnych zewnętrznych rewidentów nad KBC. Natomiast odnośnie do kontroli sprawowanej przez ETO zgodnie z art. 27 ust. 2 Statutu ESBC postanowienia art. 287 TFUE stosują się tylko do badania przez Europejski Trybunał Obrachunkowy skuteczności (sprawności) zarządzania EBC (ang. operational efficiency of the management), co wykracza jednak poza kontrolę tylko i wyłącznie w zakresie gospodarki finansowo-majątkowej¹²¹. W pozostałym zakresie działalność EBC nie podlega zatem kontroli przez ETO. Podsumowując należy stwierdzić, że EBC podlega kontroli przez podmioty zewnętrzne jedynie w zakresie swoich rachunków (gospodarki finansowej) przez niezależnych biegłych rewidentów oraz skuteczności (sprawności) zarządzania przez ETO, przy czym poza zakresem kontroli sprawowanej przez te podmioty pozostaje wykonywanie zadań powierzonych EBC na mocy TFUE i Statutu ESBC jako władzy monetarnej.

Mając na uwadze uwagi EBC i KE zawarte w raportach o konwergencji oraz stanowisko tych instytucji unijnych wobec mechanizmów kontroli KBC w innych państwach członkowskich należy przede wszystkim zaznaczyć, iż nie jest kwestionowane samo poddanie NBP kontroli przez NIK na mocy art. 203 ust. 1 Konstytucji¹²². Jak już wskazano powyżej, sam EBC podlega w pewnym zakresie kontroli przez

¹¹⁹ Rozdzielenie zadań sugeruje również R. Smits w: *The European Central Bank: institutional aspects*, Haga 1997, s. 168.

¹²⁰ Przykładowo kontrolę EBC przez ETO jako modelową wskazał EBC w opinii CON/2002/22 (pkt 6).

¹²¹ W ramach kontroli skuteczności (sprawności) zarządzania EBC ETO badał np. istnienie odpowiedniego planowania, monitorowania, sprawozdawczości oraz oceny wyników działań Dyrekcji Generalnych EBC (2008 r.), istnienie stosowanego systemu zarządzania projektów informatycznych (2007 r.), skuteczność zarządzania budżetem, realność prognoz budżetowych i odpowiedniość procedur budżetowych (2006 r.), skuteczność zarządzania projektem budowy nowej siedziby, w tym zastosowanie odpowiednich procedur przetargowych i ich zgodność z obowiązującymi zasadami (2005 r.), skuteczność, spójność i kompleksowość polityki kadrowej oraz jej monitorowanie (2004 r.), procesem wdrażania decyzji oraz wiarygodnością danych przetwarzanych przez system informatyczny w zakresie księgowości (2003 r.), procedury audytu wewnętrznego (2001 r.). Raporty ETO w polskiej i angielskiej wersji językowej dostępne są na: <http://www.ecb.int/ecb/orga/governance/html/index.en.html>.

¹²² Podległość ten kontroli potwierdzona została w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (tekst jednolity: Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701)

unijny organ kontroli, jakim jest ETO. Poddanie działalności KBC kontroli przez organ państwowy nie narusza samo w sobie niezależności banku centralnego. Co do zasady zatem, po spełnieniu określonych warunków, taka kontrola jest dopuszczalna na gruncie TFUE i Statutu ESBC. Konieczna będzie jednak dalsza analiza, czy istniejący mechanizm kontroli NBP przez NIK spełnia ww. warunki sformułowane przez EBC i KE.

3.3. ZAKAZ FINANSOWANIA DEFICYTU BUDŻETOWEGO ZE ŚRODKÓW KBC¹²³

Dokonując oceny w Raporcie o konwergencji z 2010 r. zgodności polskiego ustawodawstwa z prawem UE w ramach procesu konwergencji prawnej EBC nie sformułował żadnych jednoznacznych uwag w stosunku do treści art. 220 ust. 2 Konstytucji RP. EBC wskazał jednak, że wynika to z poczynionego przez niego założenia, że przepis ten nie ma stanowić implementacji do polskiego porządku prawnego art. 123 TFUE, a jego cel jest odmienny od tegoż postanowienia traktatowego. EBC zaznaczył przy tym, że w przypadku, gdyby to założenie było błędne należałoby rozważyć dopuszczalność pozostawienia art. 220 ust. 2 Konstytucji w obecnym brzmieniu.

W świetle ww. uwag EBC punktem wyjścia do dalszej analizy jest zatem określenie przede wszystkim celu i zakresu zastosowania zarówno art. 123 TFUE, jaki i art. 220 ust. 2 Konstytucji, a następnie zbadanie, czy ww. założenie EBC było słuszne i czy wynika z tego konieczność dokonania zmiany art. 220 ust. 2 Konstytucji w ramach procesu konwergencji prawnej.

Przewidziany w art. 123 ust. 1 TFUE zakaz finansowania zadłużenia sektora publicznego ze środków banku centralnego zabrania udzielania przez EBC i krajowe banki centralne państw członkowskich pożyczek na pokrycie deficytu lub jakichkolwiek innych kredytów instytucjom, organom, urzędom lub agencjom UE, instytucjom rządowym szczebla centralnego, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym, innym instytucjom lub przedsiębiorstwom publicznym państw członkowskich, jak również bezpośredniego nabywania przez EBC i KBC instrumentów dłużnych od takich podmiotów publicznych. Szczegółowy zakres obowiązywania zakazu finansowania ze środków banku centralnego został doprecyzowany w rozporządzeniu Rady (WE) nr 3603/93 z dnia 13 grudnia 1993 r. określającym definicje w celu zastosowania zakazów, o których mowa w art. 104 i art. 104b ust. 1 TWE¹²⁴ (dalej: rozp. 3603/93).

Jeżeli chodzi o sposób monetyzacji długu publicznego to art. 123 ust. 1 TFUE wskazuje tutaj na następującego jego formy: pożyczki na pokrycie deficytu budżetowego, inne rodzaje udogodnień kredytowych dla sektora publicznego oraz bezpośrednie nabywanie instrumentów dłużnych od podmiotów publicznych. Celem tego zakazu jest zapewnienie realizacji w pełni niezależnej polityki pieniężnej w ramach ESBC realizowanej na podstawie art. 127 TFUE. Zakaz finansowania ze środków banku centralnego ma podstawowe znaczenie dla ochrony głównego celu polityki pieniężnej, tj. utrzymania stabilności cen, jak również uniknięcia efektu rozluźnienia dyscypliny fiskalnej występującego w razie możliwości skorzystania z finansowania przez KBC.

W kontekście zakazu wynikającego z art. 123 ust. 1 TFUE i art. 21 Statutu ESBC, EBC przede wszystkim wskazał, że wiążą one państwa członkowskie od dnia akcesji do Wspólnoty/UE, a zatem odpowiednie zmiany ustawodawca krajowy powinien wprowadzić wcześniej niż w dniu przyjęcia euro¹²⁵. Już od tego momentu zatem ustawodawstwo krajowe powinno pozostawać w pełnej zgodności z ww. zakazem. Niemniej EBC bada zgodność krajowych przepisów z tymi przepisami również w ramach oceny konwergencji prawnej państw członkowskich na etapie ich przygotowywania się do przyjęcia euro jako waluty.

Zgodność ta zapewniona być może jednak na różne sposoby jeżeli chodzi o przyjęte rozwiązania legislacyjne. EBC podkreślił, że z uwagi na bezpośrednie skutki art. 123 TFUE oraz rozp. 3603/93 co do zasady nie jest potrzebna implementacja tych przepisów do prawa krajowego, co wynika zresztą z utrwalonego już orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE. Mimo to EBC nie ocenił całkowicie

¹²³ Analiza zmian w zakresie 220 ust. 2 sporządzona została w oparciu o analizę przygotowaną przez przedstawiciela MSZ – głównego specjalistę w Departamencie Prawa UE, Pana Piotra Kucharskiego - przedłożoną na posiedzenie Zespołu w dn. 16.10.2010 r.

¹²⁵ Zob. np. opinia CON/2008/21, pkt 2.1 – 2.2.

negatywnie praktyki ustawodawców krajowych polegających na powtarzaniu treści tego zakazu w prawie krajowym, zaznaczając jednak, że niedopuszczalne jest zawężanie zakresu jego zastosowania¹²⁶ czy też rozszerzanie dopuszczalnych na ich tle wyjątków¹²⁷. Jako przykład takiego niedopuszczalnego postanowienia prawa krajowego EBC wskazał przepisy przewidujące finansowanie przez KBC wydatków związanych z uczestnictwem państwa członkowskiego w międzynarodowych instytucjach finansowych innych niż MFW albo zobowiązań państwa członkowskiego względem państw trzecich¹²⁸. Na tej podstawie EBC skrytykował art. 16 ustawy o banku Estonii, który przewidywał zakaz udzielania przez KBC pożyczek na rzecz sektora publicznego, co nie odzwierciedlało w pełnym zakresie treści art. 123 TFUE

i zarekomendował jego usunięcie¹²⁹. Podobnie na tle przepisów zawartych w projektach nowelizacji krajowych ustaw o cypryjskim i litewskim banku centralnym EBC wskazał, jako alternatywę dla rezygnacji z wprowadzania takiego przepisu do prawa krajowego wobec bezpośredniego ich obowiązywania, na konieczność umieszczenia w takich przepisach wyraźnego odesłania do art. 123 ust. 1 TFUE oraz rozp. 3603/93¹³⁰. Zgodnie z sugestią EBC odesłanie takie wprowadzono do ostatecznie ustalonego brzmienia art. 49 ust. 1 ustawy o Banku Centralnym Cypru przy jednoczesnym powtórzeniu treści tych przepisów¹³¹. Podobne odesłanie, ale już bez powtarzania treści art. 123 TFUE, zastosował ustawodawca słowacki w ogólnym przepisie art. 19 ust. 1 ustawy o NBS zakazującym finansowania ze środków banku centralnego podmiotów sektora publicznego¹³². Ustawodawca litewski zdecydował się natomiast na uchylenie przewidującego taki zakaz przepisu art. 37 ustawy o Banku Litwy z dniem uchylenia derogacji w stosunku do Litwy. Oznacza to, że zakaz finansowania ze środków banku centralnego na Litwie obowiązuje obecnie na podstawie ww. przepisu ustawy o Banku Litwy, a od dnia uchylenia derogacji jego podstawą będą wyłącznie bezpośrednio stosowane przepisy prawa UE¹³³.

Nieco odmienne sugestie EBC wyraził na tle projektowanego art. 27 ust. 1 ustawy o Centralnym Banku Malty, gdzie zasugerował w pierwszej kolejności pełne powtórzenie art. 123 TFUE w treści projektowanego przepisu, a dopiero jako alternatywy wprowadzenie odesłania do art. 123 TFUE albo całkowitą rezygnację z wprowadzenia takiego przepisu do prawa krajowego¹³⁴. Ostatecznie przyjęte brzmienie art. 27 ust. 1 ustawy o CBM powtarza w pełnym zakresie zakaz z art. 123 ust. 1 TFUE nie odsyłając jednak wprost do tego przepisu¹³⁵. Podobne rozwiązanie zasugerował EBC w odniesieniu do ustawy o Narodowym Banku Słowenii¹³⁶, w której ostatecznie ustawodawca krajowy powtórzył w końcu

¹²⁶ Przykładowo w Raporcie o konwergencji z 2010 r. EBC krytycznie odniósł się do art. 45 ust. 1 ustawy o Banku Narodowym Bułgarii, art. 36 ustawy o Banku Łotwy, art. 16 ust. 1 ustawy o Narodowym Banku Węgier, art. 7 ust. 4 ustawy o Banku Narodowym Rumunii oraz art. 1 rozdziału 8 ustawy o Królewski Banku Szwecji zarzucając ustawodawcy krajowemu za wąskie ujęcie podmiotów będących adresatami biernymi zakazu z art. 123 ust. 1 TFUE i zalecając dopasowanie tych przepisów do zakresu zastosowania przepisów prawa UE. EBC skrytykował również art. 45 ust. 1 ustawy o Banku Narodowym Bułgarii (brak zastrzeżenia o zakazie bezpośredniego nabywania instrumentów dłużnych przez KBC), art. II pkt 1(d) czeskiej ustawy nr 442/2000 Coll. (brak zakazu nabywania instrumentów dłużnych przez KBC) za węższe ujęcie zakazanych sposobów finansowania ze środków banku centralnego niż to jest przewidziane w prawie UE.

¹²⁷ Przykładowo w raporcie o konwergencji z 2010 r. EBC krytycznie odniósł się do art. 30 ust. 2 ustawy o Czeskim Narodowym Banku (str. 236), art. 16 ust. 3 ustawy o Narodowym Banku Węgier, art. 7 ust. 4 ustawy o Banku Narodowym Rumunii, zarzucając ustawodawcy krajowemu za szerokie ujęcie wyłączenia z zakazu finansowania ze środków KBC na podstawie art. 123 ust. 2 TFUE poprzez brak zastrzeżenia zastosowania tego wyłączenia jedynie w ramach utrzymywania rezerw przez banki centralne.

¹²⁸ Zob. raport EBC o konwergencji z 2008 r., s. 23

¹²⁹ Zob. opinia CON/2010/20, pkt 2.2.

¹³⁰ Zob. opinia CON/2006/4, pkt 4.2 (Cypr) oraz opinia CON/2005/60, pkt 22 (Litwa).

¹³¹ Zob. art. 49 ust. 1 i 2 ustawy o Banku Centralnym Cypru w tabeli załączonej do niniejszej analizy.

¹³² Zob. art. 19 ust. 1 ustawy o Narodowym Banku Słowacji w tabeli załączonej do niniejszej analizy.

¹³³ Zob. art. 37 ust. 1 ustawy o Banku Litwy (wersja angielska dostępna na: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=364109&p_query=&p_tr2=).

¹³⁴ Zob. opinie CON/2006/23, pkt 5.1 oraz CON/2006/58, pkt 3.7.

¹³⁵ Zob. treść art. 27 ust. 1 ustawy o Centralnym Banku Malty w tabeli załączonej do niniejszej analizy.

¹³⁶ Zob. opinia CON/2006/17, pkt 3.11.

treść zakazu art. 123 ust.1 TFUE (art. 24 ustawy o NBS) oraz niektóre wyjątki od tego zakazu (art. 25 ustawy o NBS).

Oznacza to, że zgodność prawa krajowego z art. 123 ust. TFUE i art. 21 Statutu ESBC może być zapewniona, w zależności od przyjętej koncepcji, w następujący sposób:

- wierne powtórzenie w prawie krajowym treści zakazu finansowania ze środków banku centralnego bez zawężania zakresu jego zastosowania i rozszerzania dopuszczalnych na jego tle wyjątków (np. Malta, Finlandia¹³⁷), ewentualnie wraz z odesłaniem do właściwych przepisów prawa UE (np. Cypr), przy czym powtórzenie może ograniczyć się jedynie do samego zakazu z art. 123 ust. 1 TFUE (np. Malta) lub wraz z wyjątkami (np. Słowenia¹³⁸), albo
- wyraźne odesłanie w prawie krajowym do ww. przepisów prawa UE (np. Słowacja) bez powtarzania przepisów prawa UE, albo
- rezygnacja z wprowadzania zakazu finansowania do prawa krajowego i bezpośrednio stosowanie art. 123 ust. 1 TFUE i rozp. 3603/93 (pozostałe państwa Eurosystemu).

Nie oznacza to, że postanowienia prawa krajowego w każdym państwie Eurosystemu można podporządkować jednemu z ww. sposobów zapewnienia zgodności prawa krajowego z art. 123 ust. TFUE i art. 21 Statutu ESBC. Z przeprowadzonej analizy wynika, że w systemach prawnych niektórych państw członkowskich trudno jest odnaleźć wyraźne przeniesienie art. 123 TFUE do ustawodawstwa krajowego, ale zakazy wynikające z tego przepisu zostały zawarte w szeregu innych normach prawa krajowego (np. w Holandii). Ponadto w niektórych z tych państw obowiązują przepisy, których brzmienie może budzić wątpliwości co do dopuszczalności zastosowanych w nich rozwiązań legislacyjnych, a przynajmniej które odbiegają od ww. sposobu np. poprzez ustanawianie węższego zakresu podmiotowego adresatów zakazu monetyzacji (np. bez instytucji unijnych – Portugalia¹³⁹, Francja¹⁴⁰) lub wprowadzenie jedynie części wyjątków od tego zakazu, ale o szerszym zakresie niż przewidziane w prawie UE (brak wyjątków w zakresie czeków oraz brak zastrzeżenia, że wyjątek odnośnie do instytucji publicznych ma zastosowanie jedynie w celach zarządzania rezerwami¹⁴¹). Nie są przy tym znane oficjalne przyczyny, dla których mimo tej niezgodności EBC nie zakwestionował tych przepisów. Wydaje się, że przyczyną takiego stanu rzeczy było bardziej liberalne podejście EBC do kwestii sposobu uwzględniania zakazu z art. 123 TFUE w krajowych porządkach prawnych. W dalszym ciągu art. 123 TFUE, art. 21 Statutu ESBC i rozp. 3603/93 znajdują bezpośrednie zastosowanie w porządkach krajowych tych państw z pierwszeństwem przed niezgodnymi z nimi postanowieniami prawa krajowego. W ostatnich latach jednak (tj. 2004-2010) EBC zaostrzył swoje podejście do ww. kwestii. Stąd też, chociaż przepisy te nie są obecnie oficjalnie kwestionowane przez EBC, to jednak nie powinny one stanowić rozwiązania, na których wzorowane byłyby polskie regulacje w tym zakresie.

Na mocy art. 220 ust. 2 Konstytucji RP ustawa budżetowa nie może przewidywać pokrywania deficytu budżetowego przez zaciąganie zobowiązania w centralnym banku państwa (tj. NBP). Mimo iż przepis ten mówi wprost jedynie o ustawie budżetowej, to jednak zakaz cen dotyczy wszelkich ustaw, a nawet działań faktycznych o takich skutkach. Zakaz z art. 220 ust. 2 Konstytucji RP nie jest przy tym skierowany jedynie do parlamentu, ale jego adresatami są także rząd oraz NBP. Ustawodawca nie jest uprawniony do określania zobowiązań w NBP, które miałyby pokrywać powstały w jakikolwiek sposób deficyt budżetowy. Użyte w art. 220 ust. 2 Konstytucji pojęcie zaciąganie zobowiązań na pokrycie deficytu budżetowego w NBP należy przy tym rozumieć szeroko. Dlatego też zakres zakazu z art. 220 ust. 2 Konstytucji nie ogranicza się jedynie do pożyczek czy kredytów, ale również do np. nabywania przez polski bank centralny instrumentów dłużnych od Skarbu Państwa. Zaciągnięcie zobowiązania w NBP może bowiem powstać poprzez wyemitowanie papierów skarbowych zakupionych bezpośrednio przez bank centralny. Przepis ten, podobnie jak art. 123 TFUE, nie zakazuje jednak nabywania przez NBP na rynkach wtórnych np. w ramach operacji otwartego rynku. Nie wyklucza on tego, że bank centralny może

¹³⁷ Zob. art. 6 ustawy o Banku Finlandii w tabeli załączonej do niniejszej analizy.

¹³⁸ Zob. art. 24 i 25 ustawy o Narodowym Banku Słowenii w tabeli załączonej do niniejszej analizy.

¹³⁹ Zob. art. 18 i 19 ustawy podstawowej o Banku Portugalii w tabeli załączonej do niniejszej analizy

¹⁴⁰ Zob. art. L141-3 Statutu Banku Francji w tabeli załączonej do niniejszej analizy.

¹⁴¹ Zob. np. art. 49 ust. 2 ustawy o Banku Centralnym Cypru w tabeli załączonej do niniejszej analizy.

w drodze operacji otwartego rynku dokonywać zakupu na rynku wtórnym bonów skarbowych i w ten sposób zwiększać płynność na rynku finansowym i w systemie bankowym .

Idea art. 220 ust. 2 Konstytucji związana jest – tak samo jak w przypadku art. 123 TFUE - z ochroną niezależności banku centralnego wobec rządu. Praktyka pokrywania deficytu budżetowego przez KBC prowadzi do naruszenia tej niezależności i pogłębiania inflacji poprzez kreowanie przez NBP pieniądza bez uzasadnienia ekonomicznego. Ratio legis konstytucyjnego zakazu, by ustawa budżetowa stanowiła o pokryciu deficytu budżetowego przez zaciągnięcie zobowiązań — z reguły pożyczek — w centralnym banku państwa, stanowi obawa przed kreowaniem pieniądza „pustego”, tzn. nieuzasadnionym ekonomicznie działaniem wywołującym lub potęgującym ze swojej strony inflację . Brak art. 220 ust. 2 Konstytucji mógłby skutkować kontynuacją presji na to, aby bank centralny wprost finansował deficyt budżetowy. Wówczas różnica, czy dokonuje się to poprzez kredyt, czy poprzez zakup bonów skarbowych, jest różnicą tylko techniczną, a nie różnicą merytoryczną .

W swoich uwagach zawartych w Raporcie o konwergencji z 2010 r. EBC dopuścił utrzymanie art. 220 ust. 2 Konstytucji RP bez zmian jedynie wtedy, gdy cel tego przepisu byłby odmienny od art. 123 TFUE. Tymczasem z przeprowadzonej powyżej analizy wynika, że cele polskie przepisu są takie same jak cel zakazu długu publicznego ze środków banku centralnego zawarty w TFUE. Co więcej, zarówno ze stanowiska literatury przedmiotu, jak i z materiałów dotyczących prac Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego (KKZN) wynika, że zakaz angażowania NBP jako banku centralnego w charakterze wierzyciela Skarbu Państwa wynika wprost z wzorowania się przez twórców Konstytucji na art. 123 TFUE . Przepis art. 220 ust. 2 Konstytucji stanowił zatem przeniesienie do polskiego prawa traktatowej zasady zakazu finansowania deficytu budżetowego ze środków KBC .

O ile art. 220 ust. 2 Konstytucji był konieczny w okresie przed akcesją Polski do UE i miał zapobiegać na przyszłość występującej wcześniej praktyce, to wydaje się, że po 1 maja 2004 r. stanowi jedynie częściowe powtórzenie art. 123 ust. 1 TFUE. Ustanowiony w Konstytucji zakaz pokrywania deficytu budżetowego przez zaciąganie zobowiązania w centralnym banku państwa wydaje się zawierać całkowicie w zakresie zakazu z art. 123 TFUE, albowiem zakres art. 220 ust. 2 Konstytucji jest węższy niż zakres zakazu z art. 123 TFUE. Ten ostatni dotyczy bowiem o wiele szerszej gamy sposobów finansowania sektora publicznego ze środków banku centralnego niż finansowanie przewidziane w art. 220 ust. 2 Konstytucji. Przepis ten nie może zatem zostać uznany za wierne odzwierciedlenie zakazu z art. 123 TFUE, co EBC wskazał jako warunek dopuszczalności takiego rodzaju zapewnienia zgodności prawa krajowego z prawem UE. Zasadny wydaje się zatem wniosek, że pomimo braku zdecydowanych uwag EBC w tym zakresie dalsze obowiązywanie w polskim systemie prawnym niezmienionego art. 220 ust. 2 Konstytucji może budzić dalsze wątpliwości EBC.

W konsekwencji uwag poczynionych w tej części analizy należy stwierdzić, iż możliwe do przyjęcia są dwa alternatywne warianty podejścia do art. 220 ust. 2 Konstytucji RP i jego ewentualnego dostosowania do art. 123 TFUE i art. 21 Statutu ESBC:

Wariant I polegałby na pozostawieniu art. 220 ust. 2 Konstytucji w obecnym brzmieniu. Uzasadnieniem takiego rozwiązania byłby brak wyraźnego zarzutu EBC co do konieczności zmiany treści tego przepisu i dostosowania go do art. 123 TFUE i art. 21 Statutu ESBC oraz istnieniem w przepisach krajowych państw Eurosystemu podobnych przepisów, które nie odwzorowują wiernie brzmienie tych przepisów, a nie są kwestionowane oficjalnie przez EBC. Rozwiązanie to jest w oczywisty sposób najprostsze, może jednak nie usunąć ewentualnych wątpliwości EBC, które mogą zostać rozwinięte w następnym raporcie o konwergencji. W przypadku podniesienia zastrzeżeń przez EBC można sugerować przyjęcie wariantu II polegającego na całkowitym uchyleniu art. 220 ust. 2 Konstytucji i bezpośrednim stosowaniu art. 123 TFUE i rozp. 3603/93 w zakresie finansowania deficytu budżetowego ze środków NBP. Takie rozwiązanie jest proste pod względem legislacyjnym. Jednocześnie usunięcie art. 220 ust. 2 Konstytucji nie powinno skutkować zmianą merytoryczną, albowiem zakaz pokrywania deficytu budżetowego przez zaciąganie zobowiązania w centralnym banku państwa będzie wynikał z bezpośrednio stosowanych przepisów prawa UE.

W tabeli nr 3 zamieszczonej w załączniku nr 2 do opracowania zamieszczono zestawienie przepisów krajowych ustanawiających zakaz finansowania deficytu budżetowego w strefie euro.

4. SPOSOBY I HARMONOGRAMY DOKONYWANIA ZMIAN W SYSTEMACH PRAWNYCH WYBRANYCH PAŃSTW CZŁONKOWSKICH UE W ZWIĄZKU Z WPROWADZANIEM EURO

Uwagi wstępne

W związku z wprowadzeniem euro jako prawnego środka płatniczego w państwie członkowskim konieczne jest dokonanie odpowiednich zmian w prawie krajowym. Obok zmian mających na celu głębszą integrację krajowych banków centralnych w Eurosystemie, drugim zasadniczym kierunkiem prawnych przygotowań do wprowadzenia euro jest przyjęcie przepisów regulujących samą zmianę waluty danego państwa członkowskiego i wynikających z tego konsekwencji. Ze względu na wagę i charakter tych zmian przybierają one postać zróżnicowanych aktów prawnych. Z dotychczasowych doświadczeń państw członkowskich przystępujących do strefy euro w latach 2007-2010 (tj. Cypr, Estonia, Malta, Słowacja, Słowenia) wynika, że regulacja wprowadzenia euro w prawie krajowym odbywa się z reguły albo poprzez przyjęcie jednej tzw. ustawy horyzontalnej (tzw. ustawa parasolowa - ang. umbrella law), regulującej podstawowe zagadnienia związane z wprowadzeniem euro, albo poprzez dokonywanie szeregu zmian w obowiązujących przepisach poprzez przyjmowanie odrębnych szczegółowych ustaw.

Ustawy horyzontalne (umbrella law)

Najczęściej wybieranym przez krajowych ustawodawców państw członkowskich UE przystępujących do strefy euro w latach 2007-2010 sposobem uregulowania kwestii związanych bezpośrednio z uzyskaniem przez euro statusu prawnego środka płatniczego i wprowadzeniem go do obiegu było przyjęcie tzw. ustawy horyzontalnej (ustawy parasolowej) regulującej te kwestie w sposób mniej lub bardziej kompleksowy. Horyzontalny charakter tego typu ustawy wynika z faktu, że jednocześnie nowelizuje wiele aktów prawnych. Ustawy te regulowały najczęściej trzy grupy zagadnień dotyczące:

- przepisów o krajowym banku centralnym, jego organizacji i zadań oraz niezależność w stosunku do innych organów publicznych,
- kwestii bezpośrednio związanych z wprowadzeniem euro,
- zmian w innych ustawach szczegółowych.

Do zagadnień regulowanych w ramach dwóch ostatnich grup w tego typu ustawach należą:

- przewalutowanie wartości udziałów, akcji, obligacji i innych papierów wartościowych, a także kapitału zakładowego spółki prawa handlowego i jego podziału pomiędzy udziałowców po denominacji na euro oraz zaksięgowania różnic w kwotach powstałych na skutek przeliczenia wartości kapitału itp.;
- tworzenie budżetu, rozliczenia podatkowe, ubezpieczenia społeczne, cła i inne zobowiązania budżetowe w okresie wymiany walut,
- funkcjonowanie giełdy papierów wartościowych w okresie wymiany walut,
- metody prezentowania cen i wystawiania faktur w dwóch walutach w okresie obowiązku podwójnej ekspozycji cen i innych kwot pieniężnych,
- metody przeliczania kwot z waluty krajowej na euro i odwrotnie oraz zaokrąglania kwot powstałych po przeliczeniu,
- zapewnienie o zachowaniu zasady ciągłości umów gwarantującej, że wprowadzenie euro nie zmienia dotychczasowego charakteru umów i innych instrumentów prawnych,
- parametry stanowiące wielkości referencyjne w umowach handlowych, m.in. stawki krajowego rynku międzybankowego na stawkę EURIBOR, indeksy czy kursy wymiany,
- długość obowiązkowego okresu podwójnego obiegu, podwójnej ekspozycji cen, okresu wymiany krajowych banknotów i monet na euro, limit dzienny gotówkowej wymiany waluty krajowej (dla zapobieżenia procederowi prania brudnych pieniędzy), a także wielkości kar za wcześniejsze wprowadzenie waluty euro do obiegu.

Ustawy horyzontalne uzupełniane były poprzez nowelizacje polegające na dokonywaniu technicznych poprawek w aktach prawnych, najczęściej z dziedziny prawa finansowego i handlowego, prawa karnego, cywilnego i administracyjnego, w których konieczne było zastąpienie kwoty w walucie krajowej odpowiednią kwotą wyrażoną w euro.

Rozgraniczenie pomiędzy kwestiami uregulowanymi w ustawie horyzontalnej a ustawami szczególnymi znacznie jednak różni się w zależności od państwa członkowskiego, od ustaw o bardzo szerokim zakresie (np. ustawa słowacka), do zakresu węższego, pozostawiającego osobnej regulacji chociażby kwestię podwójnego podawania cen (np. ustawa słoweńska).

Bardzo obszerną i kompleksową regulację przyjął ustawodawca słowacki, który w ustawie z dnia 28 listopada 2007 r. o wprowadzeniu waluty euro w Republice Słowacji oraz o zmianie i uzupełnieniu niektórych ustaw¹⁴² nie tylko uregulował kwestie związane z wprowadzeniem euro łącznie z podwójnym podawaniem cen (pierwsza zasadnicza część ustawy), ale w tym samym akcie prawnym wprowadził także konieczne zmiany do ustawy nr 566/1992 o Narodowym Banku Słowacji, jak również nowelizację ustaw szczególnych (m.in. ustawę o bankach, ustawę o płatnościach, prawo dewizowe, ustawę o wykroczeniach, ustawę o giełdzie papierów wartościowych, przepisy o obligacjach, ustawę o papierach wartościowych i usługach inwestycyjnych, przepisy o kasach mieszkaniowych, prawo ubezpieczeniowe). Zasadnicza całość zmian prawa krajowego związanych z wprowadzeniem euro na Słowacji znalazła się zatem w jednym obszernym akcie prawnym, z uregulowaniem niektórych kwestii w aktach rangi podustawowej wydawanych na podstawie przewidzianych w nim delegacji.

W opiniach EBC dotyczących słowackich projektów aktów prawnych warto zwrócić uwagę na pewne powtarzające się elementy, m.in. obowiązek zachowania spójności prawa krajowego z prawem wspólnotowym (w szczególności z rozporządzeniami nr 1103/97 i 2169/2005), brak konieczności transpozycji do prawa krajowego przepisów prawa wspólnotowego mających moc bezpośredniego obowiązywania, sugestie uwzględniania w prawie krajowym Zalecenia Komisji z dnia 10 stycznia 2008 r. dotyczącej środków ułatwiających przyszłe przejście na euro. Należy także odnotować, że EBC przychylnie ustosunkowuje się do regulacji z odpowiednio długim *vacatio legis*, co ma znaczenie dla odpowiedniego zaznajomienia się osób fizycznych i prawnych z nowymi przepisami.¹⁴³

Równie szeroki był zakres cypryjskiej ustawy horyzontalnej¹⁴⁴, obejmujący zarówno kwestie związane wprost ze zmianą jednostki pieniężnej i wprowadzeniem euro do obiegu, jak również podwójne podawanie cen oraz dodatkowo regulujący stworzenie i działanie tzw. euro-observatoriów mających ułatwić przyjęcie nowej waluty przez ludność. Ustawodawca cypryjski nie objął jednak jej zakresem zmian kwestii instytucjonalnych związanych z bankiem centralnym, które zostały uregulowane w odrębnej ustawie nowelizującej ustawę o Centralnym Banku Cypru¹⁴⁵.

Rozwiązaniem przyjętym w Estonii było uchwalenie ustawy horyzontalnej regulującej kwestie związane z wprowadzeniem euro do obiegu gotówkowego, wymianą gotówki, podwójnym obiegiem gotówkowym, jak również wprowadzającej zmiany do ustaw szczególnych (ponad 200 aktów prawnych). Ustawa ta uchyliła zarazem ustawę o walucie Republiki Estonii oraz ustawę o bezpieczeństwie korony estońskiej¹⁴⁶. Ustawa horyzontalna nie obejmowała jednak nowelizacji ustaw wymagających bardziej kompleksowych zmian związanych z wprowadzeniem euro¹⁴⁷. Osobną ustawą wprowadzono już także potrzebne zmiany w ustawie o Banku Estonii.

Ustawodawca słoweński zdecydował się na regulację w jednym akcie prawnym zasad znajdujących zastosowanie w okresie przygotowawczym przed wprowadzeniem euro, w okresie znajdowania się w obiegu obu walut, jak również po ostatecznym wycofaniu tolarza z obiegu gotówkowego¹⁴⁸. W związku z wprowadzeniem euro w Słowenii znowelizowano również szereg ustaw szczególnych, dostosowując ich pojedyncze przepisy do potrzeb związanych z przyjęciem nowej waluty. Zmiany objęły m.in. przepisy

¹⁴² Zbiór Ustaw nr 659/2007 (tekst ustawy w języku słowackim jest dostępny na stronie http://www.nbs.sk/EURINT/EURO/GEN_ZAK.PDF).

¹⁴³ Zob. A. Górska, W. Lip, M. Siemaszko. Prawne i praktyczne aspekty przygotowań Słowacji do zamiany waluty krajowej na euro. [w:] Raport na temat uczestnictwa RP w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej, opracowanie NBP. Projekty badawcze cz. II, s. 138

¹⁴⁴ Ustawa nr 33(I)/2007 z dnia 15.3.2007 r. o regulacji kwestii związanych z przyjęciem euro i sprawną wymianą pieniądza z funta na euro, znowelizowana ustawą nr 77(I)/2007 z dnia 29.6.2007 r. Tekst obu ustaw w języku angielskim jest dostępny na stronie http://www.euro.cy/euro/euro.nsf/dmllegal_en/dmllegal_en?OpenDocument.

¹⁴⁵ Zob. Narodowy Plan Wprowadzenia Euro dla Republiki Cypru – wersja z sierpnia 2007 r., s. 35-37 (dokument dostępny jest na: [http://www.euro.cy/euro/euro.nsf/All/C0474198FFDB3759C2257344001E8F93/\\$file/National%20Changeover%20Plan%2022%20August%202007.pdf?OpenElement](http://www.euro.cy/euro/euro.nsf/All/C0474198FFDB3759C2257344001E8F93/$file/National%20Changeover%20Plan%2022%20August%202007.pdf?OpenElement)).

¹⁴⁶ Zob. Narodowy Plan Wprowadzenia Euro dla Estonii z kwietnia 2010 r., s. 13-15 (dokument dostępny jest na: http://euro.eesti.ee/EU/Prod/Euroveeb/Main_Page/download/Eurole_yleminekuplaan_8versioon_EN.pdf).

¹⁴⁷ Tekst ustawy w języku estońskim dostępny jest na: <http://www.riigiteataja.ee/akt/13310847>.

¹⁴⁸ Zob. Narodowy Plan Wprowadzenia Euro dla Słowenii - wersja ze stycznia 2005, s. 15 (dokument dostępny jest na: <http://www.bsi.si/en/publications.asp?MapaId=717>).

o rozliczeniach pieniężnych (wprowadzono euro jako walutę rozliczeń krajowych), o podatku dochodowym (przepisy o zakresie podmiotowym podatku), o wykroczeniach, o zabezpieczeniach finansowych (w zakresie zabezpieczeń kredytów udzielanych przez banki)¹⁴⁹. Zmieniono również przepisy o odsetkach za zwłokę, dostosowując ich wysokość do porównywalnej z odsetkami stosowanymi w innych państwach strefy euro¹⁵⁰. Zrezygnowano jednak z nowelizacji wszystkich aktów prawnych odnoszących się do kwot wyrażonych w tolarach, w szczególności w przepisach karnych czy też przewidujących określone kwoty w tolarach jako granicę pomiędzy określonymi kategoriami czy właściwością określonych organów. Wprowadzenie euro nie łączyło się zatem z kompleksowymi nowelizacjami przepisów podatkowych i celnych. Uznano, że wystarczającą podstawą dla przeliczenia podanych w nich kwot w tolarach na euro był odpowiedni przepis rozporządzenia nr 974/98, a kwoty w euro zostaną w nich podane dopiero przy okazji kolejnych nowelizacji¹⁵¹. Jako odrębny akt prawny przyjęto natomiast ustawa z dnia 30 marca 2006 r. nowelizująca ustawę o Banku Słowenii¹⁵², mająca na celu dostosowanie jej do postanowień TFUE oraz Statutu ESBC¹⁵³.

Wprowadzenie ustawy horyzontalnej o szerokim zakresie planowane jest natomiast na Litwie po uchyleniu derogacji w stosunku do tego państwa członkowskiego. Opracowany już w 2005 r. projekt reguluje wprowadzenie euro jako prawnego środka płatniczego oraz związane z tym kwestie dotyczące zmiany waluty i przeliczania kwot w instrumentach prawnych, podwójne podawanie cen, kwestie związane z obiegiem gotówkowym, jak również przewiduje upoważnienie dla rządu, banku centralnego oraz organom regulacyjnym rynku finansowego do wydawania przepisów wykonawczych związanych z wprowadzeniem euro. Pierwotna wersja projektu opierała się przy tym na ówczesnie obowiązującej wersji aktów prawa UE dotyczących wprowadzenia euro, które regulowały wówczas jedynie wprowadzenie euro w pierwszych 12 państwach członkowskich, nie odnosząc się do kwestii przyjmowania euro przez kolejne państwa członkowskie, w tym Litwę. Regulacje zawarte w projekcie musiały zatem siłą rzeczy objąć także kwestie, które w chwili obecnej uregulowane są bezpośrednio rozporządzeniami UE. Odrębnie przyjęta została natomiast przez litewskiego ustawodawcę obszerna nowelizacja ustawy o Banku Litwy w ustawie z dnia 25.4.2006 r.¹⁵⁴.

Przyjęcie ogólnej ustawy o wprowadzeniu euro (czes. Obecný zákon o zavedení eura) o kompleksowym zakresie regulacji planowane jest także w Czechach¹⁵⁵. Ustawa ma opierać się na rozporządzeniach UE dotyczących euro i zawierać m.in. przepisy dotyczące wprowadzenia euro jako prawnego środka płatniczego w Czechach, zasad przeliczania kwot pieniężnych, podwójnego podawania cen, zasady ciągłości umów i innych stosunków prawnych, zasady wymiany gotówki oraz przepisy o kontroli przestrzegania ustawy i sankcji za jej nieprzestrzeganie. Ustawa ta ma stanowić punkt wyjścia do przygotowania nowelizacji innych ustaw w związku z przyjęciem euro. Przygotowanie projektu ustawy planowane jest na dwa lata przed wprowadzeniem euro, jej wejście w życie na 18 miesięcy przed wprowadzeniem euro, z zastosowaniem części przepisów od dnia przyjęcia euro, a części (np. przepisów o podwójnym podawaniu cen) odpowiednio wcześniej, w przybliżeniu od dnia wydania decyzji o uchyleniu derogacji. Natomiast jako odrębny akt prawny zostanie przyjęta nowa ustawa o Czeskim Banku Narodowym¹⁵⁶, która ma zastąpić obowiązującą obecnie ustawę nr 6/1993 o Czeskim Banku Narodowym. Na Łotwie ustawodawca zdecydował się na wprowadzanie odpowiednich zmian w przepisach krajowych w celu dostosowania ich do przyjęcia euro w ustawie horyzontalnej, która ma wprowadzać zmiany związane bezpośrednio z wprowadzeniem euro jako prawnego środka płatniczego. Natomiast odrębnie

¹⁴⁹ Zob. Narodowy Plan Wprowadzenia Euro dla Słowenii – wersja poprawiona ze stycznia 2006, s. 7 (dokument dostępny jest na: <http://www.bsi.si/en/publications.asp?MapaId=717>).

¹⁵⁰ Zob. Narodowy Plan Wprowadzenia Euro dla Słowenii - wersja ze stycznia 2005, s. 19.

¹⁵¹ Zob. Narodowy Plan Wprowadzenia Euro dla Słowenii – wersja poprawiona ze stycznia 2006, s. 8

¹⁵² Dz. Urz. Republiki Słowenii nr 39/2006.

¹⁵³ Zob. Narodowy Plan Wprowadzenia Euro dla Słowenii - wersja ze stycznia 2005, s. 17.

¹⁵⁴ Ustawa nr X-569 z dnia 25.04.2006 r.

¹⁵⁵ Zob. Narodowy Plan Wprowadzenia Euro dla Republiki Czeskiej z dn. 24.6.2007 r., s. 56-62 (dokument dostępny jest na: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/NP_EN_06-08-07.pdf).

¹⁵⁶ Tekst projektu ustawy w języku czeskim dostępny jest na:

http://www.cnb.cz/cs/legislativa/pripravovane_predpisy/download/navrh_zakon_o_cnb.pdf.

dokonywane jest dostosowanie ustawy o Banku Łotwy do wymogów TFUE i Statutu ESBC, które częściowo nastąpiło już na mocy ustawy z dnia 1.12.2005 r. oraz ustawy z dnia 15.6.2006 r.¹⁵⁷.

Również na Węgrzech przyjęto, że dostosowanie prawa krajowego przed przyjęciem euro nastąpi w postaci ustawy horyzontalnej. Natomiast odrębnie dokonywane będzie dostosowanie ustawy nr LVIII z 2001 r. o Narodowym Banku Węgier do wymogów TFUE i Statutu ESBC.¹⁵⁸ Nie wykluczono jednak całkowicie konieczności dokonywania odrębnych zmian w ustawach szczegółowych w takich obszarach jak: rachunkowość, podatki, sprawy celne i innych opłat publicznych, spraw karnych i wykroczeniowych oraz wynagrodzeń w sektorze publicznym¹⁵⁹.

Doświadczenia państw członkowskich przyjmujących euro w latach 2007-2010 pokazują, że przy przyjmowaniu ustaw horyzontalnych, a zwłaszcza przy technice legislacyjnej polegającej na pozostawieniu wielu kwestii ustawom szczególnym, istnieje spore ryzyko niespójności regulacji, sprzeczności pomiędzy regulacją podobnych kwestii w różnych aktach prawa krajowego, jak również pomiędzy aktami prawa krajowego a unijnego. Przykładem może tu być np. powtarzanie przez ustawodawcę słoweńskiego w „ustawie horyzontalnej” - ustawie z dnia 26 października 2006 r. o przyjęciu euro (słow. Zakon o uvedbi eura – ZUE)¹⁶⁰ - przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 974/98 z dnia 3 maja 1998 r. w sprawie wprowadzenia euro¹⁶¹, czy też nieco odbiegającej regulacji podobnych kwestii w słoweńskiej ustawie horyzontalnej i ustawie o podwójnym podawaniu cen (por. art. 19 ZUE i art. 9 ustawy o podwójnym podawaniu cen - ZDOCTE)¹⁶². Niezależnie od wprowadzenia do ustawy odesłań do rozporządzeń UE regulujących wprowadzenie euro, ZUE powtarzało w nieco zmienionej treści niektóre przepisy rozporządzeń UE. Prawdopodobnie ustawodawca słoweński miał tu na celu spójność i przejrzystość przyjmowanej ustawy, uzupełniającej w bardziej szczegółowy sposób niektóre przepisy rozporządzeń, chociaż naraził się tym samym na ryzyko nieporozumień interpretacyjnych. Technika polegająca na powtarzaniu przepisów rozporządzeń UE została skrytykowana przez EBC, który dla większej spójności porządku prawnego, z uwagi na bezpośrednie obowiązywanie rozporządzeń w państwach członkowskich, sugeruje całkowite pominięcie powtórzeń albo ich zastąpienie odesłaniami do rozporządzeń¹⁶³. W razie pozostania ustawodawców krajowych przy zamiarze dokonywania powtórzeń, EBC wskazał, że taka praktyka jest jedynie wyjątkowo dopuszczalna i powinna polegać na nadaniu przepisom krajowym brzmienia dosłownie odpowiadającego powtarzanym przepisom prawa UE¹⁶⁴. Przy wprowadzaniu definicji legalnych na użytek krajowych przepisów o wprowadzeniu euro EBC zwraca też uwagę na konieczność uwzględnienia definicji określonych w przepisach prawa UE poprzez odesłanie do nich w aktach prawa krajowego (np. niepotrzebne jest osobne definiowanie euro na użytek prawa krajowego)¹⁶⁵.

Ustawy szczegółowe

Alternatywą albo rozwiązaniem przyjmowanym równoległe do ustawy horyzontalnej było wprowadzanie osobnych nowelizacji do wszystkich aktów prawnych odnoszących się do waluty krajowej. Takie rozwiązanie uznano w wielu państwach za łatwiejsze w odbiorze przez adresatów, nie muszących

¹⁵⁷ Zob. Narodowy Plan Wprowadzenia Euro dla Łotwy z października 2007, pkt 2.2.2 (s. 12) dostępny na stronie http://www.fm.gov.lv/ciro/changeover/euro_impl_plan_en.doc.

¹⁵⁸ Tamże.

¹⁵⁹ Zob. Narodowa Strategia Przyjęcia Euro dla Węgier; s. 21 i nast. (dokument dostępny jest na: [http://www1.pn.gov.hu/web%5Chome.nsf/portalarticles/4B018E9963411AC5C12576AC002C2F59/\\$File/NAT2009_EN%20VEGLEGES.pdf](http://www1.pn.gov.hu/web%5Chome.nsf/portalarticles/4B018E9963411AC5C12576AC002C2F59/$File/NAT2009_EN%20VEGLEGES.pdf)).

¹⁶⁰ Dz. Urz. Republiki Słowenii nr 114/2006 (treść ustawy w języku angielskim dostępna jest na: <http://www.evro.si/en/slo-and-euro/documents/euro-adoption-act.pdf>).

¹⁶¹ Dz. Urz. WE L 139 z 11.5.1998 r., s. 1.

¹⁶² Zob. M. Olszak, M. Porzycki, Prawne przygotowania do wejścia Polski do strefy euro na tle rozwiązań przyjętych bądź planowanych w innych państwach członkowskich z derogacją przewidzianą w art. 122 Traktatu, opracowanie NBP, s. 37.

¹⁶³ Zob. opinie: CON/2006/29, pkt 2.4; CON/2007/43 pkt 2.2; CON/2006/10, pkt 2.1-2.2; CON/2005/21, pkt 11-14; CON/2007/1, pkt 2.1; CON/2008/21, pkt 2.4.

¹⁶⁴ Zob. przypis 6 do opinii CON/2007/43.

¹⁶⁵ Zob. opinia CON/2006/10, pkt 1.2.

dokonywać za każdym razem przeliczenia na euro kwot podanych w przepisach pochodzących sprzed dnia przyjęcia euro¹⁶⁶. Niemniej oznacza ona czasami bardzo czasochłonną praktykę legislacyjną i znaczne zwiększenie się ilości wprowadzanych zmian w obowiązujących przepisach, a także ryzyko pominięcia jakiś przepisów w krajowym systemie prawnym wymagającym odpowiednich zmian.

Taka technikę dokonywania zmian dostosowawczych przed przyjęciem euro przyjął ustawodawca niemiecki, który nie zdecydował się na jedną ustawę horyzontalną, ale przyjął obszerny pakiet 12 ustaw szczegółowo regulujących skutki przyjęcia euro w poszczególnych gałęziach prawa¹⁶⁷. Rozwiązanie to na tle innych państw członkowskich uderza szczegółowością, co wiąże się z samą naturą prawa niemieckiego posługującego się bardzo szczegółową techniką legislacyjną. Ustawodawca niemiecki zdecydował się przy tym na zmienianie większości przepisów ustaw szczególnych zawierających odniesienia do kwot w markach niemieckich i wprowadzenie odniesień do zaokrąglonych kwot w euro, zamiast dokładnie przeliczonych według kursu wymiany¹⁶⁸.

Natomiast mieszaną koncepcję regulacji dostosowawczej przed przyjęciem euro zastosowano na Malcie, gdzie ustawa horyzontalna (Euro Adoption Act 2006 – ustawa nr 485 z 2006 r.) była tylko ramowym aktem prawnym przewidującym: delegację dla ministra właściwego do spraw finansów do przyjęcia aktów wykonawczych regulujących zasadnicze kwestie związane z przyjęciem euro oraz upoważnienie dla premiera do wprowadzania zmian bądź uchylania ustaw o ile jest to konieczne w związku z przyjęciem euro, jak również możliwość delegowania przez premiera części kompetencji związanych z zastosowaniem ustawy, w szczególności zapewnieniem jej przestrzegania, na inne organy. Na podstawie delegacji wydano następnie akty wykonawcze (rozporządzenia), częściowo opierające się na opracowanych wcześniej wytycznych maltańskiego Narodowego Komitetu Wymiany Gotówkowej¹⁶⁹. Ustawa horyzontalna przewidywała ponadto delegację do uregulowanie w rozporządzeniach następujących kwestii: zakazu pobierania opłat za wymianę lirów maltańskich na euro, przeliczania na euro kapitału zakładowego spółek, procedur administracyjnych i sankcji na wypadek naruszenia przepisów ustawy i rozporządzeń wydanych na jej podstawie, koordynacji z aktami prawa UE związanymi z euro, jak również z zobowiązaniami międzynarodowymi Malty związanymi z euro oraz innych kwestii związanych z realizacją, regulacją i kontrolą nad wprowadzeniem euro. Natomiast ustawa nr XXXI z 1967 r. o Centralnym Banku Malty została znowelizowana odrębną ustawą nr I z 2007 r.

Harmonogram czasowy zmian dostosowawczych

Istotnym aspektem prawnych zmian w ramach przygotowań do przyjęcia euro jako waluty jest również harmonogram czasowy ich przyjmowania i wejścia w życie. Praktyka państw członkowskich UE przystępujących do strefy euro była różna w tym zakresie, a harmonogram czasowy dokonywania zmian dostosowawczych w prawie krajowym wynikał z założeń przyjętych w narodowych programach wprowadzenia euro¹⁷⁰. Powszechną praktyką było dążenie do wprowadzenia zmian z odpowiednim okresem przejściowym w celu umożliwienia wszystkim podmiotom publicznym i prywatnym

¹⁶⁶ Zob. Narodowy Plan Wprowadzenia Euro dla Słowenii - wersja ze stycznia 2005, s. 15.

¹⁶⁷ Teksty ustaw w języku niemieckim dostępne są na: <http://www.eu-info.de/euro-waehrungsunion/5011/5353>.

¹⁶⁸ Zob. M. Olszak, M. Porzycki, Prawne przygotowania do wejścia Polski do strefy euro na tle rozwiązań przyjętych bądź planowanych w innych państwach członkowskich z derogacją przewidzianą w art. 122 Traktatu, opracowanie NBP, s. 41.

¹⁶⁹ Zob. Ostateczny Główny Plan Przyjęcia Euro dla Malty z lipca 2007 r., s. 48 (<http://www.centralbankmalta.org/site/euroadoption.html>). Na grupę tych aktów składały się: rozporządzenie o podwójnym podawaniu i kontroli cen (legal notice nr 4 z dn. 9.1.2007), rozporządzenie o zaokrągleniu kwot pieniężnych (legal notice nr 369 z dn. 13.11.2007), rozporządzenie o zasadach wymiany gotówkowej (legal notice nr 441 z dn. 28.12.2007) oraz rozporządzenie o odliczeniach podatkowych w związku z wprowadzeniem euro (legal notice nr 93 z dn. 5.4.2007).

¹⁷⁰ Przykładowo na Węgrzech w Narodowej Strategii Przyjęcia Euro (s. 71) ustalono, że projekt ustawy horyzontalnej zostanie przygotowany najpóźniej na 3 lata przed przyjęciem euro, a wejdzie ona częściowo w życie najpóźniej na 12 miesięcy przed przyjęciem euro. Podobnie w Republice Czeskiej planowane jest, że nowelizacja ustawy o Czeskim Banku Narodowym zostanie uchwalona i wejdzie w życie najpóźniej na rok, a ustawa horyzontalna – najpóźniej na 1,5 roku przed przyjęciem euro, przy czym niektóre zmiany wejdą w życie z dniem zmiany waluty (zob. Narodowy Plan Wprowadzenia Euro dla Republiki Czeskiej z dn. 24.6.2007 r., s. 61).

przygotowanie się na wprowadzenie nowej waluty, w tym przede wszystkim w aspekcie praktycznym (np. dystrybucja monet i banknotów do bankomatów i instytucji kredytowych, przygotowanie oznakowania w zakresie cen itp.).

Nie oznacza to jednak całkowitej dowolności w ustalaniu przez państwa członkowskie ram czasowych wejście w życie zmian dostosowawczych, albowiem pewne ograniczenia w zakresie ustalania harmonogramu wynikają z prawa UE. W przypadku Słowenii zarówno wniesienie projektu ustawy do parlamentu, jak również jej uchwalenie nastąpiły już po wydaniu decyzji Rady nr 2006/495/WE z dnia 11 lipca 2006 r. uchylającej derogację w stosunku do Słowenii¹⁷¹. Zgodnie ze stanowiskiem EBC miało to istotne znaczenie, gdyż wcześniejsze przyjęcie ustawy przewidującej wprowadzenie euro mogłoby stanowić ingerencję ustawodawcy krajowego w kwestie dotyczące Unii Gospodarczej i Walutowej, leżące w zakresie wyłącznej kompetencji instytucji UE. Ustawodawca krajowy nie może bowiem, co do zasady, w żaden sposób uprzedzać decyzji o uchyleniu derogacji podejmowanej przez Radę na podstawie art. 140 ust. 2 TFUE¹⁷².

Nie oznacza to jednak uznania przez EBC, że przepisów dostosowawczych przed wprowadzeniem euro nie można w żadnym wypadku przyjąć przed wydaniem decyzji uchylającej derogację. Na tle projektu nowej ustawy o Czeskim Banku Narodowym, która miała zastąpić obowiązującą obecnie ustawę nr 6/1993 o Czeskim Banku Narodowym z dniem wprowadzenia euro EBC podkreślił, że przewidziane przez TFUE i Statut ESBC zasady dotyczące niezależności banku centralnego, poufności, zakazu finansowania ze środków banku centralnego oraz zakazu uprzywilejowanego dostępu do banku centralnego wiążą państwa członkowskie od dnia akcesji do UE, a zatem odpowiednie zmiany czeski ustawodawca powinien wprowadzić wcześniej niż w dniu przyjęcia euro. Od dnia przyjęcia euro powinny natomiast obowiązywać przepisy dotyczące pełnej integracji Czeskiego Banku Narodowego z Eurosystemem. EBC wskazał również, że przyjęcie nowej ustawy o Czeskim Banku Narodowym na kilka lat przed wejściem jej w życie oznacza również ryzyko dezaktualizacji zawartych w niej odniesień do prawa UE i może rodzić konieczność jej nowelizacji jeszcze przed wejściem w życie¹⁷³.

Na wcześniejsze przyjęcie ustawy horyzontalnej (już dn. 28.11.2007 r.) zdecydowała się np. Słowacja. Warunkowe wejście w życie nie obejmowało całej słowackiej ustawy o wprowadzeniu euro – te przepisy, które miały na celu spełnienie prawnych wymogów konwergencji z Eurosystemem, a nie zakładały wprowadzenia euro jako słowackiej waluty, weszły w życie już z dniem 1.1.2008 r. EBC pozytywnie odniósł się w jej przypadku do wcześniejszych przygotowań do przyjęcia euro uznając, że ułatwią one płynne wprowadzenie wspólnej waluty¹⁷⁴. Należy jednak podkreślić, że ustawodawca słowacki nie wyprzedzał w ten sposób uchylenia derogacji przez Radę, gdyż przepisy ustawy związane bezpośrednio z wprowadzeniem euro jako prawnego środka płatniczego w Słowacji weszły w życie dopiero z dniem wprowadzenia euro, a dzień wprowadzenia euro zdefiniowano jako datę przyjęcia euro ustaloną przez Radę. Przepisy te wchodziły zatem w życie pod warunkiem wydania i wejścia w życie decyzji o uchyleniu derogacji w stosunku do Słowacji.

Problemów wynikających z wczesnego wejścia w życie (tj. dn. 19.7.2006 r. - ok. 1 rok przed wydaniem przez Radę decyzji o uchyleniu derogacji w stosunku do Malty) nie rodziła też maltańska ustawa horyzontalna, gdyż jako akt prawny o ramowym charakterze, nie zawierający regulacji merytorycznych, nie przesądzała ona jeszcze o wprowadzeniu euro na Malcie.

Na wcześniejsze wprowadzenie ustawy horyzontalnej nie zdecydował się natomiast ustawodawca litewski. Projekt takiej ustawy został opracowany przez Bank Litwy już w 2005 r., w ramach przygotowań do

¹⁷¹ Zob. M. Olszak, M. Porzycki, Prawne przygotowania do wejścia Polski do strefy euro na tle rozwiązań przyjętych bądź planowanych w innych państwach członkowskich z derogacją przewidzianą w art. 122 Traktatu, opracowanie NBP, s. 43.

¹⁷² Zob. opinia EBC CON/2006/29, pkt 2.3. Podobne stanowisko EBC zajął w odniesieniu do wiążących się z przyjęciem euro zmian w ustawie o Centralnym Banku Malty, sugerując uzależnienie ich wejścia w życie od uchylenia derogacji w stosunku do Malty (zob. opinia CON/2006/58, pkt 2.2). Tak samo EBC zalecił ustawodawcy litewskiemu przyjęcie ustawy o wprowadzeniu euro dopiero po wydaniu przez Radę decyzji o uchyleniu derogacji (zob. opinia EBC CON/2005/21, pkt 7).

¹⁷³ Zob. opinia CON/2008/21, pkt 2.1- 2.3.

¹⁷⁴ Zob. opinia CON/2007/43, pkt 2.1.

wprowadzenia euro z dn. 1.1.2007 r. Z uwagi na utrzymanie w stosunku do Litwy statusu państwa członkowskiego z derogacją nie doszło jednak do jego uchwalenia. W aktualnym litewskim planie wymiany pieniądza podkreśla się, że ustawa będzie mogła zostać uchwalona przez Sejm po wydaniu przez Radę decyzji o uchyleniu derogacji w stosunku do Litwy¹⁷⁵. Podobnie uchwalona w dniu 25.4.2006 r. (Ustawa nr X-569) nowelizacja ustawy o Banku Litwy¹⁷⁶ wejdzie w życie dopiero z dniem uchylenia derogacji w stosunku do Litwy.

Opisane powyżej doświadczenia państw członkowskich przystępujących do strefy euro pokazują również, iż legislacyjna praktyka wprowadzania zmian w prawie była różna i zależała od przyjętej krajowej strategii wprowadzenia euro jako waluty oraz kultury i tradycji prawnej systemu prawnego w danym państwie członkowskim¹⁷⁷.

¹⁷⁵ National Changeover Plan, wersja zatwierdzona uchwałami rządu Republiki Litewskiej nr 1050 z 29.9.2005 r. oraz nr 417 z 25.4.2007, pkt 8. Dokument dostępny w wersji angielskiej na http://www.euro.lt/documents/Changeover%20Plan_II_redakcija_EN.doc.

¹⁷⁶ Tłumaczenie ustawy o Banku Litwy na angielski, uwzględniające zmiany wchodzące w życie z dniem uchylenia derogacji dostępne jest na stronie <http://www.lb.lt/eng/acts/index.html>.

¹⁷⁷ Informacje podane w niniejszym rozdziale bazują na opracowaniu NBP, autorstwa M. Olszak, M. Porzycki, Prawne przygotowania do wejścia Polski do strefy euro na tle rozwiązań przyjętych bądź planowanych w innych państwach członkowskich z derogacją przewidzianą w art. 122 Traktatu, s. 36 i nast.

WNIOSKI

Przedstawione powyżej informacje potwierdzają – w kontekście aspiracji RP co do przystąpienia do strefy euro - potrzebę wprowadzenia w polskim systemie prawa zmian o charakterze systemowym w celu zapewnienia pełnej zgodności z regulacjami prawa UE. Wykorzystując omówione doświadczenia, w szczególności przez pryzmat oceny EBC i KE, oraz analizując podane przykłady rozwiązań prawnych wybranych państw członkowskich stwierdzić należy, iż w polskim prawie w szerszym zakresie niż w większości z podanych przypadków konieczna będzie nowelizacja przepisów konstytucyjnych (sfera podstaw funkcjonowania krajowego banku centralnego i jego pozycji w strukturze organów państwa, w tym gwarancje jego niezależności stanowią materię konstytucyjną). Rekomendacje zmian w aspektach zasygnalizowanych w niniejszym materiale mogą stanowić punkt wyjścia do sformułowania kierunków konkretnych rozwiązań legislacyjnych na poziomie konstytucyjnym. Formułując je należy, w ocenie Zespołu, kierować się zasadą możliwie najmniejszej, niezbędnej ingerencji w ustawę zasadniczą, przesuwać ciężar odnośnych regulacji na poziom ustawodawstwa zwykłego. Dokonanie tych rozstrzygnięć (przynajmniej w ogólnym zarysie) warunkuje właściwe przygotowanie szczegółowych rozwiązań legislacyjnych w zakresie wprowadzenia wspólnej waluty we wszystkich obszarach regulacji.

Z uwagi na podnoszony wielokrotnie przez EBC i KE postulat wyraźnego uwypuklenia w polskim systemie prawa aspektu niezależności Narodowego Banku Polskiego (wymaganej w świetle art. 130 TFUE i art. 7 Statutu EBC) podkreślić należy, iż w ocenie Zespołu nie jest konieczne wyraźne regulowanie tej materii bezpośrednio na poziomie norm konstytucyjnych i przenoszenie treści ww. norm prawa UE do polskiego porządku prawnego. Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (zob. wyrok z 28.06.2000 r., K 25/99, OTK ZU 2000/5, poz. 141 oraz wyrok z 24.11.2003 r., K 26/03, OTK ZU 2003/9/A, poz. 95) zasada niezależności banku centralnego została zagwarantowana w art. 227 Konstytucji RP pomimo braku jej wyraźnego sformułowania w normie konstytucyjnej. Zasadę tę należy traktować jako pochodną zasady niezależności banku centralnego, sformułowanej w prawie unijnym, a zatem jej treść odpowiada rozumieniu tej zasady w porządku prawnym UE (zob. wyrok TK z 22.09.2006 r., U 4/06, OTK ZU 2006/8a, poz. 109). Ponadto obowiązywanie zasady niezależności banku centralnego zagwarantowane jest poprzez bezpośrednie stosowanie przepisów art. 130 TFUE i art. 7 Statutu w polskim systemie prawnym z poszanowaniem zasady nadrzędności prawa UE. Za powyższym poglądem przemawia również przyjęta w Konstytucji RP hierarchia źródeł powszechnie obowiązującego prawa, w szczególności wynikające z art. 90 ust. 1 umocowanie do przekazania przez Rzeczpospolitą Polską organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu, na podstawie umowy międzynarodowej, kompetencji organów władzy państwowej w niektórych sprawach.

Informacje zawarte w niniejszym opracowaniu potwierdzają w odniesieniu do strategii wprowadzania zmian w prawie upowszechnienie w ostatnim okresie rozszerzania strefy euro techniki legislacyjnej polegającej na przyjmowaniu tzw. ustaw horyzontalnych. Wydaje się to naturalne z uwagi na korzystanie przez kolejne z państw przystępujących do Eurosystemu z doświadczeń poprzedników. Wybrane przykłady generalnie potwierdzają przydatność powyższego instrumentu prawnego ze względu na przejrzystość i kompleksowość takiej metody prawodawczej. Wydaje się jednak, iż w polskich warunkach godne rozważenia jest zastosowanie metody mieszanej zasadniczo opartej na przyjęciu obszernej ustawy horyzontalnej (regulującej podstawowe kwestie związane z wprowadzeniem euro i uwzględniającej pakiet zmian w ustawach szczególnych) uzupełnionej odrębną ustawą odnoszącą się do Narodowego Banku Polskiego, nie wykluczając przy tym możliwości opracowania nowej ustawy z uwagi na potencjalny zakres koniecznych zmian.

Na tle przedstawionych powyżej doświadczeń nowych państw członkowskich UE oraz oceny przez EBC opracowanych w tych państwach regulacji prawnych można wyróżnić kilka cennych wskazówek pomocnych w procesie przygotowywania zmian w polskich przepisach:

- zbyt wczesne (uprzedzające decyzję Rady o uchyleniu derogacji) przyjęcie ustawy przewidującej wprowadzenie euro może zostać potraktowane jako ingerencja ustawodawcy krajowego w kwestie dotyczące Unii Gospodarczej i Walutowej leżące w zakresie wyłącznej kompetencji organów UE,
- możliwe jest wcześniejsze niż w dacie przyjęcia euro wprowadzenie w krajowym ustawodawstwie zmian w obszarze regulującym niezależność banku centralnego, poufność i zakaz finansowania ze środków tego banku (jest to bowiem materia wiążąca państwa członkowskie od dnia akcesji do UE), jednakże przyjęcie nowej ustawy o banku centralnym z długim okresem *vacatio legis* rodzi ryzyko dezaktualizacji zawartych w tej ustawie odniesień do prawa UE,

- dopuszczalne jest różnicowanie wejścia w życie przepisów ustawy horyzontalnej, przy uwzględnieniu możliwości wcześniejszego (uprzedniego względem decyzji o derogacji) wprowadzenia norm zapewniających spełnienie prawnych wymogów konwergencji, ale nie regulujących przyjęcie euro jako środka płatniczego,
- w przypadku podjęcia decyzji o zastosowaniu ustawy horyzontalnej o ramowym charakterze istnieje ryzyko powstania niespójności regulacji (w szczególności sprzeczności między regulacjami analogicznych kwestii w różnych ustawach),
- przy wprowadzaniu definicji legalnych na użytek krajowych przepisów o wprowadzeniu euro należy zwracać szczególną uwagę na poprawność odesłań do przepisów prawa UE.

Niezależnie jednak od doświadczeń poszczególnych państw członkowskich UE na drodze wprowadzania euro, szczególną uwagę należy przywiązywać do odpowiedniego momentu podjęcia i adekwatnego tempa prac przygotowawczych, w tym realnej oceny okresu niezbędnego do przeprowadzenia pakietu działań legislacyjnych obejmujących zarówno zmiany na poziomie konstytucyjnym, przyjęcie nowej ustawy o Narodowym Banku Polskim, szeroki zakres zmian w ustawach szczególnych oraz konieczność wydania wielu aktów wykonawczych.

Podkreślić należy, iż przedstawione w niniejszym opracowaniu analizy nie wyczerpują ogółu aspektów prawnych dotyczących wprowadzenia w systemie krajowym waluty euro. Zgodnie ze szczegółowym harmonogramem prac Zespołu ds. Dostosowań Prawnych zagadnienia wymagające działań legislacyjnych takie jak np.: wymiana banknotów i monet, przeliczanie kwot pieniężnych, cen i ich zaokrąglanie, zapobieganie nadużyciom cenowym, podwójna ekspozycji cen oraz nadzór nad przestrzeganiem przepisów o wprowadzeniu euro – jako obszary koncepcyjnie związane z zadaniami prac innych Zespołów – będą przedmiotem pogłębionych analiz i prac w ramach realizacji zadań dotyczących ustalenia sposobu i harmonogramu wprowadzenia zmian w systemie prawa oraz określenia konstrukcji ustawy horyzontalnej.

BIBLIOGRAFIA

1. Górską, W. Lip, M. Siemaszko. Prawne i praktyczne aspekty przygotowań Słowacji do zamiany waluty krajowej na euro. [w:] Raport na temat uczestnictwa RP w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej, opracowanie NBP. Projekty badawcze, cz. II
2. Kosikowski Prawne aspekty wejścia Polski do strefy euro, „Państwo i Prawo” 2008/12
3. P. Kucharski, Odpowiedzialności konstytucyjna Prezesa NBP w świetle prawa UE, „Europejski Przegląd Sądowy” 2010/8
4. T. Lybek, J. Morris, Central Bank Governance: A Survey of Boards and Management, IMF Working Paper WP/04/226
5. Nowak-Far Unia Gospodarcza i Walutowa w Europie, C.H. Beck, Warszawa 2001
6. Nowak-Far, Komentarz do art. 112, [w:] A. Wróbel (red.), Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską. Komentarz, Warszawa 2009
7. M. Olszak M. Porzycki Prawne przygotowania do wejścia Polski do strefy euro na tle rozwiązań przyjętych bądź planowanych w innych państwach członkowskich z derogacją przewidzianą w art. 122 Traktatu [w:] Raport na temat uczestnictwa RP w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej, opracowanie Narodowego Banku Polskiego, Projekty badawcze cz. IV
8. M. Pietrzak, Odpowiedzialność konstytucyjna w Polsce, Warszawa 1992
9. Z. Świda – Łagiewska (red.), Trybunał Stanu w PRL, Warszawa 1983
10. K. Witkowska-Chrzczonek, Komentarz do art. 216, [w:] A. Wróbel (red.), Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską. Komentarz, Warszawa 2009
11. J. Zaleśny, Odpowiedzialność konstytucyjna w Europie Środkowo-Wschodniej, [w:] T. Moldawia (red.), Zagadnienia konstytucjonalizmu krajów Europy Środkowo-Wschodniej, Warszawa 2003
12. J. Zaleśny, Odpowiedzialność konstytucyjna. Praktyka III RP, Warszawa 2004
13. Integracja Polski ze strefą euro: uwarunkowania członkostwa i strategia zarządzania procesem Ministerstwo Finansów, Warszawa, sierpień 2005
14. Legal aspects of the European System of Central Banks, Frankfurt 2005
15. Raporty EBC o konwergencji z 2006 r. 2008 r. i 2010 r. (pełne wersje w języku angielskim)
16. Raport Komisji Europejskiej o konwergencji z 2008 r. (pełna wersja w języku angielskim)

Załącznik 1

Problemy prawne związane z wprowadzaniem euro przez inne państwa UE

Państwo	Działania podjęte w celu wyeliminowania ewentualnej niekompatybilności przepisów krajowych z przepisami UE w zakresie polityki pieniężnej i walutowej, zasad funkcjonowania banku centralnego itp.	Czy była konieczność zmiany konstytucji?
Austria	Zmiany austriackiej ustawy o banku narodowym <i>Nationalbankgesetz</i> z 1984r. oraz ustawy o banku emisyjnym (<i>Notenbankgesetz</i>) i prawa dewizowego (<i>Devisenrecht</i>). Europejski Instytut Walutowy (poprzednik EBC) przedstawił w tamtym czasie kryteria kompatybilności przepisów prawnych, na podstawie których przeprowadzone zostały stosowne korekty przedmiotowych zapisów krajowych ustaw. Następnie instytut ten przedstawił opinię nt. projektu zmian, która to została uwzględniona przez austriacki parlament podczas głosowania nad podjęciem stosownej ustawy wiosną 1998 r. Austria wskazuje również, że istotnym w ocenie kompatybilności przepisów prawnych w ramach raportu o konwergencji oraz w pracach przygotowawczych było upoważnienie przez KE Europejskiego Instytutu Walutowego do podejmowania większości decyzji, co spowodowało, że możliwe było bezpośrednie wyjaśnianie większości kwestii w zakresie interpretacji przepisów. Więcej informacji w raporcie KE: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication8013_en.pdf	Nie
Hiszpania	<p>W zakresie niezależności banku centralnego statut Banku Hiszpanii został zmodyfikowany ustawą nr 66 z 30 grudnia 1997 r., której zapisy weszły w życie wraz z powstaniem ESBC/EBC. Niezależność instytucjonalna Banku Hiszpanii została zagwarantowana zapisem o pozbawieniu prawa do głosowania Dyrektora Generalnego ds. Skarbowych i Polityki Finansowej oraz wiceprezesa Krajowej Komisji Papierów Wartościowych w kwestiach polityki monetarnej oraz we wszystkich kwestiach związanych z ESBC. Niezależność osobistą natomiast ma gwarantować zapis o wydużeniu kadencji mianowanych członków Zarządu Banku do sześciu lat z możliwością jednorazowego jej przedłużenia.</p> <p>W zakresie integracji Banku Hiszpanii z ESBC potrzebne były następujące zmiany:</p> <ul style="list-style-type: none"> - statutowe: uwzględnienie roli Europejskiego Banku Centralnego (EBC) w definiowaniu i realizacji polityki pieniężnej oraz usunięcie zapisu o wspieraniu przez Bank Hiszpanii ogólnej polityki gospodarczej Rządu Hiszpanii jako drugiego (obok inflacyjnego) celu Banku, - funkcyjne: przekazanie EBC prawa do emisji banknotów i określania poziomu emitowanych przez Bank Hiszpanii monet; uwzględnienie roli EBC w formułowaniu i realizacji polityki pieniężnej; uwzględnienie wprowadzenia euro oraz kompetencji wspólnotowych w zakresie polityki kursowej (dotychczas w gestii Rządu Hiszpanii), - dotyczące instrumentów polityki pieniężnej: przekazanie kompetencji w zakresie ustalania minimalnego poziomu rezerw do EBC oraz uwzględnienie roli EBC w zakresie prowadzenia polityki kursowej. <p>W celu dostosowania do art. 105A(2) Traktatu, w hiszpańskiej ustawie o emisji monet z 1975 roku uwzględniono obowiązek konsultowania z EBC poziomu emisji monet euro w Hiszpanii.</p>	<p>Hiszpania nie była zmuszona do wprowadzania zmian w konstytucji, a szczególnie art. 149, którego punkty 11 i 13 mówią o wyłącznych kompetencjach rządu w zakresie polityki monetarnej, kursowej itp., jak również w określaniu ogólnej polityki gospodarczej państwa.</p> <p>Wspomniane obok modyfikacje wystarczyły, aby wyeliminować zapisy niekompatybilne z Traktatem i Statutem ESBC. Podstawami prawnymi wprowadzenia euro w Hiszpanii była, oprócz Rozporządzeń 1103/97 oraz 974/98 Rady UE, ustawa nr 46 z 17 grudnia 1998 o wprowadzeniu euro zwana „ustawą parasolową” z uwagi na swój ogólny charakter. Określała ona m.in. zasady zaokrąglania wartości określanych dotąd w pesetach, a wymienionych na euro. Z niej czerpały natomiast ustawy szczegółowe dotyczące wszelkich dziedzin życia gospodarczego dotkniętych „przewalutowaniem” takich, jak finanse administracji centralnej, regionalnej i lokalnej, rachunki bankowe oraz rachunki w Banku Hiszpanii, podatki PIT, VAT i in., rynek papierów wartościowych, prowadzenie działalności gospodarczej itd.</p>
Włochy	<p>Komisja Europejska nie zidentyfikowała w Republice Włoskiej problemów odnośnie do niekompatybilności przepisów krajowych z przepisami UE w zakresie polityki pieniężnej i walutowej oraz zasad funkcjonowania włoskiego banku centralnego. Wdrażanie zmian legislacyjnych przebiegało w tym kraju bardzo sprawnie. Już 25 marca 1998 r. w opublikowanym przez Komisję Europejską raporcie COM/98/1999 final - CNS 98/0128 na temat postępów w drodze do konwergencji poinformowano, że 8 krajów członkowskich, w tym Włochy w pełni spełniły wymagania dot. kompatybilności legislacji krajowej z przepisami UE w wymaganych obszarach. Zapewnienie zgodności z artykułami 108 i 109 Traktatu z Maastricht oraz ze statutem ESBC zamieszczonym w protokole nr 3 w aneksie załączonym do Traktatu wymagało zmian w ustawodawstwie krajowym, w tym w statucie włoskiego banku centralnego. Władze włoskie zobowiązane były do zapewnienia niezależności narodowego banku centralnego, jego głównych celów (stabilizacja cen), jego integracji z systemem ESBC.</p> <p>Włochy w okresie przejściowym ściśle przestrzegały wyznaczonych przez Komisję Europejską terminów zmian dostosowujących legislację krajową do przepisów UE w zakresie polityki pieniężnej i walutowej. Na poziomie roboczym, proces wprowadzenia euro został już zapoczątkowany ustawą z 17 grudnia 1997 r. „<i>Delega al Governo per l'introduzione dell'euro</i>” zobowiązującą rząd do dokonania niezbędnych zmian w prawodawstwie w wymaganych obszarach. Kolejne istotne akty prawne związane z dostosowaniem prawa krajowego do wprowadzenia waluty euro we Włoszech to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ustawa nr 213 z 24 czerwca 1998 r. „<i>Disposizioni per l'introduzione dell'euro nell'ordinamento nazionale</i>” oraz ustawa nr 206 z 15 czerwca 1999 r. „<i>Disposizioni interattive e correttive del d.lgs. 213/98 in materia di introduzione dell'euro nell'ordinamento nazionale</i>”, w których zostały wprowadzone niezbędne zmiany w podstawowej legislacji krajowej potrzebne do zapewnienia sprawnego przejścia do nowego systemu pieniężnego oraz minimalizujące koszty tego procesu. Ustawy te obejmowały takie obszary jak: regulacja efektów konwergencji stawek zawartych w obowiązujących normach prawnych, ustanowienie rygoru na rachunkach przejściowych, redenominacja na euro instrumentów finansowych, adaptacja euro jako monety rozliczeniowej w dokumentach finansowych firm i administracji publicznej oraz dematerializacja instrumentów finansowych publicznych i instrumentów finansowych prywatnych. - Dekret nr 43 z 10 marca 1998 r. „<i>Adeguamento dell'ordinamento nazionale alle disposizioni del Trattato istitutivo della Comunità europea in materia di politica monetaria e di Sistema europeo delle banche centrali</i>” oraz dekret nr 319 z 26 sierpnia 1998 „<i>Riordino dell'Ufficio Italiano dei Cambi</i>” dotyczące dostosowania prawodawstwa włoskiego w obszarze polityki monetarnej do zapisów Traktatu z Maastricht oraz do statutu ESBC oraz EBC. Dekret z 10 marca 1998 r. składał się z licznych abrogacji oraz korekt dotychczasowych przepisów związanych z funkcjonowaniem polityki pieniężnej Włoch. Te działania miały na celu stworzenie przestrzeni dla wprowadzenia na grunt prawa krajowego przepisów z Traktatu oraz statutu ESBC. Dekret ten obejmował takie obszary jak: uczestnictwo włoskiego banku centralnego w ESBC oraz jego zadania i funkcje w tym systemie (zgodnie z wytycznymi zapisanymi w 105 artykule traktatu oraz artykule 14,4 statutu ESBC); regulacja warunków niezależności włoskiego banku centralnego (w tym regulacja zasad, warunków działania oraz prowadzenia operacji finansowych przez te instytucje w kraju i za granicą); obowiązki włoskiego banku centralnego związane z emisją banknotów i monet euro; 	Nie odnotowano niezgodności w zapisach włoskiej konstytucji z zapisami Traktatów UE oraz ze statutem ESBC zamieszczonym w protokole nr 3 w aneksie załączonym do Traktatu. Również zmiana statutu włoskiego banku centralnego została wprowadzona bez zmian w konstytucji. Odybła się ona na nadzwyczajnym zebraniu władz banku, a następnie na wniosek Prezesa Rady Ministrów została zatwierdzona dekretem Prezydenta Republiki Włoskiej.

	<p>dewolucja instrumentów polityki monetarnej i części operacji finansowych włoskiego banku centralnego na szczebel wspólnotowy (w tym emisja obligacji i innych papierów wartościowych przez ten bank); zarządzanie rezerwami walutowymi; regulacje dot. opracowania budżetu przez włoski bank centralny, sprawozdań i innych prognoz finansowych; modyfikacja statutu włoskiego banku centralnego (nie było potrzeby zmian konstytucyj).</p> <p>Wraz ze wstąpieniem do strefy euro oraz do ESBC Włochy musiały zrezygnować z prowadzenia własnej polityki pieniężnej i walutowej oraz przekazać ją w gestię Europejskiego Banku Centralnego.</p> <p>- dekret nr 213 z 3 czerwca 1997 r. (oraz szczegółowy plan z maja 1998r.) mówiący o wprowadzeniu euro w administracji publicznej.</p> <p>Sposób wprowadzenia euro w sektorze finansowym określał plan „<i>Schema nazionale di piazza</i>”, (powstał 1 marca 1998 roku), który miał zagwarantować zrównoważone przejście do nowego systemu finansowego oraz do wspólnej polityki monetarnej. Plan zakładał interwencję w takich obszarach jak: płatności, rynki walutowe i rynki finansowe, instrumenty finansowe oraz statystyki finansowe. Wprowadzenie nowego systemu finansowego i bankowego było koordynowane przez włoski bank centralny i zostało zrealizowane z sukcesem przed 1 stycznia 1999 r.</p>	
Francja	<p>Raport Europejskiego Instytutu Walutowego (EMI) z 1996r. wskazał, że statut Banku Francji zawiera kilka rozbieżności z Traktatem i statutem Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESCB). Niezależność banku centralnego powinna rozciągać się na wszystkie zadania ESCB, a nie tylko na te związane z polityką pieniężną. Zobligowanie Prezesa Banku Francji do składania raportu przed Komisjami Finansów obu izb parlamentu musi respektować zasady instytucjonalnej i personalnej niezawisłości.</p> <p>Francuskie Ministerstwo Gospodarki, Finansów i Przemysłu przygotowało projekt ustawy dokonujący niezbędnych zmian w statucie banku centralnego. EMI założyło w swoim raporcie z 1998r., że po wprowadzonych poprawkach statut Banku Francji będzie zgodny z Traktatem i wymaganiami statutu ESBC.</p> <p>Komisja Europejska w rekomendacji (marzec 1998 r.) dotyczącej zakwalifikowania do tzw. trzeciego etapu Unii Gospodarczo-Walutowej uznała awansem zgodność prawodawstwa Francji, w tym statutu banku centralnego, z art. 107 i 108 Traktatu oraz statutem ESBC. W swoim „Raportie konwergencji” KE poinformowała o planowanych zmianach we francuskich przepisach: podporządkowaniu Banku Francji EBC i zniesieniu jego prawa do prowadzenia polityki monetarnej, włączeniu do struktur ESBC oraz przeniesieniu kompetencji w kwestiach dot. ESBC na radę polityki pieniężnej. Bank powinien wspierać politykę gospodarczą francuskiego rządu, zachowując ramy i zadania wyznaczone przez Traktat i statut ESBC, bez szkody dla głównego celu, którym jest stabilność cen. Zmianie miały ulec także uregulowania w zakresie uczestnictwa w porozumieniach międzynarodowych oraz emisji banknotów.</p> <p>Prawo, o którym mowa, czyli ustawa nr 98-357 z dnia 12 maja 1998 r. modyfikująca ustawę nr 93-980 z 4 sierpnia 1993 r. weszła w życie 1 stycznia 1999 r., równocześnie z przystąpieniem Francji do strefy euro.</p> <p><i>Dodatkowe źródła:</i> „Postępy konwergencji” Europejskiego Instytutu Monetarnego, z listopada 1996 r.</p>	<p>Tak bowiem w 1992r. został wprowadzony do Konstytucji (ustawa konstytucyjna nr 92-554 z dnia 25 czerwca) artykuł 88§2, w którym zapisano, że pod warunkiem wzajemności i na zasadach przewidzianych przez Traktat, Francja wyraża zgodę na przeniesienie kompetencji niezbędnych do ustanowienia Unii Gospodarczo-Walutowej.</p>

	<p>wersja angielska: http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr1996en.pdf „Raport konwergencji w UE” Komisji Europejskiej, z listopada 1996 r. wersja angielska: http://aei.pitt.edu/6285/01/003454_1.pdf „Raport konwergencji” Europejskiego Instytutu Monetarnego, z marca 1998 r. wersja angielska: http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr1998en.pdf „Raport konwergencji” Komisji Europejskiej, z marca 1998 r. wersja angielska: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication8013_en.pdf</p>	
Niemcy	<p>W Raporcie o Konwergencji opublikowanym w 1998 r. opisano konieczne zmiany w niemieckim ustawodawstwie. Dostosowania wymagała ustawa o Niemieckim Federalnym Banku Centralnym (Bundesbankgesetz) z 26 lipca 1957 r. w wersji piątej ustawy zmieniającej ustawę o Niemieckim Federalnym Banku Centralnym z 8 lipca 1994 r. (tzw. „stara ustawa”) oraz regulacje dotyczące emisji monet. Ustawa o Niemieckim Federalnym Banku Centralnym (DBB) została zmieniona 22 grudnia 1997 r. i opublikowana 30 grudnia 1997 r. w Federalnym Dzienniku Ustaw. Zmiany dotyczyły:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzmocnienia niezależności instytucjonalnej DBB – skreślono zapis par.13 ustęp 2, dający prawo rządowi RFN do wstrzymania decyzji Rady DBB na okres dwóch tygodni, jako niekompatybilny z postanowieniami Traktatu - wzmocnienia niezależności personalnej – podniesiono minimalny okres sprawowania funkcji prezesa DBB, pozostałych członków Zarządu i prezesów banków centralnych w landach na pięć lat, poprzez zmianę par.7 i wprowadzenie nowego par. 8, - ustawowego określenia celu działania DBB zgodnego z celem Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC) oraz integracji DBB z ESBC, wskazując, że DBB jest integralną częścią ESBC, podkreślając, że DBB tylko wtedy może wspierać narodową politykę gospodarczą, gdy ta jest możliwa do pogodzenia z celami i zadaniami ESBC, - uściślenia zadań DBB - wprowadzając do par. 14. akapitu 1 zdanie wskazujące wyraźnie na prawo Europejskiego Banku Centralnego (EBC) do wydawania zgody na druk banknotów, które jest zawarte w Art. 105 a p.1 Traktatu a potwierdzone w Art. 16 Statutu, - instrumentarium DBB – skreślono par.15 i 16 starej ustawy o DBB określającej instrumentarium DBB, ponieważ nie uwzględniały one kompetencji EBC w tym zakresie, - struktury organizacyjnej – par. 6 akapit 1 starej ustawy o DBB postanawiał, że politykę walutową i kredytową DBB prowadzi Zarząd. Nowy art.6 akapit 1 wyraźnie stwierdza, że odpowiedzialność za politykę pieniężną i walutową w etapie trzecim Unii Gospodarczo-Walutowej przejmuje Rada EBC, że DBB uczestniczy w wypełnianiu zadań ESBC i że prezes DBB pełniąc funkcję członka Rady ESBC jest niezależny od wskazówek Rady DBB, - udziału w międzynarodowych instytucjach walutowych – zmieniony został par. 4, który w nowym brzmieniu wyraźnie stwierdza, że udział DBB w międzynarodowych instytucjach walutowych wymaga zgody EBC. 	<p>Tak bowiem w związku z zapisem w Konstytucji RFN, mówiącym o tym, że politykę pieniężną i emisyjną prowadzi Niemiecki Federalny Bank Centralny (DBB) konieczna była zmiana art. 88 Konstytucji. Do tego artykułu dodany został tekst o następującym brzmieniu: „jego (DBB) zadania i uprawnienia mogą być przeniesione w ramach Unii Europejskiej do Europejskiego Banku Centralnego, który jest niezależny i jako pierwszoplanowy cel ma za zadanie zapewnić stabilność cen”.</p>
Finlandia	<p>W dniu 11 stycznia 2000 r. Komitet Gabinetu ds. Polityki Gospodarczej zatwierdził ogólne zasady zmiany aktów prawnych. Zasadą ogólną będzie, że kwoty w markach występujące w aktach prawnych będą bezpośrednio konwertowane na euro przy użyciu zasad przeliczania podanych w Rozporządzeniu w sprawie wprowadzenia euro. Jeżeli właściwszym rozwiązaniem będzie użycie w aktach prawnych bardziej</p>	Nie

	<p>ogólnego poziomu dokładności niż 1 cent, zastosowana metoda nie może zwiększyć wydatków państwa lub innego organu publicznego ani zmniejszyć ich dochodów. Ponadto, żaden beneficjent ubezpieczenia społecznego nie może na skutek zmiany zostać pozbawiony świadczeń.</p> <p>Ministerstwo Finansów, zgodnie z Ustawą o Płatnościach Państwa, wydało instrukcje w sprawie zmiany poleceń płatności i orzeczeń nakazujące ich denominację na euro począwszy od 2002 r. To samo dotyczy opłat pobieranych przez organy i instytucje państwowe w oparciu o specjalne ustawy dotyczące płatności.</p>	
Słowacja	<p>Ustawa o wprowadzeniu waluty nr 659/2007 Z.z. z dnia 28.11.2007r. czyli tzw. ustawa generalna stanowi podstawę prawną wprowadzenia euro w RS i reguluje wszystkie aspekty związane z przejściem na euro, określa zasady przeliczania SKK na EUR i zaokrąglania - zawsze na korzyść obywateli oraz podwójnego przedstawiania cen i ochrony konsumenta, gwarantuje również ciągłość kontraktów zawartych w SKK. Ustawa generalna znoveelizowała 28 przepisów szczególnych;</p> <p>Ponadto określono przepisy, które muszą zostać przyjęte lub znoveelizowane z dniem 1 stycznia 2009; w dalszej kolejności określono ustawy, które będą stopniowo nowelizowane po 1 stycznia 2009. Chodzi o przepisy, w których należy dokonać jedynie drobnych zmian i nie koniecznie od razu po wprowadzeniu euro. Przepisy te zostaną zmienione przy okazji innych nowelizacji.</p> <p>Konieczne były również zmiany w ustawie nr 566/1992 Zb. o Narodowym Banku Słowacji (NBS) z punktu widzenia jego kompetencji. Nowelizacja ustawy o NBS jest częścią tzw. ustawy generalnej nr 659./2007 Zb. i zawiera przede wszystkim regulacje dotyczące polityki monetarnej i jej instrumentów, emisji banknotów i monet, a także dotyczące obrotu i innych operacji bankowych, w celu zapewnienia zgodności ustawy o NBS z przepisami Wspólnoty Europejskiej określającymi ramy prawne dla banków centralnych w strefie euro. W związku z powyższym ta nowelizacja określa jednocześnie kompetencje, zadania, obowiązki oraz odpowiedzialność Bankowej Rady NBS oraz jej członków. Najważniejsze zmiany, które wynikają z nowelizacji ustawy o NBS to przeniesienie kluczowych kompetencji banku centralnego z dziedziny polityki monetarnej (określanie polityki monetarnej i jej instrumentów), emisja gotówki (emitowanie banknotów i monet), a także przekazanie rezerw walutowych z NBS do Europejskiego Banku Centralnego od dnia wprowadzenia euro w Republice Słowackiej.</p> <p>Obecnie w procesie legislacyjnym znajduje się 12 resortowych „euroustaw”, które zawierają łącznie 133 nowelizacje przepisów szczególnych. Do chwili obecnej zostało wydanych również 9 przepisów niższego rzędu.</p>	Przejście na wspólną europejską walutę nie wymagało zmiany Konstytucji RS (nr 460/1992 Zb.), głównie z uwagi na brzmienie § 56 ust. 1 „... pozycja Narodowego Banku Słowacji jako niezależnego banku centralnego w Republice Słowackiej zostaje utrzymana i po przeniesieniu niektórych kompetencji na Europejski Bank Centralny”.
Holandia	<p>Proces przygotowań NL do wprowadzenia euro koncentrował się w znacznej mierze na działaniach materialnych, a jedynie w ograniczonym wymiarze w sferze regulacyjnej. Wynikało to po pierwsze ze specyfiki holenderskiego systemu polityczno-gospodarczego, w którym regulacje prawne w formie ustaw czy rozporządzeń nie są zbyt rozbudowane i często uzupełniane są w praktyce regulacjami „miękkimi” (porozumienia branżowe, umowy partnerów społecznych, itp.). W związku z tym relatywnie niewiele aktów prawnych wymagało zmiany. Po drugie, według rozmówców holenderskich, wymagania i doświadczenia Komisji Europejskiej oraz EBC były w pierwszej fazie wprowadzania euro mniejsze niż obecnie, wobec tego również zalecenia zawarte w raportach konwergencji dotyczące zgodności prawnej, były mniej rozbudowane, niż wobec państw przystępujących do strefy euro w kolejnych latach.</p>	Nie

	<p>Podstawowe modyfikacje aktów prawnych dotyczyły:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prawa bankowego: m.in. usunięcie zapisu pozwalającego ministrowi finansów, po konsultacji z parlamentem, na wydawanie bankowi centralnemu instrukcji dotyczących polityki monetarnej (przepis nigdy nie wykorzystany w praktyce); - zmian stawek opłat, mandatów, kar, itp. – weryfikację stawek wprowadzono jedną ustawą horyzontalną, po ponad dwuletnim okresie identyfikacji aktów prawnych wymagających zmiany; była to zdecydowanie największa i najistotniejsza rewizja prawa związana z przystąpieniem do strefy euro; - denominacji długu publicznego, stóp referencyjnych, itp. 	
Słowenia	<p>Najobszerniejszych zmian wymagała ustawa o Banku Słowenii:</p> <ul style="list-style-type: none"> - w obszarze niezależności instytucjonalnej, w zakresie postanowień o konieczności porozumienia pomiędzy MF RS i BS co do rodzaju, zakresu, warunków i sposobów przeprowadzania operacji na rzecz Republiki Słowenii; ustawa mogła postawić pod znakiem zapytania niezależność Banku Słowenii w zakresie zarządzania rezerwami walutowymi, ponieważ oznaczała konieczność uzyskania uprzedniej zgody Ministerstwa Finansów. Artykuł został zmieniony przez art. 9 ustawy zmieniającej, który wyłącza zarządzanie rezerwami walutowymi określonymi w art. 27 ust. 2. - w obszarze niezależności personalnej, gdzie przepisy nie odzwierciedlały w pełni postanowień Traktatu i Statutu i zezwalały na zwolnienie Prezesa, jeśli został uznany winnym przestępstwa karnego i skazany na bezwarunkową karę pozbawienia wolności. Artykuł 16 ustawy zmieniającej BS usuwa tę podstawę prawną i dostosowuje brzmienie podstawy prawnej dotyczącej poważnego uchybienia, do treści art. 14 ust. 2 Statutu. EBC zawioskowało również o wprowadzenie odpowiedniego odesłania dotyczącego konfliktu interesów zawartego w art. 39 ust. 1 punkt 2, które odnosi się wyłącznie do sytuacji określonych w art. 38 Ustawy. Również Ustawa o zapobieganiu korupcji (i jej potencjalny wpływ na niezależność personalną Prezesa) była niezgodna z Traktatem i Statutem. Zgodnie z nią, Prezes Banku Słowenii mógł zostać zwolniony również w przypadku, gdyby nie złożył lub nie uaktualnił swojej deklaracji majątkowej i/lub informacji o prowadzonej dodatkowej działalności. W sytuacji, gdyby Prezes dobrowolnie współpracował z właściwymi władzami, wspomniana podstawa do dymisji byłaby niezgodna z art. 14 ust. 2 Statutu. Ustawa zmieniająca Ustawę o BS w sposób satysfakcjonujący rozwiązuje ten problem, ponieważ jej art. 17 stanowi, że postanowienia Ustawy o zapobieganiu korupcji lub Ustawy o zakazie łączenia sprawowania urzędu publicznego z działalnością dochodową, które związane są z sankcją przedterminowego usunięcia z urzędu „nie mają zastosowania do członków Zarządu Banku Słowenii”. <p>Kolejne ważne dostosowania obejmowały kwestie integracji prawnej krajowego banku centralnego z eurosystemem.</p> <p>Zmiany dotyczyły celów polityki gospodarczej, gdzie treść Ustawy, przewidywała, iż bez uszczerbku dla głównego celu zapewnienia stabilności cen Bank Słowenii „wspiera ogólną politykę gospodarczą i dąży do zapewnienia stabilności finansowej”. Sformułowanie drugiego celu musiało zostać lepiej dostosowane do art. 105 ust. 1 Traktatu. Ponadto trzeci cel musiał zostać wyraźniej podporządkowany celowi drugiemu. Artykuł ten został zmieniony w satysfakcjonujący sposób przez art. 2 Ustawy zmieniającej, który stanowi, że „bez uszczerbku dla celu zapewnienia stabilności cen, Bank Słowenii wspiera ogólną politykę gospodarczą zgodnie z celami określonymi w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską”.</p>	Nie

	<p>Ustawa wymagała również dostosowania w zakresie realizacji zadań przez BS i ograniczeń postanowień Statutu podczas realizacji zadań określonych w art. 5, 6 i 9, art. 12 pkt. 2-7, oraz art. 23 i 27. Brzmienie art. 58 ust. 2 Ustawy wymagało dalszego dostosowania, aby w jasny sposób wyrazić, że zgodnie z tymi artykułami realizacja zadań nie powinna kolidować z celami i zadaniami Eurosystemu. Artykuł 29 ustawy zmieniającej uwzględnia poprawki wprowadzone do art. 58 ust. 2 ustawy, uznające cele i zadania Eurosystemu. Zgodnie z tym postanowieniem, od dnia przyjęcia przez Słowenię euro, Bank Słowenii musi działać zgodnie z postanowieniami Traktatu i Statutu dotyczącymi realizacji polityki pieniężnej, przeprowadzania operacji walutowych, utrzymywania oficjalnych rezerw walutowych i zarządzania nimi oraz wspierania sprawnego funkcjonowania systemów płatniczych. Ustawa zmieniająca modyfikuje również postanowienia Ustawy o Banku Słowenii w zakresie banknotów i monet. Artykuł 32 ustawy zmieniającej wprowadza nowy art. 60a, który stanowi, że od dnia przyjęcia przez Słowenię euro, Bank Słowenii „zacznie wprowadzać banknoty do obiegu zgodnie z art. 106 ust. 1 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską”. Ponadto ustawa zmieniająca uchyla artykuły Ustawy o BS, które utracą swoją ważność po wprowadzeniu euro.</p> <p>Artykuły 15, 16, 17, 18, 19, 20 i 45 Ustawy dotyczące uprawnień Banku Słowenii do realizacji polityki pieniężnej, w połączeniu z Rozdziałem 11 Ustawy w sprawie wprowadzenia euro w Słowenii, w niewystarczający sposób uwzględniały uprawnienia EBC w zakresie realizacji polityki pieniężnej. Ustawa zmieniająca rozwiązuje ten problem, wprowadzając zmiany do art. 61 Ustawy. Artykuł 3 ustawy zmieniającej stanowi, że od dnia przyjęcia przez Słowenię euro, przy realizacji polityki pieniężnej Bank Słowenii musi przestrzegać postanowień Statutu i wdrażać decyzje organów decyzyjnych ESBC. Ponadto zadania Banku Słowenii dotyczące kształtowania i realizacji polityki pieniężnej (zgodnie z art. 11, pkt. 1 i 3) oraz podejmowania decyzji (określonych w art. 15, 16, 17, 18, 19 i 20 Ustawy) są uznane przez za mieszczące się w zakresie działania ESBC. Artykuł 35 ustawy zmieniającej stanowi również, że art. 45 utraci moc prawną od dnia przyjęcia przez Słowenię euro.</p> <p>Kompetencje Banku Słowenii w obszarze współpracy z międzynarodowymi instytucjami finansowymi nie uwzględniały w jasny sposób wynikających z art. 6 ust. 1 Statutu uprawnień EBC w tym zakresie. Zgodnie z nowym art. 67a wprowadzonym przez Ustawę zmieniającą, od dnia przyjęcia przez Słowenię euro Bank Słowenii „uczestniczy w międzynarodowych instytucjach walutowych za zgodą Europejskiego Banku Centralnego”.</p> <p>Materiały źródłowe: www.mf.gov.si/angl/euro/euro.html</p>	
Estonia	<p>Estonia usunęła niekompatybilności prawne wskazane przez EBC w raporcie z 2004 r. wprowadzając zmiany w ustawie o banku Estonii (dot. m.in. odwoływania prezesa BS za przestępstwa, uprawnień EBC w zakresie polityki monetarnej, nadania EBC wyłącznego prawa do autoryzacji emisji waluty i zarządzania rezerwami, przygotowywania sprawozdań finansowych zgodnie z zasadami eurosystemu, kompetencji EBC i UE w zakresie polityki kursowej).</p> <p>Pozostałe niezgodności dot. eurosystemu wejdą w życie z dniem przyjęcia euro na mocy ustawy parasolowej zmieniającej 210 ustaw i znoszącej ustawę o walucie i bezpieczeństwie korony.</p>	<p>Wspomniana w raporcie konwergencji z 2004r. niekompatybilność art. 111 konstytucji została usunięta w drodze orzeczenia Sądu Najwyższego na wniosek Parlamentu. SN uznał, że art. 106 TWE nadaje EBC wyłączne prawo autoryzacji emisji euro, w związku z czym art. 111 konstytucji jest niezgodny z prawem UE. Z tego względu na mocy rozdziału 2 ustawy zmieniającej</p>

		<p>konstytucję art. 111 konstytucji nie może być stosowany, a w jego miejsce należy stosować art. 106 TWE. Sąd orzekł także, że wymogi art. 109 TWE są spełnione gdyż ustawa o zmianie konstytucji rozstrzyga, że konstytucję należy stosować z uwzględnieniem legislacji UE. Orzeczenie SN wejdzie w życie z dniem ustalonym w decyzji Rady o zniesieniu derogacji Estonii zgodnie z art. 122(2) TWE.</p>
Rumunia	<p>Prowadzone są nad niezbędnymi zmianami statutu Narodowego Banku Rumunii. Podstawowymi problemami są: brak pełnej niezależności NBR od rządu oraz udostępnianie danych EBC.</p>	<p>Tak bowiem w ramach nowelizacji Konstytucji w 2003r. wprowadzono do niej zapis umożliwiający zmianę rumuńskiego leja na walutę unijną podstawie przepisów prawa organicznego (aktu prawnego głosowanego większością głosów członków obu izb parlamentu).</p>
Węgry	<p>Węgry nie określiły daty przystąpienia do strefy Euro. Rozporządzeniem rządu RW nr 1071/2007 (21.XI.2007) powołano Narodową Komisję Koordynacyjną ds. EURO pod przewodnictwem ministra finansów, prezesa Węgierskiego Banku Narodowego oraz udziałem przedstawicieli 7 resortów i wielu organizacji i instytucji. Komisja przygotowała pierwszą wersję Narodowego Planu „Przejścia” (angielska wersja Planu będzie gotowa pod koniec sierpnia).</p> <p>Węgry ustosunkowując się do corocznych raportów konwergencji wprowadzają zmiany natury merytorycznej w ustawie (LVIII z 2001 r. z późniejszymi zmianami) dot. działalności Węgierskiego Banku Narodowego (MNB). Ostatnia nowelizacja ustawy o MNB miała miejsce w 2007 roku (dostępna angielskojęzyczna wersja ustawy). Odnośnie do ostatniego Raportu z maja br. ewentualne zmiany będą wprowadzone w roku przyszłym. Węgry nie odnoszą się do problemów zidentyfikowanych przez Komisję w odniesieniu do Europejskiego Systemu Banków Centralnych, uważając je za „techniczne” (np. traktowanie rezerw dewizowych, systemy rozrachunkowe, raportowania itp.) stojąc na stanowisku, że przepisy unijne mogą ulec zmianie do czasu przystąpienia Węgier do strefy. Tymi kwestiami zamierzają zająć się najwcześniej w momencie przystąpienia do ERM2.</p>	<p>Jest przewidywana nowelizacja zapisów Konstytucji związana z wejściem do strefy Euro najwcześniej po przystąpieniu do ERM2. Wcześniej Węgierska Konstytucja była znowelizowana w 2004 roku w związku z przystąpieniem do UE.</p>

Załącznik nr 2

Tabela nr 1. Zestawienie podstaw prawnych odwoływania prezesów KBC w strefie euro - państwa, które w 2002 r. wprowadziły euro do obiegu gotówkowego

PAŃSTWO	TYT. AKTU PRAWNEGO	PRZEPIS	ROBOCZE TŁUMACZENIE MSZ
Austria	Federal Act on the Oesterreichische Nationalbank ¹	<p>Art. 33. (1) The Governing Board shall comprise the Governor, the Vice Governor and two further members.</p> <p>[...]</p> <p>(3) Members of the Governing Board may only perform their function as their chief occupation and may only be persons who hold Austrian citizenship and whose right to vote in elections to the Nationalrat has not been suspended. No person who is in the active service of the Bund or of a Land or of one of the bodies of the European Community or who is a member of the Nationalrat, the Bundesrat, a Landtag or the European Parliament, the federal government or the government of a Land, or the European Commission may be a member of the Governing Board. Furthermore, the members of the Governing Board may not be involved in any other activity which might interfere with their independence.</p> <p>(4) The members of the Governing Board may be removed from office only if they no longer fulfill the conditions for holding office (paragraph 3) or if they should be guilty of serious misconduct. The nonfulfillment of conditions for holding office shall also include a member of the Governing Board being prevented from performing the duties of office for a period of more than one year.</p>	<p>Art. 33. (1) Zarząd składa się z Prezesa, Zastępcy Prezesa oraz dwóch innych członków.</p> <p>[...]</p> <p>(3) Członkowie Zarządu mogą piastować tylko funkcje w Zarządzie jako podstawowe zajęcie zawodowe oraz muszą posiadać obywatelstwo austriackie i posiadać niezawieszane prawo głosowania w wyborach do Rady Narodowej. Żadna osoba, która jest w czynnej służbie Związku bądź Kraju albo jest członkiem jednego z organu Wspólnoty Europejskiej bądź członkiem Rady Narodowej, Rady Związkowej bądź Parlamentu Krajowego lub Parlamentu Europejskiego, Rządu Federalnego bądź Rządu Krajowego albo Komisji Europejskiej nie może być członkiem Zarządu. Ponadto Członkowie Zarządu nie mogą być zaangażowani w żadną inną działalność, która mogła by pozostawać w konflikcie z ich niezależnością.</p> <p>(4) Członkowie Zarządu mogą zostać usunięci z urzędu tylko jeżeli nie spełniają już warunków koniecznych do wykonywania swych funkcji (paragraf 3) lub jeżeli dopuścili się poważnego uchybienia. Niespełnienie warunków koniecznych do wykonywania funkcji obejmuje również niemożność wypełniania obowiązków Członka Zarządu przez okres czasu dłuższy niż rok.</p>
Belgia	Organic Act of 22 February 1998 of The National Bank of Belgium ²	<p>Art. 23.1. The Governor shall be appointed by the King for a renewable term of five years. He may be relieved from office by the King only if he no longer fulfils the conditions required for the performance of his duties or if he has been guilty of serious misconduct. With regard to this decision, he shall have the right of appeal as provided in Article 14.2 of the Statute of the ESCB.</p> <p>[...]</p>	<p>Art. 23.1. Prezes powinien być mianowany przez Króla na powtarzalną pięcioletnią kadencję. Może być on usunięty ze stanowiska przez Króla jeżeli nie spełnia już warunków wymaganych dla wykonywania swych funkcji lub dopuścił się poważnego uchybienia. W związku z tą decyzją, powinien mieć prawo do odwołania zapewnione przez art.14.2 Statutu EBC.</p> <p>[...]</p>
Finlandia	Act No. 214/1998 on the Bank of Finland ³	<p>Art. 16.1. The President of the Republic may dismiss the Chairman of the Board, and the Parliamentary Supervisory Council may dismiss another member of the Board, only if the member no longer fulfils the conditions required for the performance of his duties or if he has been guilty of serious misconduct.</p> <p>2. A member of the Board other than the Chairman of the Board may appeal a decision referred to above in paragraph 1 to the Supreme</p>	<p>Art. 16.1. Prezydent Republiki może odwołać Przewodniczącego Zarządu, a Nadzorcza Rada Parlamentarna może odwołać innego członka Zarządu, tylko jeżeli nie spełnia on już warunków koniecznych do wykonywania swych funkcji lub dopuścił się poważnego uchybienia.</p> <p>2. Członek Zarządu inny niż jej Przewodniczący może się odwołać od decyzji zawartej w paragrafie 1 od Naczelnego Sądu</p>

		<i>Administrative Court as prescribed in applicable provisions of the Act on Application of Administrative Law (586/1996). The Statute [of the European System of Central Banks – przyp. MSZ] provides for the right of appeal of the Chairman of the Board.</i>	<i>Administracyjnego przewidzianej odpowiednio w przepisach Ustawy w sprawie stosowania prawa administracyjnego (586/1996). Statut [Europejskiego Systemu Banków Centralnych - przyp. MSZ] zapewnia prawo odwołania się dla Przewodniczącego Zarządu.</i>
<i>Francja</i>	<i>Monetary and financial Code Statute of the Bank of France⁴</i>	<i>Art. L 142-8. The Bank of France is managed by the Governor of the Bank of France. [...] They [the Governor and the two Deputy Governors – przyp. MSZ] may be removed from office ahead of time by a majority decision of the members of the General Council, excluding the member concerned, ruling on a duly reasoned proposal from the Council, only if they become incapable of performing their duties or are guilty of serious misconduct. [...]</i>	<i>Art. L 142-8. Bank Francji jest zarządzany przez Prezesa Banku Francji. [...] Mogą oni [Prezes oraz dwóch Zastępców Prezesa - przyp. MSZ] zostać odwołani przed czasem ze stanowiska decyzją członków Rady Generalnej podjętą większością głosów, wyłączając z głosowania członków, których dotyczy ta decyzja, podjęta na podstawie uzasadnionej propozycji przedłożonej przez Radę, tylko jeżeli stali się oni niezdolni do wykonywania ich obowiązków lub dopuścili się poważnych uchybień. [...]</i>
<i>Grecja</i>	<i>Statute of the Bank of Greece⁵</i>	<i>Art. 24. The Governor, Deputy Governors and Councillors may be relieved from office by the General Meeting of Shareholders if they are no longer capable of performing their duties or are guilty of serious misconduct, especially if they have violated the present Statute, disclosed confidential information about the affairs of the Bank or abused their position for their own benefit or for business purposes.</i>	<i>Art. 24. Prezes, Zastępcy Prezesa oraz Członkowie Rady mogą zostać usunięci z urzędu przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy jeżeli są oni niezdolni do wykonywania swych funkcji lub dopuścili się poważnych uchybień, zwłaszcza jeżeli naruszyli obowiązujący Statut, ujawnili poufną informację dotyczącą spraw Banku bądź użyli swojej pozycji w celu uzyskania korzyści prywatnych lub w celach gospodarczych.</i>
<i>Hiszpania</i>	<i>Law No. 13 of 1 June 1994 of autonomy of the Banco de España⁶</i>	<i>Art. 25. [...] 4. The Governor, the Deputy Governor and elected Council members shall leave office for the following reasons: [...] d. Dismissal decided by the government, due to permanent incapacity to perform their functions, serious lack of compliance with their obligations, incompatibility that may have arisen during the term of office, or prosecution for deliberate crimes. In these cases, the order opening the oral hearing in the proceeding referred to in Title III of book IV of the Law of Criminal Justice shall be deemed to be equivalent to the bill of indictment. With the exception of cases of prosecution for deliberate crimes, the separation decision shall be adopted following a proposal by the Bank's Governing Council, after a hearing with the individual in question.</i>	<i>Art. 25. [...] 4. Prezes, Zastępca Prezesa oraz wybrani członkowie Rady powinni opuścić urząd z następujących powodów: [...] d. w przypadku odwołania przez Rząd z powodu stałej niezdolności do wykonywania swych funkcji, poważnego braku wypełniania swoich obowiązków, uchybień, które mogą powstać w okresie kadencji, bądź z powodu wszczęcia postępowania o umyślne popełnienie przestępstwa. W takim przypadku, nakaz otwarcia ustnego przesłuchania w na podstawie procedury o których mowa w tytule III księgi IV Postępowania karnego powinien zostać uznany za równoznaczny z aktem oskarżenia. Z wyłączeniem postępowań w sprawach umyślnych przestępstw, decyzja o odejściu powinna być wykonana w ślad za wnioskiem Bankowej rady Prezesów, po</i>

		[...]	przesłuchaniu indywidualnym. [...]
<i>Holandia</i>	<i>Bank Act 1998⁷</i>	<i>Section 12. 1. The Bank's Governing Board shall be responsible for managing the Bank. The Governing Board shall consist of a President and at least three and at most five Executive Directors. [...] 3. The President and the Executive Directors may be suspended or relieved from office only if they no longer fulfill the conditions required for the performance of their duties or if they have been guilty of serious misconduct. [...]</i>	<i>Art. 12 1. Zarząd Banku jest odpowiedzialny za zarządzanie Bankiem. Zarząd składa się z Przewodniczącego oraz przynajmniej z trzech do pięciu Dyrektorów Wykonawczych. [...] 3. Przewodniczący oraz Dyrektorzy Wykonawczy mogą być zawieszani bądź usunięci ze stanowiska tylko jeżeli nie spełniają już warunków wymaganych do wykonywania swych funkcji lub jeżeli dopuścili się poważnych uchybień. [...]</i>
<i>Irlandia</i>	<i>Act No. 22 of 1942 on Central Bank⁸</i>	<i>Art. 21. (1) If the Governor becomes by ill-health permanently incapacitated for performing his duties as Governor he may be removed from office by the President on the advice of the Government. (2) If the Board, by unanimous vote of all the Directors, requests the President to remove the Governor from office for cause stated, it shall be lawful for the President on the advice of the Government to remove the Governor from office.</i>	<i>Art. 21. (1) Jeżeli Prezes stanie się stale niezdolny do wykonywania swoich obowiązków jako Prezes może zostać odwołany ze stanowiska przez Prezydenta po zasięgnięciu opinii Rządu. (2) Jeżeli Zarząd, poprzez jednomyślne głosowanie wszystkich Dyrektorów, skieruje do Prezydenta wnioski o usunięcie Prezesa ze stanowiska z określonej przyczyny, to Prezydenta jest uprawniony, po zasięgnięciu opinii Rządu, do odwołania Prezesa ze stanowiska.</i>
<i>Luksemburg</i>	<i>Organic law of The Central Bank of Luxembourg⁹</i>	<i>Art. 12. (1) The Executive Board shall comprise a Director-General and two Directors. [...] (3) The Government may propose to the Grand Duke, after consultation with the Council of the Central Bank, the dismissal of Board members who no longer satisfy the conditions of their employment or are guilty of serious misconduct. [...]</i>	<i>Art.12 (1) Zarząd Wykonawcza składa się z Dyrektora Generalnego i dwóch dyrektorów. [...] (3) Rząd może zaproponować Wielkiemu Księciu, po konsultacji z Radą Banku Centralnego, odwołanie członków Zarządu, którzy nie spełniają już warunków dla ich zatrudnienia lub dopuścili się poważnego uchybienia. [...]</i>
<i>Niemcy</i>	<i>Bundesbank Act¹⁰</i>	<i>Brak (bezpośrednie stosowanie art. 14 ust.2 Statutu)</i>	-
<i>Portugalia</i>	<i>Organic Law of the Banco de Portugal¹¹</i>	<i>Art. 33. 1–The Board of Directors shall consist of the Governor, who shall be the Chairman, of one or two Vice-governors, and of three to five Directors. [...] 3–The members of the Board of Directors shall be irremovable from office; they may only be relieved from office should any of the</i>	<i>Art. 33 1. Zarząd składa się z Prezesa, który powinien być Przewodniczącym, jednego lub dwóch Wiceprezesów oraz od 3 do 5 Dyrektorów. [...] 3.Członkowie Zarządu są nieusuwalni ze stanowiska; jedynie mogą być usunięci ze stanowiska gdy pojawią się okoliczności wskazane w</i>

		<p><i>circumstances envisaged in Article 14.2 of the ESCB/ECB Statute occur.</i> <i>[...]</i> <i>5–In accordance with Article 14.2 of the ESCB/ECB Statute, the Governor may institute proceedings against such a relief from office decision.</i> <i>[...]</i></p>	<p><i>art. 14.2 Statutu ESCB/ECB.</i> <i>[...]</i> <i>5. Zgodnie z art. 14.2 Statutu ESBC/EBC Prezesowi może złożyć skargę na odwołanie ze stanowiska.</i> <i>[...]</i></p>
--	--	--	--

Tabela nr 2. Zestawienie podstaw prawnych odwoływania prezesów KBC w strefie euro - państwa, które przystąpiły do strefy euro w latach 2007-2009

PAŃSTWO	TYT. AKTU PRAWNEGO	PRZEPIS	ROBOCZE TŁUMACZENIE
Słowenia	Banka Slovenije Act ^{xii}	Art. 39 1) A member of the Governing Board of Banka Slovenije may be relieved from office before expiry of the term only if: 1. they ask to be relieved, 2. grounds for the incompatibility of functions arise during their term of office, 3. it has been found in a prescribed procedure that they no longer fulfill the conditions required for the performance of their duties or that they have been guilty of serious misconduct. Banka Slovenije shall – in agreement with the minister in charge of finance – adopt a regulation to govern this procedure.	Art. 39 1) Członek Zarządu Banku Słowenii może zostać usunięty ze stanowiska przed upływem kadencji tylko jeżeli: 1. sam zgłosi wniosek o zwolnienie ze stanowiska, 2. w trakcie trwania kadencji powstaną powody dla stwierdzenia konfliktu między pełnionymi przez niego funkcjami, 3. zostało stwierdzone w przewidzianej procedurze, że członek nie spełnia już wymagań niezbędnych do wykonywania swych funkcji lub dopuścił się poważnych uchybień. Bank Słowenii przyjmuje - w porozumieniu z ministrem finansów - rozporządzenie o przeprowadzeniu tej procedury.
Cypr	Konstytucja Republiki Cypru ^{xiii} Central Bank of Cyprus Laws ^{xiv}	Art. 118 [...] 4. The President and the Vice-President of the Republic acting jointly may, at any time, terminate the appointment of either the Governor or the Deputy-Governor of the Issuing Bank of the Republic or both as such Governor or Deputy-Governor, as the case may be. [...] Art. 18 [...] 4. Subject to paragraph 4 of Article 118 of the Constitution, the Governor and the Deputy Governor may be relieved from office, only if in the opinion of the Council established under paragraph 8 of Article 153 of the Constitution, they no longer fulfill the conditions required for the performance of their duties or they are guilty of serious misconduct.	Art.118 [...] 4. Prezydent i Wiceprezydent Republiki, działając wspólnie, mogą, w każdym czasie rozwiązać stosunek mianowania dla Prezesa jak również dla Zastępców Prezesa Banku Republiki albo obu Prezesa i Zastępcę Prezesa, w zależności od okoliczności. [...] Art.18 [...] 4. Zgodnie z paragrafem 4 art. 118 Konstytucji, Prezes i Zastępcy Prezesa mogą być usunięci ze stanowiska, tylko w razie opinii Rady ustanowiony na mocy paragrafu 8 art. 153 Konstytucji, jeżeli nie spełniają już warunków koniecznych do wykonywania swych funkcji lub dopuścili się poważnego uchybienia.
Malta	Act XXXI of 1967 on the Central Bank of Malta ^{xv}	Art. 8 [...] 5. The Governor and the Deputy Governor may be relieved of their office only if they no longer fulfill the conditions required for the performance of their duties or if they have been guilty of serious	Art. 8 [...] 5. Prezes oraz Zastępca Prezesa mogą zostać usunięci ze stanowiska tylko jeżeli nie spełniają warunków koniecznych do wykonywania swych funkcji lub dopuścili się poważnego uchybienia.

		<i>misconduct. [...]</i>	<i>[...]</i>
<i>Słowacja</i>	<i>Act of The National Council of The Slovak Republic on the National Bank of Slovakia^{xvii}</i>	<i>Art.7 [...] 2. The Governor and the Vice-Governors shall be appointed and dismissed by the President of the Slovak Republic upon the recommendation of the Government and with approval of the National Council of the Slovak Republic; if they have not been appointed from among employees of the National Bank of Slovakia, they shall become employees of the National Bank of Slovakia on the date of their appointment.</i>	<i>Art. 7 [...] 2. Prezes i Wiceprezesi są powoływani i odwoływani przez Prezydenta Republiki Słowackiej na podstawie rekomendacji Rządu i za zgodą Rady Narodowej Republiki Słowackiej; jeżeli nie zostali wybrani spośród pracowników Narodowego Banku Słowacji to powinni zostać w nim zatrudnieni od dnia mianowania.</i>

¹ http://www.oenb.at/en/img/nbg_e_tcm16-16439.pdf

² http://www.nbb.be/doc/ts/Enterprise/juridisch/E/organic_act.pdf

³ http://www.bof.fi/NR/rdonlyres/548C9168-59BE-43D9-94B0-EE7A1157AEAB/0/A_03_Act_BoF_en_amended.pdf

⁴ <http://www.banque-france.fr/gb/instit/telechar/histoire/statute.pdf>

⁵ <http://www.bankofgreece.gr/BogDocumentEn/Statute.pdf>

⁶ <http://www.bde.es/webbde/es/secciones/normativa/be/levautone.pdf>

⁷ http://www.dnb.nl/en/binaries/bankact1998_tcm47-147521.pdf

⁸ <http://www.irishstatutebook.ie/1942/en/act/pub/0022/index.html>

⁹ http://www.bcl.lu/en/bcl/law/organic_law_2009.pdf

¹⁰ http://www.bundesbank.de/download/presse/publikationen/bbkgesetz_en.pdf

¹¹ <http://www.bportugal.pt/SiteCollectionDocuments/lorganica-en.pdf>

^{xii} <http://www.bsi.si/en/laws-and-regulations.asp?MapaId=69>.

^{xiii} http://www.kypros.org/Constitution/English/appendix_d_part_x.html.

^{xiv} http://centralbank.gov.cy/media/pdf/LFLWE_CBCLAW0508.pdef.

^{xv} http://docs.justice.gov.mt/lom/legislation/english/leg/vol_5/chapt204.pdf.

^{xvi} <http://www.nbs.sk/img/Documents/Legislativa/BasicActs/A566-1992.pdf>

Tabela nr 3. Zestawienie przepisów ustanawiających zakaz finansowania deficytu budżetowego w strefie euro

<i>PAŃSTWO</i>	<i>TYT. AKTU PRAWNEGO</i>	<i>PRZEPIS</i>	<i>ROBOCZE TŁUMACZENIE MSZ</i>
<i>Austria</i>	<i>Federal Act on the Oesterreichische Nationalbank^{sv}</i>	<i>Article 41 (1) Overdrafts and any other type of credit facility with the Oesterreichische Nationalbank in favor of institutions or bodies of the European Community, central governments, regional, local or other public authorities, other bodies governed by public law, or public undertakings of EC Member States shall be prohibited under the terms of Article 104 of the Treaty together with Council Regulation (EC) 3603/93 of 13 December 1993 (Official Journal L 332/1 of 31 December 1993). The direct purchase by the Oesterreichische Nationalbank of debt instruments from such entities shall also be prohibited. This prohibition shall not apply to publicly owned credit institutions, which, in the context of the provision of central bank money, shall be given the same treatment as private credit institutions. [...]</i>	<i>Artykuł 41 (1) Zakazane jest udzielanie przez Austriacki Bank Narodowy pożyczek lub jakichkolwiek innych kredytów instytucjom lub organom Wspólnoty Europejskiej, rządowi centralnym, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym, innym instytucjom lub przedsiębiorstwom publicznym Państw Członkowskich zgodnie z zasadami wskazanymi w Artykule 104 Traktatu i Rozporządzeniu Rady (WE) nr 3603/93 z dnia 13 grudnia 1993 r. określającym definicje w celu zastosowania zakazów, o których mowa w art. 104 i art. 104b ust. 1 TWE (Dziennik Urzędowy L 332/1 z 31 grudnia 1993). Zakazane jest również bezpośrednio nabywanie przez Austriacki Bank Narodowy papierów dłużnych od tych podmiotów. Zakaz ten nie ma zastosowania do publicznych instytucji kredytowych, które, w ramach utrzymywania rezerw przez bank centralny, korzystają z takiego samego traktowania jak prywatne instytucje kredytowe. [...]</i>
<i>Belgia</i>	<i>Organic Act of 22 February 1998 of The National Bank of Belgium^{sv}</i>	<i>Bezpośrednie stosowanie unijnego zakazu monetyzacji i/lub zakaz zawarty w szeregu norm krajowych.</i>	<i>---</i>

Cypr	<i>Central Bank of Cyprus Laws^{xv}</i>	<p><i>49.(1)(a) Subject to the provisions of subsection (3) and in accordance with the provisions of Article 101 of the Treaty and Council Regulation (EC) 3603/93 of 13 December 1993 as amended from time to time –</i></p> <p><i>(i) overdraft facilities or any type of credit facility with the Bank in favour of Community institutions or bodies, the Government, regional, local or other public authorities, public corporations or public undertakings</i></p> <p><i>(ii) the purchase directly from the institutions or agencies referred to in paragraph (i) by the Bank of debt instruments at their issue shall be prohibited.</i></p> <p><i>(2) The provisions of subsection (1) shall not apply to publicly owned banks which shall be given by the Bank the same treatment as the other banks which are not publicly-owned.</i></p> <p><i>[...]</i></p>	<p><i>49.(1)(a) Z zastrzeżeniem ustępu (3) i zgodnie z postanowieniami Artykułu 101 Traktatu oraz Rozporządzenia Rady (WE) nr 3603/93 z dnia 13 grudnia 1993 r. ze zmianami –</i></p> <p><i>(i) pożyczki lub jakichkolwiek inne kredyty udzielane na rzecz instytucji lub organów Wspólnoty, rządowi centralnym, Rządu, władz regionalnych, lokalnych lub innych władz publicznych, przedsiębiorstw i podmiotów publicznych</i></p> <p><i>(ii) bezpośrednio nabywanie papierów dłużnych od instytucji i agencji, o których mowa w paragrafie (i) przez Bank są zakazane.</i></p> <p><i>(2) Przepis ustępu (1) nie ma zastosowania do publicznych instytucji kredytowych, które, korzystają z takiego samego traktowania przez Bank jak prywatne instytucje kredytowe.</i></p> <p><i>[...]</i></p>
Estonia	<i>ACT OF 18 MAY 1993 ON EESTI PANK^{xv}</i>	<p><i>§ 16. Prohibition on granting credit</i></p> <p><i>Eesti Pank is prohibited from granting loans to any institutions or agencies of the European Union, the governments and local or other public authorities of Estonia and the Member States of the European Union, other legal persons in public law or companies with the participation of the state or local government.</i></p>	<p><i>§ 16. Zakaz udzielania finansowania</i></p> <p><i>Zakazane jest udzielanie przez Bank Estonii pożyczek na rzecz instytucji lub organów Unii Europejskiej, rządów, władz regionalnych, lokalnych lub innych władz publicznych Estonii lub innych Państw Członkowskich Unii Europejskiej, innych instytucji publicznych lub spółek z udziałem państwa lub władz lokalnych.</i></p>
Finlandia	<i>Act No. 214/1998 on the Bank of Finland^{xv}</i>	<p>Section 6. Prohibition of public financing</p> <p>The Bank of Finland is not allowed to grant credit to any institution or body of the European Union or to any Member State of the European Union or its regional, local or other authorities, or to any other public entity.</p> <p><i>Nor is the Bank of Finland allowed to subscribe to debt instruments issued by entities referred to in paragraph 1.</i></p> <p><i>With the exception of credit institutions, the provisions laid down in paragraphs 1 and 2 shall apply also to companies in which a public entity referred to in paragraph 1 exercises control. Publicly owned credit institutions shall be given the same treatment as private credit institutions in the context of the supply of reserves by central banks.</i></p>	<p><i>Artykuł 6. Zakaz finansowania publicznego</i></p> <p><i>Zakazane jest udzielanie przez Bank Finlandii pożyczek na rzecz instytucji lub organów Unii Europejskiej albo innym Państwom Członkowskim Unii Europejskiej lub ich władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym lub innym instytucjom publicznym.</i></p> <p><i>Zakazane jest również nabywanie przez Bank Finlandii papierów dłużnych od podmiotów wskazanych w pierwszym akapicie. Z wyjątkiem instytucji kredytowych, ust. 1 i 2 mają zastosowanie także do spółek, nad którymi kontrolę sprawują podmioty wskazane w ust. 1. Publiczne instytucje kredytowe, w ramach utrzymywania rezerw przez bank centralny, korzystają z takiego samego traktowania jak prywatne instytucje kredytowe.</i></p>

Francja	<i>Monetary and financial Code Statute of the Bank of France^{sv}</i>	<p><i>Article L141-3</i> <i>The Bank of France is prohibited from authorising overdrafts or granting any other type of credit to the Treasury or to any other public body or undertaking. The direct acquisition of their debt instruments by the Bank of France is also prohibited.</i> <i>[...]</i> <i>The provisions of the first paragraph do not apply to public credit institutions which enjoy the same treatment as private credit institutions in regard to the provision of liquid assets by the Bank of France.</i></p>	<p><i>Artykuł L141-3</i> <i>Zakazane jest udzielanie przez Bank Francji pożyczek lub jakichkolwiek innych kredytów na rzecz Skarbu Państwa, innych władz publicznych lub przedsiębiorstw. Zakazane jest również bezpośrednie nabywanie przez Bank Francji papierów dłużnych tych podmiotów.</i> <i>[...]</i> <i>Ust. 1 nie ma zastosowania do publicznych instytucji kredytowych, które w ramach utrzymywania rezerw przez bank centralny korzystają z takiego samego traktowania jak prywatne instytucje kredytowe przez Bank Francji.</i></p>
Grecja	<i>Statute of the Bank of Greece^{sv}</i>	<p><i>Article 46</i> <i>It is not permitted to the Bank to grant, directly or indirectly, credit facilities to the State, or the public enterprises, by way of discount, loans, advances or overdrafts nor it is permitted to the Bank to guarantee bills issued by the State Cashier's Office or other obligations of the State or public enterprises.</i></p>	<p><i>Artykuł 46</i> <i>Zakazane jest udzielanie przez Bank, bezpośrednio lub pośrednio, finansowania na rzecz Skarbu Państwa lub publicznych przedsiębiorstw poprzez udzielanie pożyczek, jak również poprzez gwarantowanie przez Bank papierów dłużnych wyemitowanych przez Biuro Skarbu Państwa lub innych zobowiązań Skarbu Państwa i przedsiębiorstw publicznych.</i></p>
Hiszpania	<i>Law No. 13 of 1 June 1994 of autonomy of the Banco de España^{sv}</i>	<p><i>Article 13.</i> <i>[...]</i> <i>2. Overdraft facilities or the granting of any other type of credit by the Bank to the central government, Comunidades Autónomas, local authorities or any other of the authorities or entities referred to in article 104 of the Treaty creating the European Community (15) -as amended by the Treaty on European Union of February 7, 1992- are prohibited. The exceptions to the above are as follows:</i> <i>a. Public credit institutions, which may receive liquidity from the Bank on the same terms as other credit institutions, and Deposit Guarantee Fund in credit institutions, when relevant.</i> <i>b. Financing by the Bank of obligations incurred by the government with the International Monetary Fund, or arising from the implementation of the medium-term financial assistance facility of the European Community.</i> <i>[...]</i></p>	<p><i>Artykuł 13.</i> <i>[...]</i> <i>2. Zakazane jest udzielanie przez Bank pożyczek lub jakichkolwiek innych kredytów na rzecz rządu centralnego, Regionów Autonomicznych, władz lokalnych lub innych władz i podmiotów, o których mowa w Artykule 104 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (15) – ze zmianami wprowadzonymi Traktatem o Unii Europejskiej z 7 lutego 1992 r. Zakaz ten nie ma zastosowania do:</i> <i>a. Publicznych instytucji kredytowych, które mogą otrzymać pomoc płynnościową od Banku na tych samych zasadach jak inne instytucje kredytowe, oraz Funduszu Ochrony Depozytów, w razie potrzeby.</i> <i>b. Finansowania przez Bank zobowiązań rządu wobec Międzynarodowego Funduszu Walutowego lub wynikających z wdrożenia instrumentu średniookresowej pomocy finansowej ustanowionego przez Wspólnotę Europejską.</i> <i>[...]</i></p>

<i>Holandia</i>	<i>Bank Act 1998^{xv}</i>	<i>Bezpośrednie stosowanie unijnego zakazu monetyzacji i/lub zakaz zawarty w szeregu norm krajowych.</i>	---
<i>Irlandia</i>	<i>Act No. 22 of 1942 on Central Bank^{xv}</i>	<i>Bezpośrednie stosowanie unijnego zakazu monetyzacji i/lub zakaz zawarty w szeregu norm krajowych.</i>	---
<i>Luksemburg</i>	<i>Organic law of The Central Bank of Luxembourg^{xv}</i>	<i>Art. 24(1) The Central Bank is prohibited from granting overdrafts or any other type of credit facility to European Community institutions or bodies, central governments, regional, local or other public authorities, other bodies governed by public law, or public undertakings of Member States of the European Community; the direct purchase by the Central Bank of debt instruments from Member States of the European Community is likewise prohibited. (2) The Central Bank may act as fiscal agent on behalf of the entities referred to in the previous paragraph. (3) This article does not apply to publicly-owned credit institutions which, within the context of the supply of reserves by central banks, shall be given the same treatment as private credit institutions.</i>	<i>Art. 24(1) Zakazane jest udzielanie przez Bank Centralny pożyczek lub jakichkolwiek innych kredytów na rzecz instytucji lub organów Wspólnoty Europejskiej, rządowi centralnemu, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym lub innym instytucjom publicznym Państw Członkowskich Wspólnoty Europejskiej; zakazane jest również nabywanie przez Bank Centralny papierów dłużnych od Państw Członkowskich Wspólnoty Europejskiej. (2) Bank Centralny może działać jako agent skarbowy na rzecz podmiotów wymienionych w poprzednim ustępie. (3) Niniejszy przepis nie ma zastosowania do publicznych instytucji kredytowych, które, w ramach utrzymywania rezerw przez bank centralny, korzystają z takiego samego traktowania jak prywatne instytucje kredytowe.</i>
<i>Malta</i>	<i>Act XXXI of 1967 on the Central Bank of Malta^{xv}</i>	<i>27. (1) The Bank shall not grant overdrafts or any other type of credit facility to Community institutions or bodies or the government or to any public authority or bodies governed by public law, or to any public undertaking or government-owned corporation of any Member State, nor shall the Bank directly purchase their debt instruments. (2) Government-controlled credit institutions shall be given the same treatment as other credit institutions with regard to the supply of reserves.</i>	<i>27. (1) Zakazane jest udzielanie przez Bank pożyczek lub jakichkolwiek innych kredytów na rzecz instytucji lub organów Wspólnoty, rządowi lub innym władzom publicznym i podmiotom prawa publicznego lub innym instytucjom publicznym jakiegokolwiek Państwa Członkowskiego, jak również nabywanie przez Bank Centralny ich papierów dłużnych. (2) Publiczne instytucje kredytowe, w ramach utrzymywania rezerw przez bank centralny, korzystają z takiego samego traktowania jak prywatne instytucje kredytowe.</i>
<i>Niemcy</i>	<i>Bundesbank Act^{xv}</i>	<i>Bezpośrednie stosowanie unijnego zakazu monetyzacji i/lub zakaz zawarty w szeregu norm krajowych.</i>	---

<p><i>Portugalia</i></p>	<p><i>Organic Law of the Banco de Portugal^{Nv}</i></p>	<p><i>Article 18</i> <i>1 – Overdraft facilities or any other type of credit facility with the Bank in favour of the State or other State-dependent services or bodies, other public-law legal persons and public undertakings, or any other bodies on which the State, the Autonomous Regions or local authorities may, directly or indirectly, have a dominant influence, shall be prohibited.</i> <i>2 – The Bank shall not guarantee any commitments of the State or of any other body mentioned in the foregoing paragraph and shall not directly purchase debt instruments issued by the State or by the same bodies.</i></p> <p><i>Article 19</i> <i>The provisions of the foregoing article shall not apply to:</i> <i>a) Credit institutions and financial companies, albeit with public capital, which shall benefit from a treatment similar to that enjoyed by credit institutions and financial companies in general;</i> <i>b) The financing of the obligations of the State towards the International Monetary Fund;</i> <i>c) The holding, by the Bank, of metal coins issued by the State and entered to the credit of the latter, as regards the part not exceeding 10 per cent of the metal coins in circulation.</i></p>	<p><i>Artykuł 18</i> <i>1 – Zakazane jest udzielanie przez Bank pożyczek lub jakichkolwiek innych kredytów na rzecz Skarbu Państwa lub innych podległych mu instytucji lub organów, innych osób prawnych prawa publicznego i przedsiębiorstw publicznych i innych podmiotów, na które Skarb Państwa, Regiony Autonomiczne i władze lokalne mogą wywierać, bezpośrednio lub pośrednio, dominujący wpływ.</i> <i>2 – Zakazane jest udzielanie przez Bank gwarancji zobowiązań Skarbu Państwa lub innych podmiotów wskazanych w poprzedzającym paragrafie, jak również nabywanie papierów dłużnych wyemitowanych przez Skarb Państwa lub te podmioty.</i></p> <p><i>Artykuł 19</i> <i>Postanowienia poprzedniego artykułu nie mają zastosowania do:</i> <i>a) Instytucji kredytowych i spółek finansowych, z publicznym kapitałem, które powinny korzystać z takiego samego traktowania jak inne instytucje kredytowe i spółki finansowe;</i> <i>b) Finansowania zobowiązań Skarbu Państwa wobec Międzynarodowego Funduszu Walutowego;</i> <i>c) przechowywania monet wyemitowanych przez Skarb Państwa zapisanych na dobro sektora publicznego, gdy liczba tych aktywów pozostaje na poziomie poniżej 10 % monet znajdujących się w obiegu.</i></p>
--------------------------	---	--	---

<p><i>Słowacja</i></p>	<p><i>Act of The National Council of The Slovak Republic on the National Bank of Slovakia^{sv}</i></p>	<p><i>Article 19</i> <i>(1) The National Bank of Slovakia shall in respect of all its transactions comply with the prohibition on monetary financing laid down in a separate legal provision.4a Where the National Bank of Slovakia uses its funds to finance the public sector4aa liabilities towards the International Monetary Fund,4ab all payments made by the International Monetary Fund in relation to this financing shall belong to the National Bank of Slovakia.</i> <i>[...]</i> <i>4a Article 123 of the Treaty on the Functioning of the European Union as amended. Council Regulation (EC) No 3603/93 of 13 December 1993 specifying definitions for the application of the prohibitions referred to in Articles 104 and 104b(1) of the Treaty (OJ Special Edition, Chapter 10 Volume 01)</i> <i>4aa Article 3 of Council Regulation (EC) No 3603/93 (OJ Special Edition, Chapter 10 Volume 01).</i> <i>4ab Article 7 of Council Regulation (EC) No 3603/93 (OJ Special Edition, Chapter 10 Volume 01).</i></p>	<p><i>Artykuł 19</i> <i>(1) Narodowy Bank Słowacji w odniesieniu do wszystkich swoich operacji przestrzega zakazu finansowania monetarnego ustanowionego w odrębnych przepisach.4a W przypadkach, gdy Narodowy Bank Słowacji finansuje zobowiązania sektora publicznego wobec Międzynarodowego Funduszu Walutowego, wszystkie płatności dokonywane przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy w związku z tym finansowanie dokonywane jest na rzecz Narodowego Banku Słowacji.</i> <i>[...]</i> <i>4a Artykuł 123 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej ze zmianami. Rozporządzenie Rady (WE) nr 3603/93 z dnia 13 grudnia 1993 r. określającym definicje w celu zastosowania zakazów, o których mowa w art. 104 i art. 104b ust. 1 Traktatu (Dz. Urz. Wydanie specjalne, rozdział 10 tom 1).</i> <i>4aa Artykuł 3 Rozporządzenia Rady (WE) nr 3603/93 (Dz. Urz. Wydanie specjalne, rozdział 10 tom 1).</i> <i>4ab Artykuł 7 Rozporządzenia Rady (WE) nr 3603/93 (Dz. Urz. Wydanie specjalne, rozdział 10 tom 1).</i></p>
------------------------	--	--	---

Słowenia	<i>Banka Slovenije Act</i> ^{xv}	<p><i>Article 24 (Prohibition of lending to and financing of the public sector)</i> <i>(1) Banka Slovenije shall not grant framework nor any other type of credits in favour of the Republic of Slovenia and other persons or institutions referred to in Article 101(1) of the Treaty establishing European Community.</i> <i>(2) Banka Slovenije shall not issue guarantees for liabilities of the entities referred to in the previous paragraph, and shall not purchase their debt instruments from them.</i></p> <p><i>Article 25 (Exemptions to the prohibition of lending to and financing of the public sector)</i> <i>The restrictions specified in the previous Article shall not apply to:</i> <i>1. banks, savings banks and other financial institutions in public ownership, provided that they are obliged to comply with the same conditions as other banks, savings banks and financial institutions,</i> <i>2. financing of the Republic of Slovenia's liabilities to the International Monetary Fund,</i> <i>3. coins issuance related operations which do not exceed 10% of the value of coins in circulation,</i> <i>4. intra-day bridging loans granted in favour of the public sector without the possibility for extension.</i></p>	<p><i>Artykuł 24 (Zakaz pożyczania na rzecz sektora publicznego i jego finansowania)</i> <i>(1) Zakazane jest udzielanie przez Bank Słowenii pożyczek lub jakichkolwiek innych kredytów na rzecz Republiki Słowenii i innych podmiotów i instytucji wskazanych w Artykule 101 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.</i> <i>(2) Zakazane jest udzielanie przez Bank Słowenii gwarancji zobowiązań podmiotów wskazanych w poprzednim ustępie oraz nabywanie papierów dłużnych od tych podmiotów.</i></p> <p><i>Artykuł 25 (Wyjątki od zakazu pożyczania na rzecz sektora publicznego i jego finansowania)</i> <i>Ograniczenia wskazane w poprzednim przepisie nie mają zastosowania do:</i> <i>1. publicznych banków, kas oszczędnościowych i publicznych innych instytucji finansowych, pod warunkiem, że zobowiązane są te podmioty do zgodności z tymi samymi warunkami co ustanowione dla innych banków,</i> <i>2. finansowania zobowiązań Republiki Słowenii wobec Międzynarodowego Funduszu Walutowemu,</i> <i>3. przechowywania monet w związku z działalnością, gdy liczba tych aktywów pozostaje na poziomie poniżej 10 % monet znajdujących się w obiegu,</i> <i>4. ograniczonych do jednego dnia kredytów na rzecz sektora publicznego udzielone bez możliwości ich przedłużenia.</i></p>
Włochy	<i>Banca D'Italia Statute</i> ^{xv}	<i>Bezpośrednie stosowanie unijnego zakazu monetyzacji i/lub zakaz zawarty w szeregu norm krajowych.</i>	---

^{xv} http://www.oenb.at/en/img/nbg_e_tcm16-16439.pdf

^{xv} http://www.nbb.be/doc/ts/Enterprise/juridisch/E/organic_act.pdf

^{xv} http://www.centralbank.gov.cy/media/pdf/LFLWE_CBCLAW0508.pdf

^{xv} http://www.cestipank.info/pub/en/dokumendid/dokumendid/oigusaktid/seadused/epact_706.html

^{xv} http://www.bof.fi/NR/rdonlyres/548C9168-59BE-43D9-94B0-EE7A1157AEAB/0/A_03_Act_BoF_en_amended.pdf

^{xv} <http://www.banque-france.fr/gb/instit/telechar/histoire/statute.pdf>

^{xv} <http://www.bankofgreece.gr/BogDocumentEn/Statute.pdf>

^{xv} <http://www.bde.es/webbde/es/secciones/normativa/be/leyautone.pdf>

^{xv} http://www.dnb.nl/en/binaries/bankact1998_tcm47-147521.pdf

-
- ^{xv} <http://www.irishstatutebook.ie/1942/en/act/pub/0022/index.html>
^{xv} http://www.bcl.lu/en/bcl/law/organic_law_2009.pdf
^{xv} http://docs.justice.gov.mt/lom/legislation/english/leg/vol_5/chapt204.pdf
^{xv} http://www.bundesbank.de/download/presse/publikationen/bbkgesetz_en.pdf
^{xv} <http://www.bportugal.pt/SiteCollectionDocuments/lorganica-en.pdf>
^{xv} http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Legislativa/_BasicActs/A566-1992.pdf
^{xv} <http://www.bsi.si/en/laws-and-regulations.asp?MapaId=69>
^{xv} http://www.bancaditalia.it/bancaditalia/funzgov/gov/statuto/en_statute.pdf